

ARGIA

1.984 - Iraila 23 - XLVII garren urtea - 1028 zenbakia. 100 pezta



ETB:
Besteen parean
ibili nahi duen
telebista



hauteskundeen aurretik
SANDINISMOAREN ITURRIETAN
ARAKATZEN

Negoziatu... Bai ala ez? Norekin eta
zertarako? (Beltza)

ANKIDE AURREZKI
25 URTE



DIRUA ORDU GUZTIETAN

Ordu guztietan Kutxaren zerbitzuak zure mesedetan daude.

Hemen duzu gure Txartel Berdea, Txartel Berdearekin eragiketa guztiak, diru ateratzea, diru sartzea, etab. edozein ordutan egin dezakezu, gauean edo egunean, lanegunetan edo eta jaiegunetan. Txartel Berdeak ez du ezagutzen jairik.

Erlojua begiratu barik, behar dituzun soluziobideak zeure eskuetan daude:

- Edozein unetan dirua ateratzen.
- Dirua sartzen.
- Zure saldoa berehala ezagutzen.
- Taloi txekoak eskatzen.

KREDITUA EDOZEIN TOKITAN

Bidai agentzietan, hoteletan, jate-txetan, dendetan, erostetxe handietan.

Bizkaian 2.000 toki baino gehiagotan.

Munduan zehar 2.600.000 tokitan.

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartela erakutsirik **NO NAHI**, txakur txiki bat ere gabe, erosiko duzu.

Horrela, ez duzu gainean dirurik eraman behar ez eta konturik atera behar.

Gauzez gozatzeko ez duzu itxaron behar. Pagatzeko itxaron behar duzu, gure kreditu osoa duzu eta.

ETA 5.000.000 TAKO SEGURU DOHAIN BAT

Bizkaiko Aurrezki Kutxaren Master Charge txartelarekin harantz honuntz ibiltzea ez da bakarrik eroso.

Segurua baita.

Abioiez, trenez edo eta itsasuntziz egindako bidaiak txartelaz abonatzen badituzu, zuek eta zeure etxeok

istripuen kontrako aseguru bat duzue. 5.000.000 pztako aseguru hain zuzen. Dena debalde.

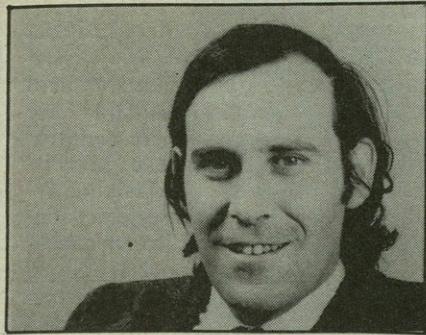
Horregaitik ere Bizkaiko Kutxaren Master Charge-a eduki eta erabili behar duzu.

Seguru gaude.

CAJA DE AHORROS
VIZCAINA



BIZKAIKO
AURREZKI KUTXA



25 urte betetzen ditu irail honetan kooperatiben finantz beharrei erantzuteko sortu zen Lankide Aurrezkiak. Urteen buruan garu daukan ainako indarra edukitzera iritsiko zenik nork us-teko zuen. Makina bat arazo sortzen du bere kudeatzeak krisi garai hauetan, eta horretaz ere mintzatu gara Iñaki Gorroño LAK-ko Idazkari Nagusi Teknikoarekin. **11. orrialdea.**

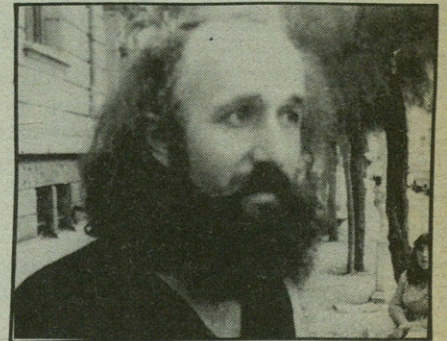


Aurtengo azaroan dira egotekoak hauteskundeak Nikaraguan. Horrek nolabaiteko muga ipiniko du bost urte beteberriak dauzkan iraultza sandinistaren baitan. Hori dela-eta, hain zuzen ere, Sandinoren pentsamenduko iturburutara jo du Pablo Sastrek, bertan arakatu ondoren izpi batzu **16. orrialde**tik aurrera ematen dizkigularik.

- 4.— Aste giroa.
- 10.— Ttanttaka.
- 11.— Lankide Aurrezkiak 25 urte bete ditu. Iñaki Gorroño-ekin elkarriketa. **Iñaki Zubiondo.**
- 14.— Estradizioak, deportazioak ala biak. **Iñaki Zubiondo.**
- 15.— Mundua ez da boro-bila.
- 16.— Sandinismoaren iturrietan arakutzen. **Pablo Sastre.**
- 18.— Herriko plaza: Negoziatu... bai ala ez? Norekin eta zertarako? **Beltza.**
- 20.— Patata, inken altxorra. **El-huyarreko L.M. Bandres.**
- 22.— ETB: besteen parean ibili nahi lukeen telebista. **J.L.**
- 26.— Udara bukatu da Zube-roan ere. **Allande Sokarros.**
- 28.— «La Tarde de Euskal Herria», egunkari berri bat. **K.L.**
- 29.— Hatxis-aren bide luzea. **Laura Mintegi.**
- 31.— Kulturaren ataria.
- 32.— Montxo Armendariz: «Nafarroako instituzioek ez dute zinema laguntzen». **Pello Sarasketa.**
- 33.— I. Aizpuru eta Juanjo Landa: «Hutsetik hasita egin dugu dena». **Pello Sarasketa.**
- 34.— Zergatik ez «objetibotasun» piska bat gehiago? **Luis Mari Mujika.**
- 36.— «Maiatz» aldizkariaren bide berriak. **Mari Mandolin.**
- 37.— Antzerkia zirkuito berria urratzen. **M. Antza.**
- 38.— Txutxumutxuka.
- 40.— Jo... adarra.
- 41.— Bertsoak: Viva Dioska. **T. Manterola.**
- 42.— Azkena: Gogoak ez dira aski negoziaketarako. **L. Bastida.**



ETB barruan aldaketa haundiak gertatu dira kargutan. Hori aitzaki bezala hartuta **erdiko orrialde**tarako erreportaia bat prestatu dugu telebista horretako barne-arazo eta perspektiba desberdinei buruz. Horrekin batera, Amatiñorekin egindako elkarriketa bat ere gozatu, edo behintzat irakurri ahal izango duzu.



Aste honetako kulturaren beharbada zinema dugu aipagarriena, Donostiako Zinemaldira aurkeztu diren bi filmeei buruz bait dihardugu bertan, **32. eta 33. orrialde**tan beraien zuzendariekin elkarriketa bana eskainiz. Alde batetik Montxo Armendariz eta bestetik Juanjo Landa-Iñaki Aizpuru bikotea. Besterik ere bada kultur orriotan baina zeuok deskubritu behar.

ARGIA

Jabea: Zeruko Argia Kooperati-ba.

Donostiako erredazioa: Josu Landa, Joxemi Zumalabe, Pello Zubiria, Iñaki Uribe, Xalbardin, Jon, Joseba Alvarez.

Gasteizen: Xabier Etxaniz.

Bilbon: ANAITASUNA taldea.

Iparraldean: Ladix Arrosagarai, Mikel Hiribarren, Allande Sokarros.

Iruñean: Pello Lizarralde.

Kolaboratzaileak: Martxel Aizpu-

rua, Enrike Amonarriz (Jo...Adarra), Mikel Antza, Joxe Azurmendi, Balere Bakaikoa, Luis Mari Bandres, Xabier Erro, Iñaki Kamino (Aste Giroa), Emilio Lopez Adan «Beltza», Alfontso Martinez, Mikel Nabarro «Trikuharri», Eneko Olasagasti, Xabier Portugal, Koldo San Julian, Andoni Sarriegi «Murumendi», Joseba Sarriionandia, Pablo Sastre, Joxean Gezalaga «Zaldubi».

Marraskilariak: Joxemi, Julio, Zut.

Argazkilariak: Kristina, Txema Ormazabal, Luis Otaegi.

Publizitatea: Xabier Erro.

Administrazioa: Joxe Mari Ostolaza.

D.L.: 80-1963.

Helbidea: ARGIA. Virgen del Carmen, z/g. Ramonenea behea. DONOSTIA-12.

Telefona: (943) 28 33 99.

Inprimategia: GRAFICAS SEMI.

Hego Euskal Herria, Estatu Espainola.....	3.500 pta.
Ipar Euskal Herria, Beste atzerriak.....	4.800 pta.
Airez.....	7.300 pta.
Ale bakarra.....	100 pta.

IRAILA 22 IRAILA 28

Irailaren 25-an ilberri

mareak
(Iraila 23koak)
gora: 3.54 eta 16.10
behera: 10.00 eta
22.28.

eguzkia: (Irailaren 23an)
irten: 08.03
sartu: 20.11

(ordulariaren ordutan)

liburuak

Iñaki Kamino

karlismoa

J. Urrutikoetxea



Egilea: J. Urrutikoetxea.
Titulua: Karlismoa.
Argitaletxea: Elkar-AEK.
Ezaugarriak: 117 orrialde.
300 pzta. Adi saila 7.

Askotariko gaiak ukitzen dituen Adi sailean karlismoaz hitz egiten digun liburua kaleratu zen uda honen hasieran. Liburua irakurleari bideak erakusteko egin dela dio egileak, sintesiarren atzetik doan liburua alegia. Karlismoaren fenomeno lardaskakorra aztertzea gauza zailtzat jotzen du berak hasiera hasieratik, eta

fenomenoa zenbat eta zenbat ikuspegi ezberdinetatik azter daitekeen adierazten. Hasteko eta berak Historiografia deitu sailean karlismoaz gaur egun arte zeinek idatzi duten aipatzen da: gerrate karlistetako kronistak. 1936-39 urte bitarteko idazleen nondik norakoak eta azkenik atzeneko 25 urte hauetan estudio hauek izan duten arrakasta ere aditzera ematen digu, hala ere guzti hau oso laburrean. Ondoren liburua osatzen duten lau atalburuetako gaien izenak doazkizue: Karlismoaren aurreko Euskal herriko eta Estatuko gizarteak, XVI-XVIII. bitartekoak. Bigarren atalburuan karlistaden gertuko testuinguruak Euskal Herrian nahiz Estatuan. Hirugarrenean bi gerrateei buruzko narrazioa dugu, karlismoaren aurretikoak, gerrate karlista ondorio eta guzti eta bigarren etapan bigarren gerratea. Azken atalean karlismoaren sorburua eta protagonistak dituzue. Bibliografia apur bat ere badakar. Arestian esan legez karlismoaren nondik norako nagusiak nola gertatu ziren ikusteko liburu egokia baina ez lan sakona.



Egilea: Hots taldea.
Titulua: Legazpiko idazleak (I eta II).
Argitaletxea: Hots taldea.
Ezaugarriak: 73 eta 79 orrialde.

Ez da dudarik, Gipuzkoako herri askok duten mugimendu kulturean,

punta puntako fenomenoak dugu Legazpiako Hots taldearena. Oraingo honetan eta gure harridurarako bi liburuxka eratu dituzte. Ez ustekabeak sortzen duen harridura. Legazpi bezalako herrian gazte jendearen bultzadak zenbaterainoko indarra eduki dezakeen ikusteak sortzen duen harridura baizik. Gatozen harira, baina. Legazpi herrian bizi edo sortu direnen artean idazle edo bertsolarien aipamenez buruturiko liburuxkak ditugu bi hauek. Aurreneko zenbakian Basilio Guerra Telleria (Gatesbi) apaizaren ipui eta konataerak datoz, aukera noski Hots-ekoek egin dugu. Berari buruz emango digute hainbat berri aurrerantzean datozen idazle guztiekin egingen duten legez. Gerhard Bahr euskalaria da hurrengo, alemandarren semea, gure hizkuntzari buruz haizmaika saio egin bera. Pedro Aranguren Mendizabal dugu hurrengo, apaiza, Astarloa idazleaz lan interesgarri bakan batzuegina bera, egun Zarautzen bizi dena. Julian Alustiza Jauregi (Aztiri) idazle emankorra da bestea. Bat baino gehiagok izanen du gogoan «Lihoaren penak eta nekeak» liburu baliagarria. Badu berak horregatik idazlan gehiago ere, «Goiz Argi»n sakabanatuak esaterako, eta gaiak askotarikoak, orain ere idazten segitzen duena. Aurreneko zenbakian azkena Martin Ugarte Azurmendi (Saletxe) dugu, «On egiñaren obariak» nobela luzea orain 14 bat urte idatzi zuena. Oraindik ere idazteari utzi gabea eta beste nobela baten idazketan diharduena, olerkia ere oso maite duen arren.

Bigarren liburuxkan Inozentzio Olea dugu aurrena, «Goierriko Lorak» idatzi zuena. Oraingo honetan bost dira idatzi dituen bertso sailak. Agustin Beloki Iraola (Usarraga-Zar) (Beta) da hurrengo, olerkaria bera, «Olerki» aldizkarian idazten arras ohitua dena. Bere lau olerki dakartzate Hotse-

koek. Pedro Martin Zabaleta Kortaberria, «Zurubi Luzea» liburuarekin Irun olertisaria irabazitakoa, bere olerki batzuek ere badatoz. Bere anaia Jesus Mari itzultzaile eta klasikoaren aztertzailea ere segidan dator, Aipatzekoak joan den mendeko azken urteetako giroan eginiko itzulpenei eta Itzuetaren garaiko tradizioa delata dizkion guztiak. Azkenik lau bertsolari ditugu, Iñaki Azarola Zangitu, Bittor Agirre Telleria (Bitti), Jesus Alberro Ugarte eta Joakin Matxinandiarrena Mugarza. Beren bertso batzuek dira noski liburuan datozenak. Mentskeria fina bada ere, apainak direla esango dugu, eta liburu hauek segida izan dezatela desio besterik ez.



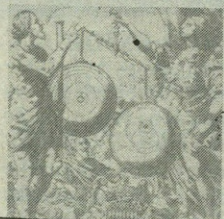
Egilea: Pio Berasategi.
Titulua: Hamabost Istorio Aizkorpeko.
Argitaletxea: Elkar.
Ezaugarriak: Euskal Literatura. Ipuinak 9. 183 orrialde. 500 pzta.

Ezaguna dukezue askok Madrid inguruan kokaturik idatzi dituen nobelengatik Berasategi. Oraingo honetan, horratik, ipuiak dira kaleratu dituenak, eta ez oraingoak gainera, orain 20 urte idatzi eta moldatuak baitauzka. Ez dizkiote inon ere argitaratu nahi izan eta horra orain Elkarrek argitaratzea agindu. Dauzkan ipuiak 40 baino gehiago izaki badute Elkarrekoek beste hiru liburu gehiago kaleratzeko asmorik. Hizkuntzarekin harreman estuagotan

sartzearen hasi zen Berasategi honelako ipuiak idazten. Ipuiak, esan ez badugu ere, hari bati lotzen zaizkio denak: Zegama inguruko kontu, elezahar, ipui, gertaera, esames eta abarretan dute iturri kontaera guzti hauek. Lehendik ere Joxe Miel Barandiaran eta Jose Mari Satrustegik jorratu dute alorra dugu hauxe, baina Berasategik aldaketa nabaria ezarri du: ahoz aho beregana heldutako elezaharrak oinarritzat harturik berak nahi tamainan eta legian moldatu eta indarberitu ditu ipui berriak sortuz. Ipuien oinarrian arrazoi literario antzekoak topatzen ditugu: bide-lapurrak, urrezko kutxak, dirutzak, aberastasunak eta beste honelakoak. Hor ditugu bide zuzenetik aldenduagatik bere buruz beste dagien fraidearen istorioa, azokatik dakarrena alferrik galtzen besterik ez dakien baserritarren pasadizoak, diruaren hotsak dei eginik mendira doan gizonaren ikustaldi latza, sekeretua gordetzen ez dakien emazte hitzontzia. Esan dugunagatik ipuien ingurugiroa oso rurala da, orain ehun urte jazo pasadizoz bete, orduko salerosle, artzai eta antzeko bizibidea duten gizakiz beterik. Hizkuntzan ere baserri giroko hitzak eta tramankulu zaharren izenak ugari dira.

lurra eta ilargia eguzki sisteman

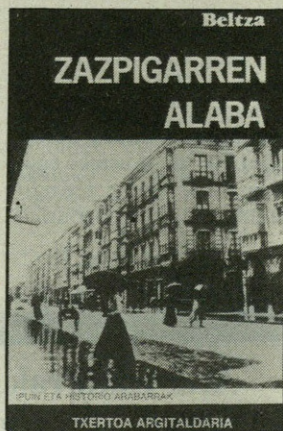
Ximon Goia



Egilea: Ximon Goia.
Titulua: Lurra eta ilargia eguzki sisteman.
Argitaletxea: Elkar-AEK.
Ezaugarriak: Adi saila 5.300 pztá. 117 orrialde.

Astronomiazko liburuxka Goiak kaleratu duena. Gutxi dira horrelako liburak euskaraz eta alde horretatik ongi etorria bedi. Kosmologia, eguzkia, lurra eta ilargia dira bertan aztergai. Marrazki asko dira liburuan barrena hitzezko aplikazioen lagungarri.

Gaien izenen zerrenda emango dizuegu besterik gabe: kosmologiak XVII. mendea arte historian zehar izan diren ideien laburpena, aintzinako zibilizazioenak, grekoenak, Copernico, Brahe eta Kepler, Galileo eta Newton. Eguzkia gaiean, bere konstituzioa, mugimenduak, energia eta eboluzioa ikusten dira. Lurrari dagokionez, konstituzioa, bertako gauza ezberdinen konposaketa kimikoaren laburpena, lurraren jatorria, lurrazaleko puntu baten koordinada geografikoak eta lurraren mugimenduak. Ilargiarekin ere beste hainbat dugu, hemen aipagarriena ilargiaren errotazio mugimenduaren periodoa eta hil sinodikoa izaki.



Egilea: Beltza.
Titulua: Zazpigarren alaba (ipuin eta historia arabarrek).
Argitaletxea: Txertoa.
Ezaugarriak: Larrun Bilduma I. 77 orrialde.

Lan interesgarria benetan Beltzak eskaini digun azken hau. 10 dira bertan biltzen diren ipuiak. Denek dute Araba kokaleku denboraren hariak atzo goizekoak nahiz gaur egungoak badira

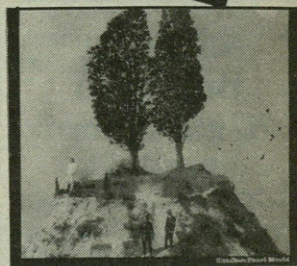
ere. Atzo goizeko ipuien artean Erdi Aroko Araba eta bereziki Gasteiz irudikatzen digutenak ditugu. Trobadorre giroa da nagusi, zaldun gaztea, sineskariak behin betikoz garbitzera mendira abiatzen den apez kanpotarra, gaztela eta Nafarroa ardatzei begira Gaztelak nolako jarrerak hartu behar izan zituen bertako handikien gorroto eta ikusezinak, ohean datzanaren ametsezko giro lanbrotsuan Erdi Aroko eta egungo bi Bitoriak lotzen dituen istorioa, mende erdiko mutiko batzuk izandako abentura bel-durgarriak, mende hasierako moja, urdanga eta eroen bizimodua, egun arabarrok pairatzen duten zampaketa politikoa, manifestazio giroa. Gebarako gazteluaren hondakinek herbesteratua-rengan sor dezaketen lehen min mikatz eta mingotsa, Fragaren triskantza, enpresetakõ huelgak, Gasteizko gazte abertzaleen aurreneko ibilerak...

Azken hauetan, egungo kutsadura, politika eta gizarke arazoak isladatzen dituzten ipuietan karga ideologiko nabarmena geratzen da irakurlearen begibistan, topikotasunera heltzeraino gainera.

Garai bateko Araba eta egungoa nola plasmatu dituen aipatzekoa da, ordukoak eta gaurkoak dauzkaten loturak (geografikoak, sozialak...) Ipuien xarma erabatekoa da guzti honi gagozkiolarik. Hizkuntza aberats xamarra du beltzak, labain morfologiko batzuk kenduta. Arabako bazterrek eta historia ezagutzen dituenari interesgarriagoa egingen zaio zalantza gabe kontaera, ipuietan dautzan arrazoi geografiko eta sozialetan baitago hein handi batez bederen ipuien arrakasta.

diskoak

Izena: Goodbye cruel wordl.
Egilea: Elvis Costello and The Attractions.
Diskoetxea: Beat Records-RCA.



Agur mundu krudela. Horrelakoetara iritsi ez bagara ere, pasa den udan antzekorik bururatu zaigu oporrik gabekooi.

Baina patuaren paradoxaz Costelloren ironia argi eta zorrotzak arindu dizkigu azken hilabete hauetako unerik itzelenak. Bere aurreko lan izugarriaren hildotik, «Punch the clock» izeneko arengandik halebaita bait zaigu berriro ere, aspaldian bilakaera orekatsu eta etengabekoa daraman Costello jauna. Pop estilo finenak eskeintzen dituen errekurso guztien erabilera bikainari, soul musikaren zentzu gaurkotua gehituz, musika era zehatz eta pertsonala lortu du Lpz Lp artista honek. Azpimarragarria bere azken lan honetan, ahotsaren erabilera. Garai batean tinbre eta errekurtsorik gabeko ahotsa uste genuena, trebea, azken mugetaraino modulatu, suertatzen zaigu orain. Gozo pasarterik lehenetan, gartsu unerik bixi eta in tentsuenetan.

«Love field» eta «Paece in our time» izenekoak ditugu plastiko honen bi aldeak amaierak. Zatiarik hunkigarrienak «Inch by inch» deritzonarekin bat. Aipagarria baita ere «I wanna be loved» klasikoaren bertsioa. Azken finean lan honetako kanta oro genuke aipatu beharreko xehetasun hau edo bestea dela eta. Horixe bait da lan honen ezaugarri nagusia. Mimos eginiko kantatu sorta batek eskeintzen duen ugaritasuna, entzunaldiz entzunaldi, presarik gabe, norberak bere eran jaso dezan burutua.

ikastaroak

A.E.K.ren Billabako Gaueskola

84-85 ikasturterako interesaturik dauden guztientzat Irailaren hamazazpitik aurrera epea irekia dagoenaren berri ematen digute gaueskolako antolatzaileak. Eta gaueskola honek egiten duenaren berri nahiz izena emateko eta beste, Enparantzako eskoletako 1go pisuan egongo direla.

zinea

Miarritzeko Zinemaldi Iberiarra eta Latinoamerika- rra

Irailaren hemezortzian hasi eta hogeitahiruan bukatuko

euskaltzaindia

Euskaltzaindiaren X. Biltzarra

Euskaltzaindiak, Nafarroako Diputazioak eta Iruñako Udaletxeak, datorren Irailaren 25ean, Euskaltzaindiaren X. Biltzarrari emango diote hasiera.

Campion-en Gramática de los cuatro dialectos literarios lehenengo argitalpenaren mendeurrena izanik gizon ospetsu horri Omenaldia eskainiaz.

Nahiz eta hasiera Museo de Navarran ospatu, bilkurak (Irailaren 26 27 eta 28an) Hizkuntz Eskolan, (Compañía kalea) Iruñan izango dira. Amaiera berriz Aralar mendiko Santutegian.

Gai eta partaideri buruz esan beharra dago Perpaus bakuna izeneko txostena egin duen batzordea jaun andere hauek osatzen dutela: Lafitte, Haritschelhar, Goenaga, Lasarte, Altuna, Akesolo, Azkarate, King, Larrarte, Mujika, Oyharcebal, Rotaetxe eta Salaburu.

Beste txostenak ondorengo espezialistak aurkeztutakoak izango dira: Luis Mitxelena, Suzuko Tamura, Beñat Oyharcebal, George Rebuschi, Jaques Allieres, Alfonso Irigoyen, Natela Sturua, Jose Antonio Aduriz, Zytzar, Gunter Bretschneider, Robert L. Trask, Jose Luis Iturrioz, Andolin Eguskita, Txanturia, Angel Lopez Garcia, Ana Maria Etxaide eta M^o Luisa Pikabea.

Matrikula 5.000 pezetakoa izango da, (urgazleentzat 3.000), Euskaltzaindiak Lan Kide Aurrezkian duen Kontuan sartuaz egin daiteke.



den zinemaldia VI. da bere historian. Donostiako Nazioarteko Zinemaldiko egun berdinetan Miarritzen zinema iberiarra eta latinoamerikarra ikusteko aukera izango da. Bi sail eta banatzen dira zinemaldira aurkeztutako lanak. Batzuk fikziozko filmak izango dira eta besteak dokumentalak. Aurtengo honetan hamar nazio ordezkatzen dituzten hamabost pelikula aukeratu dira. Nazio hauek Argentina, Brasil, Cuba, Colombia, Estatu Espainola, Estatu Batua, Mexiko, Peru, Portugal eta Venezuela dira.

alfabetatzea

AEKren Alfabetatze Mailako Irakasleentzako Topaketa

Datorren 26an goiz eta arratsaldean Alfabetatze maila ematen ari diren irakasleen arteko topaketa egingo da. Helburua hau da: materiale berria ikusi eta aztertu, eta baita datorren kurtsoarako plangintza Alfabetatze mailakoa eztabaidatu ere. Informazioa: Araba, Bizkaia, Gipuzkoa, Nafarroa eta Iparraldeko AEKren herrialde bulegotan.

hitzaldiak

Unamunoren omenez

Irailaren 29an betetzen dira 120 urte Unamuno Bilbon jaio zenetik. Hori dela eta Hiri Zaharreko bere izena daraman plazan oroitarri berezi bat eraikiko da. Aurreko egunetan 25tik 28arte zenbait hitzaldi izango da. Hizlarien

lehiaketak

Ardi-zakurrak Oñatiko ohizko txapelketan

Aurten ere nola ez Oñatin jokatu da jokatu Ardi-zakurren Nazioarteko Txapelketa (dagoeneko kontua galduta daukagu eta ez dakigu zenbakarrena den), eta aurreko urteetan bezala jende mordo bat bertan bilduko dela ziurtzat eman daiteke. Izan ere, dagoeneko herrialde bakoitzeko eta Euskadiko txapelketak jokatuak daude eta esan daiteke tenporadako azkeneko ardi-zakurren proba Oñatikoa izaten dela. Edo azkenekoa ez bada, azkenetakoa. Igande honetan, eguerditik hasita, Euskadiko txakur onenekin batera, beste herrialde batzutatik etorritakoak ere ikusi ahal izango ditugu trebetasun probak gaiztoarekin batera publikoaren txaloak eta epaileen puntuak irabazi nahian. Badakizue, beraz, espektakulu honekin gozatu nahi baduzue: igande honetan, eguerdi aldera, Oñatitik Arantzazuruntz irtenda aurkitzen diren zelaietan.

artean Paulino Garagorri, Julian Marias, Jose Luis Lopez Aranguren, Karlos Santamaria, Martin Ugalde.

medikuntza zinema



Donostiako Mediku Zinemaren XV. Ekitaldia

Urterokoari jarraituz aurten ere Donostian medikuntza zinema izango dugu. Aurten ohizko lehiaketaren ondoren hiru ziklo egongo dira: homosexualitatea, akupuntura eta oftalmologia gaiak harturik.

Ekitaldi hauek Irailaren 26an hasi eta 29a bitartean izango dira.

kirolak

Urretxuko Hiru Egun ziklismoan

Urretxuko Hiru Egun deritzan ziklismo frogak ospatu-ko da datorren asteburuan Urretxun Goierriko Kirol Elkartek eraturik. Frogaren izenak ongi aditzera ematen duenez, hiru egunez luzatzen da zaletuentzako frogak hau zeinak Lehendakari Txapelketarako puntuak ematen dituen. Lehen eguna larunbata izango da, hilak 22, eta arratsaldeko lauretan emango zaio hasiera. Ziklistek ehun eta hogeitahemezazpiko ibilbidea burutu beharko dute lehen egun honetan. Bigarren egunean, igandea, hilak 23, goizean hasiko da frogak, ehun eta hogeitahemezortzi kilometroko ibilbide bat izango delarik egin beharrekoa. Azken eguna, astelehena, hilak 24, goizez ere hasiko da, baina aurreko egunean baino orduerdia beranduago, bederatzi t'erdietan, eta ibilbidea aurreko egunetako baino motxagoa, ehun eta hamahiru kilometro. Zaletuentzako Txapelketa hau hilabete honetan bukatuko da Iurretan 29an eta Egianetan 30ean ospatuko diren beste bi frogekin. Azken konputoak emango du aurtengo Lehendakari txapelketako irabazlearen izena. Asteburuan, beraz, hiru egun trinko ziklismo zaletuaren inguruan.

futbola

Zalantza lehen mailako konpetizioan

Zeresanik ez dago futbolaren inguruan jokalariek mantentzen duten graba kontontzen ez den bitartean, oraingoz ez dago berririk eta gauza ziurrik ezin daiteke esan. Futbol zaletuentzat bakan-kan-kan luzatzen dira eta horrek eman dezake aukera paregabea beste zeregin eta

ekintzetara begiratzeko asteburuan. Futbola ikuskizunetan errege bada ere, beste ikuskizun apalagoentzat aukera zabalik dago orain.

pelota

Herriarteko torneoaren azkena Anoeta frontoian

iraila 23 Zalantzak argitu ondoren Donostiako Anoeta frontoia izango da aurtengo Gipuzkoako Herriarteko Torneoaren azkenaren eszenatokia igandean, irailak 23, goizeko hamar t'erdietatik aurrera. Jakina denez azkoitiarrek eta zumarragarrek ospatuko dute azken hori. Azkoitiarrek iaiz donostiarren aitzinean galdutako txapela berreskuratzeko aukera dute, aurreko donostiar txapeldunak kanporatuak izan direnez. Zalantza hain zuzen azken honen eszenatokia aukeratzean zegoen, zumarragarrek Tolosako Beotibar nahiago bait zuten. Azkenean federazioaren aburuak erabaki du aukeria Anoetan ikusi ahal izango da Azkoitiak eta Zumarragak jokatu duten jokaldi interesgarri hori.

Donostiako Antiguu auzoko azkenak

Igande goizez ere Antiguu auzoko ohizko azkenak jokatuko dira bertako frontoian. Aurreko asteko asteazkenean jokaturiko partidoen ondoren hauek izango dira jokatu-ko diren partidukoak: jubeniletan, Arsuaga eta Gabilondo Calonge eta Eizagirreraren aurka; bigarren mailan, Iñarra eta Zubitur Aspiroz eta Garaiarren aurka eta lehen mailakoetan Amondarain eta Zabala Zabala eta Zuloagaren aurka. Antiguu aldean ere giro polita jendea erruz bilduko dela garatipean dagoelarik.

kantaldia

Irailak 22, larunbata. **ITOIZ**. Bilboko Zorrotza auzoan 11etan.
Irailak 22, larunbata. **JOTA-KIE**. Debako Txitxarro diskotekan gauetz.
Irailak 22, larunbata. **KOXKA**. Armendaritzen gaueko 10etan.
Irailak 23, igandea. **JOTA-KIE**. Debako Txitxarro diskotekan arratsalde.

antzerkia

Euskal Antzerkiaren Zirkuitu Iraunkorrak bere lehen urratsak eman ditu dagoeneko eta datorren asterako Gipuzkoa osoan emanaldi asko badago, ondoren zehaztuak aurki ditzakezu:
Irailaren 23an, igandea, Hernaniko Aitor antzokian helduentzako emanaldia Ondarrruko Txo Antzerki Kolektiboaren Isogai Umila.
Irailaren 23an, igandea, Ordiziako Herri Antzokian haurrentzako Txotxongilo taldearen Printze Txikia.
Irailaren 26an, asteazkena, Andoainen haurrentzat Mas-karada taldearen Danbor Majikoa obra.
Irailaren 26an, asteazkena, Bergarako Compañia Maria Colegioko antzokian Kimalaxoren Gau beila.
Irailaren 28an, ostirala, Legorretako Eliz-antzokian, Zarautzko Lizardi taldearen Txapela bete euri.
Irailaren 28an, ostirala, Tolosako Iparragirre antzokian, Txotxongilo taldearen Printze Txikia.

Taupada Elgetan

iraila 22 Bestalde zirkuitu honetatik kanpo Taupada taldeak emanaldi bat eskeiniko du irailaren 22an, larunbatez, Elgetan, plazan eguraldi ona balego eta frontoian ez balego, gaueko bederatzi t'erdietan, eszenaratuko duten obra Behin batean ju, ju, izango da. Jakina denez aurreko estreinatutako Erdi Aroan girotutako obra da Taupadakoez antzesten du-

ten hau, haurrentzako moldatua baina zalantzarik gabe helduek aurkituko dutela libertzeko paradarik.

Ixtorio kontatzea Heletan

iraila 28 Gau polita antolatuta dute Heletakoek irailaren 28rako, ostiral egunez. Ixtorio Kontatzea izango da gau horren ardatza, eta gaueko bederatziak aintzin Koldo Amestoy euskalduna eta Daniel L'Hormond okzitaniarra izango ditugu bertan animatzaile nagusitzat, bakoitzak bere hizkuntzan istorio kontatzeari ekingo diolarik. Emanaldia Heletako La Gaita ostatuan izango da, eta giro goxo horretan barneratuz gero bi antzeslari horien istorio kontatzeko trebetasunean solastatu gaitezke.

hitzaldiak

Politika inguruko hitzaldiak Usurbilen

Aste honetan bertan eman zaio hasiera Usurbilen hiru hitzaldien lehen txandari. Hiru estatuan zehar Usurbilen politika eta ekonomiaren inguruko hiru hitzaldi eskeinitako dira, lehena irailaren 20ean ospatu zelarik, gaia Estatutoak bost urte zen eta hizlaria Iñigo Iruin. Bigarren datorren asteen dugu Joxemari Sasiainen eskutik Krisi ekonomikoa eta langileak, irailak 26an, asteazkenez, arratsaldeko zortziretan Usurbilgo udaletxean. Hurrengo asteen ere badago beste hitzaldi bat, urriaren 4ean, Iñaki Esnaola hizlari Errepresio egoera gaiarekin eta Aginagan hurrengo egunean, irailaren 30ean gaueko hamarretan Eltzegor taldearen kantaldia eta Eguberri Amarauna poemaldia, kantaldi hau bertako festen barnean kokatzen delarik.

ospakizunak

Bortuan bizi den jendearen eguna

Aurreko astean iragarri genizuen lez, datorren igandean, irailak 23an, ospatuko da Bortuaren eguna Urkulu mendi saihetsean. Eguna, bortuan bizi direnen eguntzat izendatua dagoena goizeko ibilaldi batekin hasiko da Arostegitik Uripilera. Bide horretan saiak ikusteko aukera egonen da. Bazkari ondorenean, hiruretan egun hone-tako ekintzarik bereziaren ardi gaizta dastatzea izango da, horrezaz gain beste joku eta ospakizunik ere badago egitarauan. Jarraian festa giroa musika talde, gaitero, alboka jole, trikitixa, Arzte anaien txalaparta, Nafarroako ttunturroak eta Zuberoako dantzarien eskutik. Eguna bukatzeko, arratsean zikiro jatea izango da. Argibide gisa balio dezake egun honen ospakizunera hurbiltzeko Donibane Garazira abiatu behar dela aurrenik, handik hurbil bait da.

Euskadiko VII. Marmitako Txapelketa

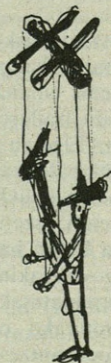
Igandean, irailaren 23an ospatuko da Donibane Lohitzunen Euskadiko VII. Marmitako Txapelketa, aurtengo honetan Donibane eta Ziburuko ikastolen alde. Bazkaria izango da, noski ospakizun honen zatirik garrantzitsuenak, baina horretarako aurrez prestatu behar. Hamar t'erdietan emango zaio hasiera eta hamabi t'erdietan suen erretira izango da. Ondore ordubetetan bazkaria, Epai mahaikoek deliberazioen ondoren erabakia hartuta arratsaldeko bostetan sarien banaketa. Tarte horretan ere girorik egongo dela ziurtaturik doha. Bazkari gustagarria dastatzeaz gain aipatutako bi herri horietako ikastolen aldeko ospakizunetan parte hartzeko aukera.

jaiak

Nafarroan
Korella, Irailaren 24tik 30era bitarte.
Iruñea, San Fermin txikito, Irailaren 21etik 23ra.
Bizkaian
Gordoxola, Irailaren 27an.
Galdakao, Irailaren 22tik 24a bitarte.
Gipuzkoan
Urretxu, Irailaren 21etik 24a bitarte.
Zuberoan
Berrogaine, Irailaren 29an
Urdiñarbe, Irailaren 22, 23 eta 28an.
Nafarroa Beherean
Aintzile, Irailaren 22tik 25a bitarte.

Urdiñarbeko jaiak

Aurrera jarraitzen dute Urdiñarbeko jaiak eta aste-buru honetarako bada egitarauan gauza interesgarriak. Larunbatean, irailak 22an, dantzaldia izango da gaueko hamaiketarik aurrera OKER taldearen eskutik. Eta, igandean aipagarriena frontoiean ospatuko diren pilota partidak ditugu. Partida hauek Frantziako txapeldunen artean jokatu dira, iaz eta aurten irabazi zutenen artean hain zuzen. Gauean berriz dantzaldia Los Aguanitos taldearen eskutik aurreko egunean bezala gaueko hamaiketarik aitzina. Jaiak eta borroka elkar loturik agertzen zaiizkigu Iparraldean Hegoaldean bezala bizi dugun egoera politikoagatik, eta beste zenbait herritan ere ekintzak antolatu ditu errefuxiatuen aldeko komiteak.



lehiaketak

Donostiako Marathoieko V. Argazki Lehiaketa

Jadanik zabalik dago Donostiako VII. Marathoia ardatzat daukan argazki lehiaketa. Gipuzkoako Atletismo Federazioak eta Aurrezki Kutxa Munizipalak bostgarren aldiz eratzen duten lehiaketa honen epea azaroaren 26a bitarte zabalik egongo da. Erabakia abenduaren 12an emango da jakitera eta urtarrian zehar erakusketa zabalduko da bertara aurkeztutako argazkiekin. Lanak zuribeltzean, koloretan eta diaposibetan aurkez daitezke. Sariak 10.000 pezetakoa lehenarentzat, 6.000koa bigarrenarentzat eta 3.000koa hirugarrenarentzat argazkien sailean; eta diapositiben sailean 12.000, 8.000 eta 5.000ko sariak banatuko dira.

Bergarako XI. Pintura lehiaketa

Datorren igandean, irailak 23an, XI. ez ospatuko da Bergaran aire libreko pintura lehiaketa. urtez urte gero eta jende gehiago biltzen duen lehiaketa honek ospea irabazi du azken ediziotan eta bertan adin mugarik gabe nahi duenak har dezake parte. Goizeko bederatzitan hasiko da lehiaketa eta arratsaldeko ordubiak baino lehen aurkeztu beharko dira lanak Eder Gai arte aretoan. Bergarako udal barrutian burutu beharko dira lanak, gaiak herriarekin zerikusirik izan beharko duelarik, teknika aukera libre delarik. Sarien banaketa egun berean arratsaldeko sei t'erdietan ospatuko da. Egundorretatik aurrera eta urriaren zazpia arte egongo da zabalik esposizio bat aurkezturiko lanekin.

Azpeitiako II. Antzerki Topaketa

Urriaren lehenean bukatzen da Azpeitiko II. Euskal Antzerki Topaketarako izen emate epea. Aurtengo ediziorako iaizkoan nabarmen gertatu zen hutsunea bete nahi da, hain zuzen haurrentzako antzerkiarena. Hori horrela, aurtengo bederatzia antzerki taldek hartu ahal izango du parte topaketa hauetan. Sei helduentzako sailean eta hiru haurrentzakoan arituko direlarik. Euskara da baldintza bakarra, eta jakina denez kopurua baino talde gehiago aurkeztuko balitz komisio batek aukeratuko lituzke parte hartuko dutenak.

Azpeitiko Udaleko Kultur Batzordera honoko datu hauek igorri behar ditu parte hartu nahi lukeen antzerki taldeak: Antzerkiaren testua; antzerki taldearen izena eta zuzenbidea; taldeko arduradunaren datu eta zuzenbidea; obraren izena eta egilea, zuzendaria, iraupena, ekitaldi kopurua, banaketa eta itzulia izanez gero itzultzailearen izena.

Udalak parte hartzaileen izena Urriaren 22rako erabakiko du eta emanaldiak abenduan zehar izango dira, helduentzakoak 1, 7, 8, 14, 15 eta 21ean eta haurrentzakoak 6, 13 eta 20ean. Antzerki taldeari 50.000 pezeta emango zaio lanaren ordain.

Eta hauek dira azken emanaldiaren ondoren banatuko diren sariak: helduen mailan, antzerki egokienari ehun mila pezeta, gizonetako antzeslari onenari, emakumezko onenari, zuzendari egokienari eta dekorazio eta jakiera egokienari hogeitamar mila pezeta bana; euskaraz sortutako antzerki berri egokienari berrogeitamar mila pezeta. Haurrentzako sailean, ehun mila pezeta antzerki egokienari. Epai mahaia Azpeitiako udalak izendatuko du, Diputazio-ko, Antzertiko, Idazle Elkarteko eta abarrekoen partaidetza izan dadin ahaleginduz.

Laura Mintegi

Emakumeak liluratzeko moduko filmea

Filmea: La elección de Hanna B. **Zuzendaria:** Jadviga Janowska, Hungria.

Bilboko Gran Vía zine-man, emakume hungariar baten filmea ikusteko aukera izan dugu. La elección de Hanna B. Egunkariaren batetan irakurri dugunez, ez ditu gizonak aiherga utziko, eta emakumeak liluratzeko ditu. Egia esan, emakume batek emakumeei buruz egindako pelikula da, eta gizonen parte hartzen dutenean, estereotipo batzuetan sarturik daude; nagusi onbera eta intelijentea, edo senar posesibo eta kontserbadorrea, edota lankide anodinoa, baina ez ditu zuzendaria beraiei nortasunak landu, ez du pertsonaia konbizenterik sortzen burua gehiegi nekatu.

Emakumeen trataera, aldiz, guztiz landuta dago. Pelikulak Hanna izenburuan agertzen duen arren, benetazko protagonista Sophia da, emakume iraultzailea, inkonformista, lesbiana, bere bidean aurkitzen dituen emakume gehientzat erakargarria; ez ordea, filmeko gizonentzat.

Pelikulak Sophiaren historia mimoz tratatzen du, bere barne fisionomia landuz, eta psikologia femeninoa arretaz azaleraziz. Baina guzti hau egiteko darabilen teknika ez da normalean pelikula amerikarretan ikusten duguna, elkarrizketa luzeen bidez edo. Herrialde sozialisten estetika oso bestea da, eta hitzei emandako garrantzia, imajinei emandakoarekin gonbaraturik, oso txikia da. Guzti honi beste faktore bat gehitu behar zaio: musika berezia.

Batzurentzat, pelikula geldoegia da, agian astuna,

baina honexek espektadoreari ikusten ari denaz gehiago pentsaerazten dio, denbora emanez. Superman, E.T. edo 007 filmeetara ohiturik gaudenez, oso logikoa da gauza gutxi eta astiro jazotzen dela pentsatzea.

Sophia eta Hannaren historia zintzotasunez kontaturik dago, gauzei duten izenagatik deituz, eta sentimendu lesbianoak ez estaliz. Honela, zenbait eskena gordinik gelditzen dira, baina inoiz ez gogorrak, zine errealista benetan.

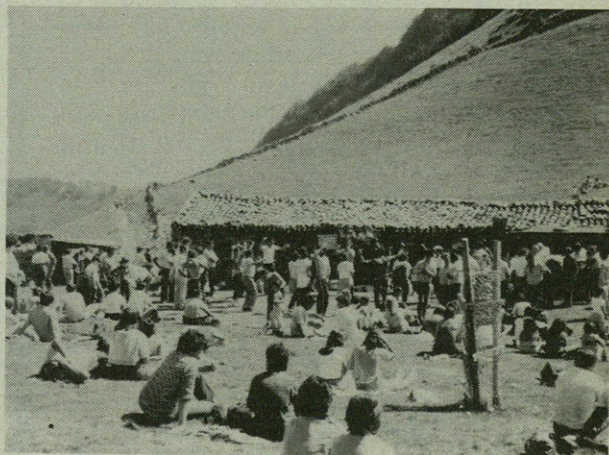
Hannaren azken erabakiak, senar tradizional baten erreakzioa, eta inspektore atzerakoiaren galdeketa zentzugabea probokatzen ditu, eta honekin batera filmearen amaiera.

Teknikaren aldetik, hasierako apurketa aipatu behar da, lehen sekuentziak azkenik jazoko direnak bait dira; literaturan hainbestetan erabilitako teknika ezaguna.

Bestalde, guztiz aipagarria da fotografia, kolore hotzez momnetu batzutan, eta berorez bestetan, pertsonaien egoera animikoak maisutasunez agerteratzen bait ditu.



mendi ibilaldiak



irailaren 23rako

Mendikari. (Hazparne). (22-23rako) **Auñamendi, La pierre de Saint Martinetik**, tfn. 294336 - 295027.

Pagoeta (Zarautz). **Besaide**.

Besaide (Arrasate). **Andoain-Leitza**, tf. 798474.

Euskalduna (Andoain). (22-23rako). **Pont d'Espagne-Ref. Wallon-Col Camballes (2.706 m.) Port de la Peyre Saint Martin-Port d'Arrens (Par.Nac. 274 Balaitous-Vignemale)**, tf. 592232.

Gasteiz. **Pto. Ibañeta-Girizu (1280 m.)-Lauriña (1277 m.)-Argarai (1231 m.)-Luzaide**, Tf. 250354.

Artibai (Markina). **Adarra**.

Kresala (Donostia). **Udalaitz**.

Miru-gain (Otxandio). Eniabe.

Meategi eskualdeko mendi taldeak (Bizakia). Amezketta-Irumugarrieta. (1427 m.).

Sestao Alpino Club. Batetik, Logroño-ra eskurtsioa, bestetik, 22-23rako, ume eta gazteentzako akanpaldia Gandara de Soba-n.

Lagun Onak (Azpeitia). **Arangoiti**.

Gorla (Bergara). **Lizarrusti-Etxegarate**.

ARGIAREN OHARRA

Astegiroa sailaren irakurleei eta sail honetan beren berriak argitaratzea nahi duten guztiei ohar garrantzitsu bat jakin erazi nahi die ARGIAko erredazioak.

Astegiro bakoitzean, ARGIA irten eta ondorengo aste-buruko berriak hasiz hurrengo ostiral artekoak bakarrik sartuko dira. Hau da, ARGIAk bera irten eta hurrengo

igandeko data eramaten duenez gero, data horren aurreko larunbatetik hurrengo ostiral arteko berriak sartuko ditu **ASTEGIROAN**

Zuek bidali eta sartzen ez baditugu, ia beti, beranduegi iri si zaizkigulako izan ohi da.

Hori gerta ez dedin zuen berriak **HAMABOST EGUN AURRETIK JAKIN BEHAR IZATEN DITUGU**.

Arzalluzek salbatuko du Alderdia eszisiotik

KARLOS Garaikoetxearen dimisio posible baten zurrumurrua hedatu du norbaitek joan den astean. Baina Gasteizko gobernua sendotu nahi dutenen eta probintzialisten arteko jarreraren artean dagoen distantzia Euzkadi Buru Batzarrak argitaratu duen dokumentuak erakusten du. Diputazioetan banatu nahi da erabakitze ahalmena eta Lurralde Historikoen Legean nahiko konpetentzia emango ez balitzaie bezala, gainera EBB «konpetentzia» eta «ahalmen» terminoak bereiztenditu. Hitz batez: Lakuari geratzen zaizkion konpetentzia mermatuetan ere «ahalmena» izan dezaketela diputazioek.

Borroka sakonetik doa oraingoan, ikusten den bezala, eta Garaikoetxeari hegoak ebaki nahi zaizkio. Baina bada bitxikeria bat: Alderdiaren alderdi bat Garaikoetxeak pertsonifikatzen du eta Roman Sudupek bestea. Bataren zein bestearen irudiak hondatzen ari dira. Nondik etorriko zaio salbazioa Alderdiari?

Xabier Arzalluz da gizona. Ingalaterrara joan zela, itzuli dela, pipa erretzen duela, Deustuan irakasle geldituko dela... baina borroka honetan garbi eta erre gabe utzi dute. Adiskide batek proposatu digu apostua: baietz Arzalluz lehendakari urtebete baino lehen. Arriskutsua dirudi baina...

Euskal Herria Libanorako entrena-leku

BEYRUT-ETIK heldu zaigu berria: Estatu espainolak Libanon duen bere enbaxadako funtzionari guztiak enbaxadore jaunaren etxera bildu dituela. Atentatu baten ondoren Espainian bi libanotar txiita espetxeratu dituztelarik, beren erlijio-kideen mendekuaren beldur dira Kanpo Arazoetarako ministraritzan. Hain arduraturik dabilen enbaxadorea berriz nor izango eta **Pedro Aristegi**, UCDko gobernua Gipuzkoako biztanleei igorri zien azken gobernadore zibila.

Beti esan zaigu, poliziaren komunikatuetan, ETAko militanteak Aljerian, Yemenen edo Libanon entrenatu ohi zirela. Egia den ala ez ETAK berak jakinen du. Baina gaurdanik euskaldun guztiok badakigu alderantzizkoa: Libanora eta beste leku ixkanbilatsuetara bidaltzeko enbaxadoreak Euskal Herrian entrenatzen ditu. Nicaraguako enbaxadorea, beste adibide bat, Hendaian egon zen kontsul.

Odon Apraiz, abertzale haundi bat hil da

IRAIL honen 12an hil da Gasteiz bere jaioterrian Odon Apraiz abertzale ezagun, Euskaltzaindiko kide eta ANVko militante zaharra, laurogeita zortzi urte zituela. Gasteizko sendi famatu batean sortua, Salamancan egin zi-

tuen unibertsitate mailako ikasketak, gero Historian doktoradutza atereaz. Paris, Zurich eta Italiako iparraldean ere ibilia zen ikasten. 1926tik 33ra Barcelonan aritu zen irakas-ten, eta gerra bitartean Eibarren, deportatu zuten arte. Erretiroa arte berriz Gasteizko instituto batean ihardun zuen.

ANVn bere sorreretatik militante izanik, abertzale sakon eta kritikoa izan zen beti, azken urteotan egin zitzaizkion elkarriketa urrietan agertu zuen bezala.

Arrasateko istiluak komunitate arteko borroka?

TRAGO txar bat izan da euskaltzaleontzat Arrasatekoa: Ikastolak gela gehiago behar zituelako eskola publikotik ikasle batzuk mugitu erazi behar zirela eta honetako gurasoek kristorena montatu; Ertzaintzak zainduta sartu ziren ikastolako haurrak, «El Ferial» eskola publikoan.

Arrasatetik Azpeitiara eta Eibarra zabaldu den arazo honek komunitate borroka usaina badu. «Queremos pan, queremos vino, queremos al alcalde colgado de un pino» oihukatzen omen zuten eskola publikoetakoek, Espainia aldean entzuten diren esaeren kutsu berdintsukoak.

Espainolek protxua aterako diote. «El País»en lehen orria eman zaio, aipamen zabalak Madrilgo telebistan. Estatuko arazoak konpontzeko gauza ez diren sozialistek lerrouxismo antieuskaldun batean aurkitu dezakete pagotxa. Baina Komunitate Autonomoan ikastolek dituzten kontraesan latzak ere hor azaltzen dira. «EIKEdi eta EEPaña» sinplifikatu zuen Mikel Atxagak behin, baina Ikastolen etorkizunari buruzko eztabaida eskatzen du berriro Arrasatekoak.

«Gaceta del Norte» urriaren 15ean kalean

EGUNKARI bat halako egunetan plazaratuko dela agintzen denean kasu haundiegirik ez egitea kontseilatu behar da, ipintzen den lehendabiziko fetxa ez bait da sekula betetzen. Hala ere «Gaceta del Norte», udaberri honetan itxi zutena, berriz noiz argitaratzekoa duten fetxa iritsi zaigu eta erositako prezio berean saltzen dizugu: urriaren 15ean.

Azken urteotan hondoa jota zegoen egunkari hau Fernandez Bobadilla enpresagizon errioxarrak erosi du (Sua-rezen laguna bera) eta EEko abokatuak ditu asesore. Zuzendaria berriz «Egin» egunkaritik eraman dute, Xabier Zabaleta. Operazio haundi bat zalantzarik gabe.

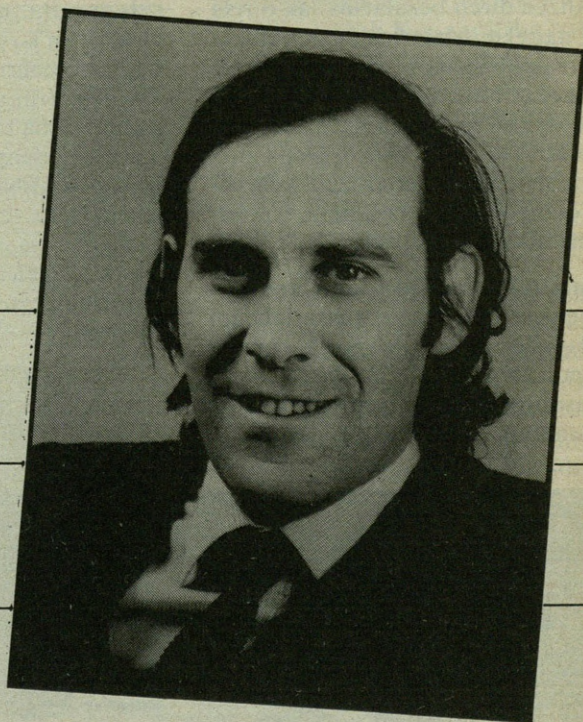
**Iñaki Gorroñorekin
Kooperatiben egoeraz**

LANKIDE

AURREZKIA:

25 URTETAN

INPERIO TXIKI BAT



Irail honetan betetzen ditu 25 urte Lankide Aurrezki Kutxak. Nekez pentsatuko zuten bere sortzaileek, 1959 hartan, hainbeste hedatu eta indartzeraino iritsiko zenik. Bere mailan, indar faktiko bat da Caja Laborala Euskal Herrian. 160 kooperatiba bere inguruan bilduta, 19.000 langiletik gora, 130.000 pezetatako salmentak joan den urtean, taldearen baliabideak 60.000 milioitatik gora, milioi erdi euskaldun taldean inplikaturik (langileak, Lankide Aurrezkiaren bazkideak, Eroskirenak....) Eta inperio txiki honen motorean Iñaki Gorroño da Idazkari Nagusi Tekniko.

ARGIA.— Zertan oinarritu da Lan Kide Aurrezkiak bildu dituen kooperatiben aurrerabidea?

IÑAKI GORROÑO.— Begira, oso galdera konplexua da hori; eta erantzun ximple bat ematea, arlotekeria litzateke. Bat egiten diren faktore asko daude, nire iritziz:

- Euskal Herriak duen industri esperimentzia eta eskuhartzeko ohitura.
- Espainia-ko merkatuaren haztura 60. hamarkadan.
- Aurreratzaileek Lan Kide Aurrezkiari beti eman izan dioten laguntza.
- Irabazien birrerabiltze politika oinarritzko Kooperatibatan.

— Babes-Kooperatiba edo bigarren mailakoen existentzia beharrik due-

nari laguntzeko, merkatuak ohituraz ematen dituen baino zerbitzu merkeagoak emanez (Lan Kide Aurrezkiak, adibidez, finantza sailean, Lagun-Aro aseguru sozialetan, Hezibide Elkarteak hezkuntzan, Ikerlan teknologia ikerkuntzarako, etab).

Faktore guzti hauek kontutan izan behar dira nahitaez, eta beste bat ere: Kooperatiba-Experientzia hasi zen garaia, 50. urtegaraiak, alegia. Euskadirentzako hil ala biziko momentua. Euskal Herriak garai horretan hasita-ko beste ekintza asko ere, Kooperati-

ba-mugimenduari loturik dago; eta ezin bereiz ditezke, inola ere.

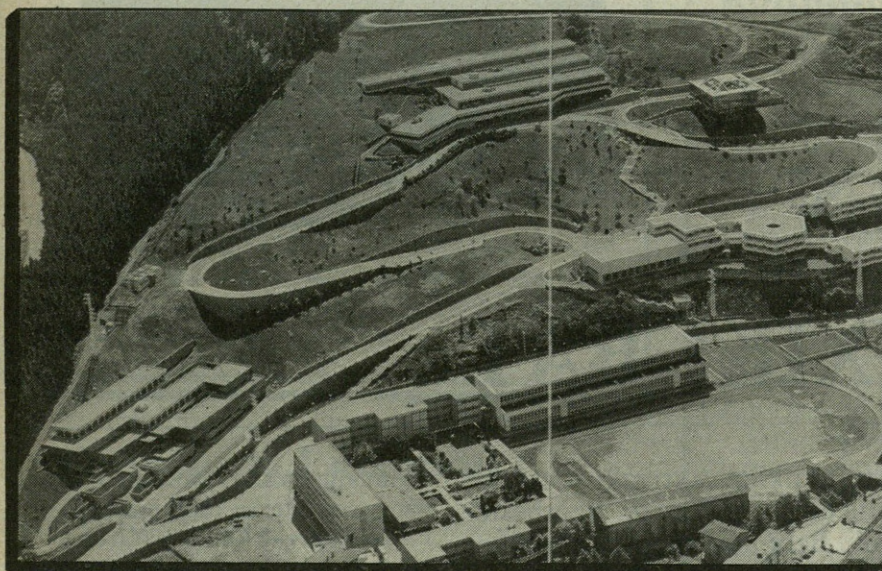
A.— Enpresa kapitalistaren kontraesan tipikoak gainditu al dira Kooperatibetan? Lan-antolakizunetarako ohiturazko ereduak aldatu al dira?

I.G.— Hasteko, Elkarte Izengabeetan gertatu ohi diren funtsezko kontraesanak ez dute indarrik Kooperatibatan: Kapitalak ezin irentsi dezake lanak sortzen duen gainbalioa. Hala ere, honek ez du esan nahi, noski, kontraesan gaizto denak gainditu direnik. Adibidez, beren lanagatik informazioa kontrolatzeko ahalmena dutenak, eta, bestalde, egunero informazio-iturri horietara hurbiltzea ezinezko zaien artekoa. Honez gainera, beste zenbait kontraesan ere bada eguneroko bizitzan, hala nola gizona eta emakumearen arteko ezberdintasunak sortzen duena, taldean elkar lanean ari direnen belaunaldi-ezberdintasunak etab; konpontzen zailak dira, baina printzipioz ahaleginak egiten dira Kooperatibetan.

Orohar, euskal Kooperatibetako langintza-antolakizunaren ereduak antzeko beste industria modernoetan

erabiltzen diren bezalatsukoak direla esan daiteke. Alabaina, esperientzia zehatzak hezurmamitu dira zenbait Kooperatibatan konbentziozko lan-kateak kendu eta autoarauzten diren lan-taldeak sortuz. Europa guztian lehenengo esperientziak izan direla esango nuke; eta langile bakoitzaren jarduna aberastuz gainera.

Emaitzak, nolanahi dela ere, oso desberdinak izan dira orainartekoan. Eta langilearen beraren portaera ez da beti positiboa izan: adina, bakoitzaren gaitasun-neurria eta beste faktore asko kontutan izan behar da, jakina.



130.000 milioi pezetan balioa saldu zuen Lankide Aurrezkiaren kooperatiba taldeak.

A.— Kooperatibetan ere sentitu al da krisia? Eta zer erantzun praktiko antolatu du Kooperatibagoak larrialdi honi aurpegia emateko?

I.G.— Krisiak gogor eraso dio Kooperatibagoari ere, noski. Beste edozein bezalaxe, enpresa bait da lehenengo eta behin. Hala ere, elkar lanak larrialdi honi beste moduz erantzuteko aukera eta bideak eman dituela esan behar, bestela ezinezko ziren baliabi-deak praktikan jarritz.

Esate baterako, Kooperatiba Industrialetan, lantsariak igotzerakoan ez zaio begiratu IPCren gorakoari bakarrik. Kooperatiba bakoitzak lortu duen Chas-Flow delakoa ere oso kontutan izan da, ezinbestean. Eta zenbait Kooperatibatan kapital gehitzeak ere egin behar izan dira azkeznengo urte hauetan, bazkideen aldetiko ahalegin haundiz.

Jeneralki, urte hauetako krisiak sortu duen larrialdia gozatzeko, beste zenbait bideurratze ere egin du euskal Kooperatibagoak: Eskualdeetan Kooperatiba taldeak antolatu, adibidez, edo desentpleguaren kontra egiteko kooperatibarteko akordioak lortu, lehendik ez genuen laguntasun bide hau sortu eta indartuz, Kooperatibak langileen mesedetan, eta Taldeko Gizarte Asegurantzaren Elkartearen barruan (Lagun-Aro).

Hala eta guztiz ere, egoera larri honetan euskal Kooperatibagoak aurrera irtetzeko sortu izan duen lagunta-

sunik onena, babes elkartasunen eragina izan dela esango dizut: Lan Kide Aurrezkia, Lagun-Aro, Ikerlan, etab.

A.— Lan Kide Aurrezkia eta Banku kapitalista baten artean bai al dago egiazko diferentziarik?

I.G.— Inolako subjektibismorik gabe, baina Lan Kide Aurrezkia eta Banku baten arteko diferentzia sustaizkoa da, noski.

Ez dezagun ahaztu Lan Kide Aurrezkia bera ere Kooperatiba bat dela, eta, horregatik, barneko gestio gintzan eskuhartzaile dela esperientzia honetan. Baina, horrez gainera, funtsezko ezberdintasun bat ba dago beren lanean: Kooperatibei eskeintzen dien laguntasunaren interesak, alegia. Bazkideturik ari diren Kooperatibei % 13an eskeintzen die dirua Erakunde honek. Eta Bankuak, oster, batanaz-beste % 18an ematen die.

Krisiak gogor eraso dio kooperatibagoari ere, baina elkar lanak larrialdi honi beste moduz erantzuteko aukera eman du

Batetik bestera dagoen diferentzia, bistan dago, beraz.

Hala ere, laguntasun hau beste zenbait alderditan oraindik ere haundia goa da. Esate baterako, promozio berrietan, birmoldatzen ari diren Kooperatibatan, Nekazari Kooperatibatan edo hezkuntza profesionalean, etab.

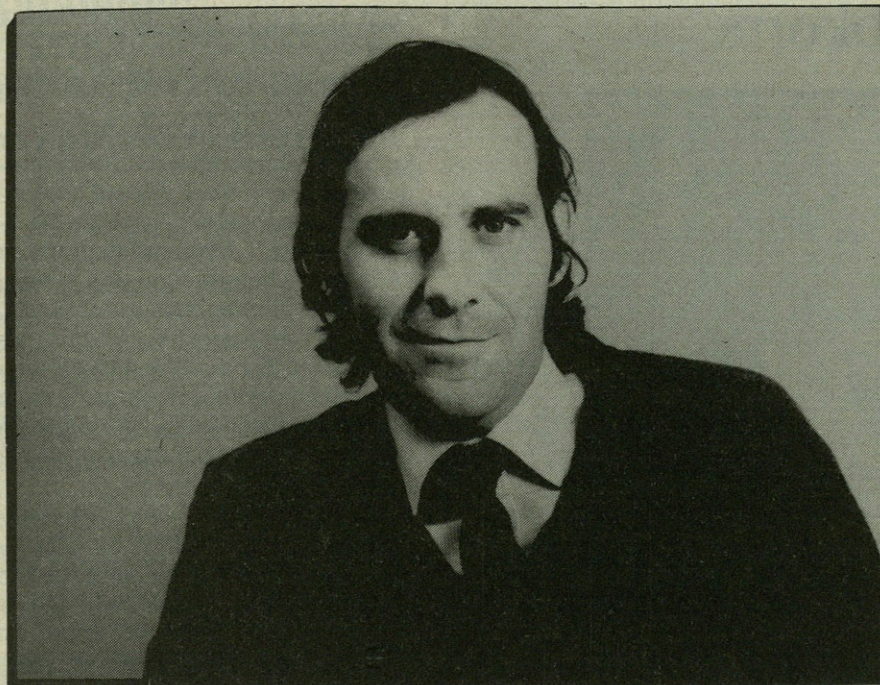
Lan Kide Aurrezkia Banku konbentzional baten antzekoa izan balitz, lehenengo, euskal Kooperatibagoa ez zen sortu ere egingo, ezta hazi den bezala hazi ere.

A.— Lan Kide Aurrezkia eta bere Talde Kooperatiboak bai al dute proiektu politiko zehatz bat Euskal Herri-rako?

I.G.— Sozialismo eta Kapitalismoaren arteko «hirugarren bide» bat antolatu nahi izatea, hantustekeria ikaragarri bat izango litzateke guretzat, eta hori erabat baztertzan dugu, noski.

Baina areago: Kooperatibak ez dira apolitikoak, baina bai partidugabeak, inork instrumentaliza ez ditzan ahaleginak egitearen zentzuz behintzat. Eta erakunde bezala ez dute ere inor babestu eta aukeratzan.

Talde Kooperatiboak ez du, beraz, inolako proiektu politiko zehatzik Euskal Herri-rako, bistan dagoenez. Ez bait da hori bere egitekoa eta ez helburua ere. Enpresak sortu eta desarrolatzea dagokigu guri. Euskal



Krisiak kooperatibetan ere ematen ditu buruhaustak.

Kontraesan denak ez dira gainditu. Adibidez, beren lanagatik informazioa kontrolatzeko ahalmena dutenak, eta egunero iturri horietara hurbildu ezin direnen artekoa

Herriaren eraikuntza, bestalde, euskaldun guztioi dagokigu.

A.— Zer harreman dituzue Administrazio Zentralarekin? Gogorrak ala errazak?

I.G.— Inola ere ez gogorrak behintzat. Zuzenak esango nizuke eta, orohar, oso emankorrak ere bai elkar lanaren sailean. Nolanahi delarik ere, zenbait arazo konkretutan behintzat, harreman horiek pizkortu daitezkeela pentsatzen dugu.

A.— Gaurengungo egoera autonomikoak zer aldakuntza ekarri du Kooperatibataraz?

I.G.— Aldakuntza positiboa ekarri duela esan behar. Alde batetik, Kooperatiba Lege Euskalduna askoz ere malguagoa da Estatala baino, batez ere Kooperatiba berriak antolatze zereginetarako. Eta bestalde, administratuaerentzako askoz ere errazagoa da gure arazoak hemen hurbilean erabakitzeko aukera izatea.

Aldaketak bereziki Bazkide Lanean diharduten kooperatibei erasan die. Izan ere, beste Babes-Kooperatiba haiek, Lan Kide Aurrezkia, eta antzekoak alegia, estatu mailako Legeriari loturik bait daude. Kontuan izan Nafarroan ere ba direla Kooperatibak.

A.— Lan Kide Aurrezkiak zer harreman ditu, bestalde, Hego Euskal Herriko Aurrezki Kutxen Federazioarekin?

I.G.— Lan Kide Aurrezkiaren legezko estatusa, jakina denez, Kreditu-Kooperatibarena da, eta ez Aurrezki Kutxarena. Horrexegatik, hain zuzen ere, ez dago sarturik Hego Euskadiko Aurrezki Kutxen Federazioan. Orainaldian bateratzeko joera nabari delarik ere, Kreditu-Kooperatibei aplikatzen zaien Legeria eta Aurrezki Kutxena desberdinak dira.

A.— Kooperatibagoak, guttienik ere bere irabazien % 10a Hezkuntza eta Gizarte Ekintza Fondorako erabiltzen du. Zer ekintza konkretutarako ordea?

I.G.— Hezkuntza eta Gizarte Ekint-

za Fondorako uzten den dirua zertan eta nola erabili Kooperatiba bakoitzetako Batzarre Nagusiak erabakitzen du.

Nolanahi dela ere, Talde osoari begiraturaz, Fondo honetako ondasunak erabiltzeko orduan, euskararen promozioa eta kooperatiba berrien sortuntzak izaten dute lehentasuna gure historia guztian zehar.

A.— Zeintzuk dira Lan Kide Aurrezkia eta bere Kooperatiba Taldearen kezka nagusiak geroaldiari begira?

I.G.— Gure kezka nagusia, gaurregun sortu zaigun langabeziak areagotu duena hain zuzen ere, Euskal Herrian elkar-lanpostu berriak sortzea da, noski.

Azkenengo lau urte hauetan, Talde kooperatiboak bere lanpostuak oso-oso sorik zaindu ditu; baina ez dugu izan enplegu berria sortzerik, zoritxarrez. Oztupoak ez dira sortu baliabide finantzarien faltaz, bai bait daude; ez eta industri aukerarik ezez ere. Bai zera. Behar hainbat gidatzaile eta gaurregun exigitzen diren baldintzaz jantzitakorik ezak sortu ditu larrialdirik gogorrenak, zinez.

Geroaldia segurtatzeko era bat bakarrik dago: «ikerkuntza - exportazioa - hezkuntza» hiru zutabeak tinkotu, alegia. Eta, oso laster hala ere, ahaleginik haundienak hezkuntza sailean egingo dira.

Lan Kide Aurrezkiaren XXV. urteurrenaz baliaturaz, 1.984-ko urtearen azkenaldera hain zuzen, «Ikasbide» ikastetxea eraikiko da. Hau da, hezkuntza kooperatibo, enpresarial eta euskalduna emango duen ikastetxea, alegia. Eta bere eginkizun nagusienerako bat, besteak-beste, gero Kooperatibatarako zuzendari izan daitezkeen postgraduatuentzako ikastaro bereziak antolatzea izango da.

Bestalde, Talde Kooperatiboaren dimentsio eta konplexutasunak Kooperatiba guztien akoplatze eta eskuhartze egoki eta zuhur batetarako organo berriak sortaraztea aholkatzen dute (Kooperatiba Batzarre eta Talde Kontseiluak). Kooperatibagoa bereizten duen prozedura federatibo honetan urrats berri bat izango da guztiori, noski. Eta gure eguneroko bizitzan protagonismo nabarmenago bat izatera eragingo ditu, Taldearen kohesioa indartu eta zuzpertuz.

Iñaki ZUBIONDO

28-rako Greba Orokorra



ESTRADIZIOAK, DEPORTAZIOAK ALA BIAK?

Gose-egarri greban ari diren errefuxiatuen inguruan badirudi lortu dela estradizioen aurkako giro bat sortzea, bai Euskal Herri mailan eta baita Estatu Frantsesean ere neurri batean. Estradizioen mehatxuak, hala ere, zintzilik jarraitzen du eta okerrago dena: estradizioez hainbeste mintzatzean deportazioen arazoa ahazteko arriskua dagoela. Bitartean, irailaren 28ko grebarako deiaren inguruan eztabaidak berotuz doaz.

«Munduko Herri eta nazioei gutuna» plazaratu eta firma bilketa hedatzen hasi zenetik, iheslari politikoen arazoa azken egunotan nahikoa hai-zatu da. Manifestaldi ugari egin da, itxialdi pilo bat, gutuna udaletan bezala lantokietan eztabaidatzearen inguruan giro bat sortu da... Baina ez Euskal Herrian bakarrik. Badirudi azkenean Frantses Estatuan ere ezker-tiar eta demokrata jendea piskanaka mugitzen hasi dela, azken urteotan gertatzen ez zen bezala: magistratu eta abokatuen elkarteak estradizioaren aurka eta errefuxiatuen borrokari politikotasuna aitortzearen alde mintzatu dira, alderdietan ere mugimendua hasi da, ezker muturretik hasi eta PSraino iritsiz, eta abar.

Hainbeste egunez iheslarien aferaz mutu egon den prentsa ere hasi da horretaz hitz egiten azkenean. Zeren truke? Bederatzi errefuxiatuk beren bi-ziak gose eta egarri greba batekin hil-

zoriaren mugetaraino eramatearen truke. Ezikusia egin zaio greba honi komunikabideetan, eta zerbait esatekotan grebalarien senideak gezurtizat jartzeko izan da. Baina azkenean, sozialisten idazkari den Jospin-ek aitortu duen bezala, Thatcher-ek IRAkoekin egin zuena (grebalariak hiltzen uztea) ez dira ausartu egitera frantsesak. Edo hori da itxaropena, grebak jarraitzen bait du.

Grebak jarraitzen du, bai, eta etsipenez begiratzen zaio kaletik, protestan ari diren errefuxiatuen biziak itzaltzen ari bait dira, nahiz eta okerren zeudenei perfusioa ezarri.

Baina estradizioak momentuz geldieraztea lortuko balitz ere, frantsesek iheslariak lehen bezala espulsatu eta deportatuko lituzketela pentsa daiteke. Paris eta Madrilaren arteko tratuak benetan serioak izan direla pentsatu behar da, eta espainolen ordain bat-

zuen truke frantsesek errefuxiatuak Ipar Euskal Herritik botatzea hitzeman badute, indar haundia beharko da hori galerazteko.

Horrek esplikatu luke Hegoaldeko ezker abertzaleak darabilen prudentzia. Bere baseak eskatuko lizkiokeen ekintza gogorrak geldieraziazak dirudite, sektarismo itxurarik ez emateko. Abertzale guztiak elkartu nahi ditu errefuxiatuen defentsan, PNVren basea bereziki. Argudio bezala Estatu Espainolak euskaldunoi eskaintzen digun demokratikotasun eskasa erabiltzen bada, errefuxiatuen defentsa talde batean itxirik uztea komeni ez delako.

Eta momentu alu samarrean harra-patzen ditu honek PNVko baseak, juxtu barruko katramila unerik gorie-nean dagoenean. Lurralde Histori-koen Legearen eztabaidan azaldu zi-ren tirabirak beren punturik arriskut-suenera iristen ari bait dira. Euzkadi Buru Batzarra eta Bizkaikoa Arzallu-zen gizonak hartu ondoren, Garai-koetxea lehendakari izan baino lehen ondo lotzea izan zen hurrengo pausoa, gero berriz Garaikoetxearen sosten-gurik onena zen eta arzalluztarrek es-kuin espainolarekin egindako tratuak hautsi zituen Napar Buru Batzarra es-pulstatu zen, eta orain LHLaren interpretazio zehatz bat inposatu nahi zaio lehendakariari.

Alderdi Eguna saltsaz beterik dato-rra dirudi. Eta horrek zeresan haun-dia izanen du hil honen 28rako Herri Batasunak eta KASEk konbokatu du-ten Greba Orokorren aurrean PNVk bere erantzuna erabakitze-ra-koan. Nafartarren espulsioren on-doren, bi tendentzietako burukideak beren nazionalismoa aldarrikatuz ari dira aspaldiko deklaraziorik gogorre-netan. Estradizioen aurka jartzeak prolema franko sortu die Madrilgo in-darren aurrean, baina baseen senti-mentuek ere zerbait baino gehiago jo-katzen dute.

Euskal Herrian, oraindik ere, erre-fuxiatuak «gure mutilak» dira, edo «mutiko horiek» behintzat bai, gut-xiena jota ere. Hurbilegi daude, Es-painiako poliziaren eskuetan jartzea jendeak besoak gurutzaturik irentsi dezan. Agian horregatik, lortuko da abertzale guztiok aspaldiko partez helburu baten inguruan biltzea eta irailaren 28an greba haundi bat egitea.

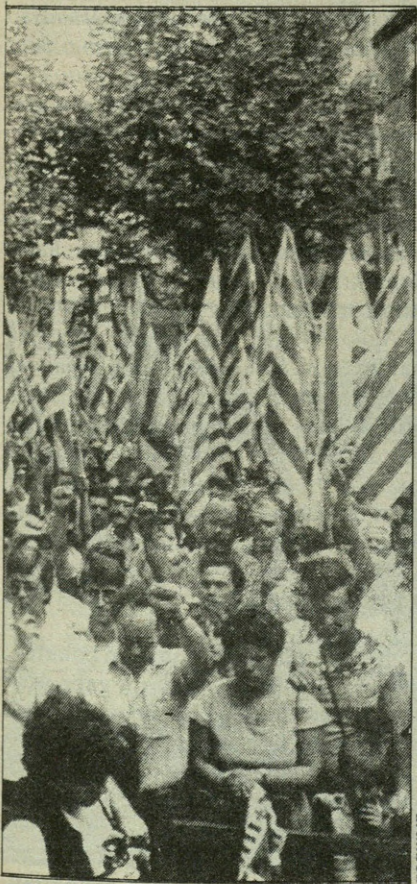
I. ZUBIONDO

Katalunia:

autodeterminazioaren aldeko Diada

Convergencia-ko nazionalistek ino-
ra deitzen ez zutelarik eta «ezkerreko»
espainazaleek (PSC-PSOE, PSUC, eta
sobietarren aldeko PCC-ek) 15 bat
mila lagun biltzen zutelarik, autode-
terminazioaren aldeko indarrek pro-
tagonizatu zuten joan den irailaren
11ko Diada. Batetik eta Fossar de las
Morenes-en (Geronan) 5.000 lagun
biltzen ziren PSAN-ek eratutako ma-
nifestaldi batetan, non independent-
ziaren aldeko oihuak eta Euskadireki-
ko elkartasunekoak adituenetakoak
izan bait ziren; eta bestetik eta Bartzel-
onan, La Crida a la Solidaritat-ek dei
eginda, 30.000 lagunek autodetermi-
nazioa esijitzen zuten nagusiro.

Errepresiorik ere izan zen zerbait
eta ondorioz detenitu batzu, batipat.
Gerona-koak; berriz ere borroka na-
zionalaren zuzia ezkertiar abertzaleek
altxatu dute.



La Crida a la Solidaritat-ek dei eginda
30.000 lagun bildu ziren.



Israeldarrentzat etsai terrorista, palestinarrentzat abertzaleen heroea.

artxiboa

OLP:

Frantziak bizkar emango ote?

Fatah-ko buruzagi moderatu eta
Palestindarren Askatasunerako Era-
kundearen kanpo-harremanetarako
den Khaled el-Hassan-ek deklaratu
duenez, palestindarren eta Frantziako
Gobernu sozialistaren arteko erla-
zioak okerrera etortzen ari dira azken
denbora hurbil hauetan.

Honen sorburuan Frantziak Siria-
rekin hasi dituen negoziaketak ditugu.
Izan ere arabiarretan oraingo PAE
(OLP)ren etsairik gogorrena, Libiare-
kin batera, Siria bait da, eta Frantzia
horrekin ondo konpontzetik Ara-
fat-zaleentzat gauza onik ezin atera
daiteke.

Siriak agintza handiak egin omen
dizkio Mitterrand-i. Besteak beste
Frantziak Libanon dituen pribilegioz-
ko posizioak mantenez dituela
esan dio (Siriak Libanon dauzkan

presentzia eta eragina ikusirik ongi
posible dena), halaber Paris eta Tehe-
ran-en arteko ez-akordioetan bitarte-
ko egingo duela (horretarako ere leku
onean dago Damasko, eta bere bidez
Iran-ek Frantziari 180 mila milioi
frankotako arma kontratuak eskaini
omen dizkio), eta areago dena, Libian
ere badituen influentziekin Kadhafi-ri
—Frantziako tropak joatearen tru-
kean—. Txad-etik alde egin dezala
presio egingo diola agindu omen dio.

Ez dira bromak horiek. Eta kontra-
ra, el-Assad-ek, hitz gutxitan esanda,
bere posizioen indartzea eskatuko lio-
ke Parisi, zerbait aldatuz Iran-ekin
daukan jarrera kontrakoa. Bagdad-El
Cairo ardatzaz ahaztuz ere, eta batipat
eskualdearen gatazkak on-bideratze-
kotan Siriaren garrantzizko papera
onartuz zalantzarik gabe. Eta azken
horretan, noski, Palestinaren auzia,
Damaskok oraintxe daukan aukerako
kokapenez baliatuz bere gisa konpon-
du nahi lukeena.

Guzti honek Frantziaren posizio-
namenduak erradikalki aldaraziko
balitu, palestindarrentzat egoera anit-
zez gogortuko litzateke.

Laster hauteskundeak izango dira eta

Sandinismoaren iturrietan arakatzten



Guatemala, El Salvador, Filipinas... berriki hauteskundeak izan dituzten herri batzu dira, eta Estatu Batuek, nola ez, onartu egin dituzte hauteskunde horiek, beren demokraziatasuna zalantzan jarri gabe.

Nikaraguan heldu den azaroan izango direnak ez, horietan ez dago demokraziarik. Eta sandinisten baietz badirela erakusteko saio guztiak (eta saiatzen dira!) alferrikako dira. «Belarriak dituenak aditu dezala, begiak dituenak begira dezala», dio Nikaraguako buruzagiei gogoratzea atsegin zaien Testamentu Berriko pasarte batek.

Bost urte bete ditu Nikaraguako iraultzak, eta nahiz proba askotatik pasatu beharra, erabili duen biolentzia asko mugatu du, eta «iraultza ez da luxozko afari bat» esanez muga horiek ekintza biolentoaz pasatu nahi izan dituztenei bidea itxi die, eta heriotza zigorra ezabatu du (horixe iraultzaren lehenengoetako neurria, oso esanguratsua), bere burua beti kontrolatuz.

Horretan behinik-behin sandinistek biolentzia gogorkiago erabili duten beste zenbait iraultzatatik bereizi nahi izan dute, eta antza denez lortu ere egin dute hein handi batetan.

Baina ez da hori Nikaraguako prozesoa bestetatik bereizten duen elementu isolatua, sandinistek iraultzaren klasikoengandik baino askoz gehiago Sandino-rengandik jaso bait

dute, eta Sandino ez zen izan hainbat arazo teorikotan oso gizon ikasia, baizik eta gehienbat **patriota** bat, izan ere **Patria libre o morir** lemapean borrokatu zena. Managuako oraingo buruzagi dagoen Sergio Ramirez-ek Frontearen koadroei egin zien hitzaldi batetan honela esplikatzen zuen Sandinoren izakera: «*Sandino-rengan produkzio medioetaz, klase borrokaz azalpenak bilatzen dituen, alferrik dabil, zeren Sandino ez bait zen teoriko bat izan, bere ekintza eta bere esperientzia hitzetan itzultzen zuen gizon bat baizik*».

Eta, hala bada ere, egiaz oraingo sandinistek borrokalari harengandik elementu anitz jaso dute, baina hiru nagusiki, aski garbian nahiz bere moduan, Sandinok agertu zituenak. Hauek dituzue: subiranotasuna, herri demokrazia eta ekonomiaren transformazioa(1).

Agian lehenengoa nagusi, zeren bat baldin bada sandinismoaren zutabea, hori antiinperialismoa da. Aurrena horren lotura txarrenetatik askatu behar da, ondoren ekonomiaren planifikazio bati eta Estatuaren antolatze berri bati ekin ahal izateko; honexetan dihardute oraingo iraultzaileek.

Marxistak baina...

Marxismoaren aipua asko konkretatzen ez bada ere, dudarik gabe presente dago oraingo prozesotan; baina buruzagiek kanpotiar konnotaziorik izan lezakeen definiziorik ez dute maite, eta beren **Patria**-ri buruz nahiago dute definitu, edo-ta latino-amerikar **Patria grande**-ri buruz.

Haatik, sandinismoaren historian ez da marxismoa ezezagutzen, ez gut-

xiagorik ere. 1970ean hil zen Frontearen militante batek, Patricio Argueñok, honela zioen «El desarrollo capitalista de Nicaragua» bere liburuan: «FSLN-ren programa ideologikoa marxismo-leninismoaren doktrinan oinarritzen da, bera bait da gurea bezalako nazio azpi-desarrollatu bat altxa dezakeen bakarra».

Areago dena, eta lehenagokoa: Frontearen buruzagi historikoak, hala nola Carlos Fonseca eta Tomas Borge, Nikaraguako Alderdi Sozialistaren militanteak izan ziren, izenak adierazten ez badu ere soviatarren ortodoxia-koa zena. 1957an, bi horiek barruan zirelarik, berrehun bat militante ziren Alderdi horretan, eta geroxeago, Kubako iraultza izan zela eta, Alderdiak ez bait zuen hura oso begi onekin ikusi, berak irten egin ziren, eta hori da oraingo iraultza bere burua marxista aitortzeko segurki daukan oztipoetarik bat.

Tomas Borgek kontatu duenez, Alderdi horretako partaide zelarik, behin, eztabaida batetan, berak Sandinoren figura defendatu zuen, haren-gandik zerbait ikastekorik bazegoelakoan, eta militante ortodoxo batek, halako mespretxuz, hori poesia zela eta kontu horiek uzteko esan omen zion.

Mogimendua Kubako iraultzak itxuratu zuen definitiboki. «Guretzat Fidel —esplikatu du Borgek— Sandinoren birsortzea gertatu zen, gure zalantzen argitzea, gure ametsen justifi-



Sandinoren itzala Nikaraguako bazter guztietan nabari da.



artxiboa

katzea». Eta 1970ean Fonsecak, Costa Ricako bere presondegitik, honela berbb egin zuen: «Nikaraguako iraultza Sandinoren izenean eta Che Guevara-ren pentsakeraren eraginez bilakatuko da. Nikaragua sozialista baten alde geure gisa borrokatu behar dugu. Ez dut nahi Mosku-ko estilorik gurean». Eta, beste nonbait, berak ere, borroka ideologikoari buruz: «Ez dago Nikaraguan bestetan desarrollatu diren polemika antzuetarako lekuri, ez dago boltxevike ala mentxevike, trotskista ala stalinista ote garen diskutitzeko lekuri».

Eta kristautasuna...

Elementu berriagoa, baina biziki inportantea, kristautasuna inkorporatzearena da. Ernesto Cardenal-ek, 1983ko *Playboy* batetan, honela zioen, eta ez da geroztik gauza bera errepikatzeaz nekatu: «Kristautasunak zenbait ideal proposatzen digu: elkar maitatzea, justiziazko, anaitasunezko eta berdintasunezko gizartea... ideal horietan kristautasuna eta marxismoa bat datoz».

Datu asko dago sandinismoan kristautasunaren presentziaz eta garrantziaz mintzatzen zaizkigunak. Beren himnoan eta lortu behar den lurralde libre berriari buruz, «esne eta eztiaren malutak» eroriko direla aipatzen da. Bibliaren agindutako lurraren deskribapena bait da bera; eta hori xehetasun bat baizik ez da (2).

Eta orain, beste ñabardura bat oso berezkoa, hauteskundeak datoz: askatasun handiko hauteskundeak egia esateko, zeren dauden presio politiko-militarrekin mirari bait dirudi bide polit bezain arriskutsu horietan barrena abiatzen ausartzea.

Pablo SASTRE



artxiboa

Iparraldeko erraldoiari aitzakirik ez ematea da gaur eguneko buruzagien kezkarik garrantzitsuena.

(1) ikusi *Tricontinental*, 94. zk.

(2) Beste batzu 84.eko irailaren *Le monde diplomatique*en.

Gogor eta nahasia joan zaigu aurtengo uda. Alde batetik, errepresio basa; bestaldetik, negoziatu behar dela eta bakea posible dela esaten dizkiguten abots ezberdin sinesgaitzak.... Halere, kinka berezi batetan gaudela bistan da.

Non gauden zehazki arakatzeko, auzi honen protagonista politikoen jarrerak zertan diren ikusi beharko zen. Eta horien artean, hiru aipatuko ditut: PSOE, PNV eta ETArek ondoan kokatzen den mogimendu abertzalea.

PSOEaren baitan, bi gauza behar dira berezi: alderdi politikoa dago-kion barne bizitza, eta oraingo Estatu espainolaren gobernariari datzekiona. Zeren eta gauza desberdinak diren. Boterean direnez gero, beren politika egiazko botereek utzitako hesparruan egin da: PSOEek burgesia eta inperialismoaren alde gobernatu egin du, ejerzitua eta indar errepresiboak ferekatu eta lausengatu ditu, eta nazionalismo espainol modernoaren zaldun nagusia bihurtu da. Politika honek alderdi zaharren funts teorikoa ukatzen du: langile, errepublikano, federalista eta antimilitarista zen tradizioa lur jota gelditu da. Eta kontradizio honen aurrean, PSOEek bide bat ikusi egin du: esan nahi bait da, botere faktikoen oniritzia galdu gaberik, masa espainolaren sostengua izan dezakeen gerla bat asmatu duela, eta gerla hau separatismoaren kontrakoa dugu. Hitz batez, PSOEek ETA eta euskal separatismoa suntsitu nahi ditu, lehenbailehen eta bide guztiak erabiliz, bere krisia gainditzeko. Ez dezagun ahanzt hemendik bi urtebetera hauteskundeak ditugula: PSOEek egindako politika orokorrarekin, langileen sostengua galduko du, eskuindarrek errepuesto politiko bat aurkeztuko duten momentuan. Euskaldunen kontra erabiltzen den borroka basa dateke gizarte espainol osoa bere ondoan jartzeko bide bakarra, eta PSOEek apostu hau irabazi behar du... Baina daraman bidetik ez duela lortuko pentsa dezakegu; aurre-runtzgo iheska honetan, errepresioa aukeratu du, eta negoziatzeko egiten duen eskaintza errenditzeko manua baizik ez da. Euskal erresistentziak, oraindik bederen, delako presioa gainditu dezake.

PNV askoz lasaiago agertzen zaigu. Luzaroko, bere egoera azkartuko dela ba dirudi. Hau da: hauteskunderaz hauteskunde, euskal gizarteak ematen



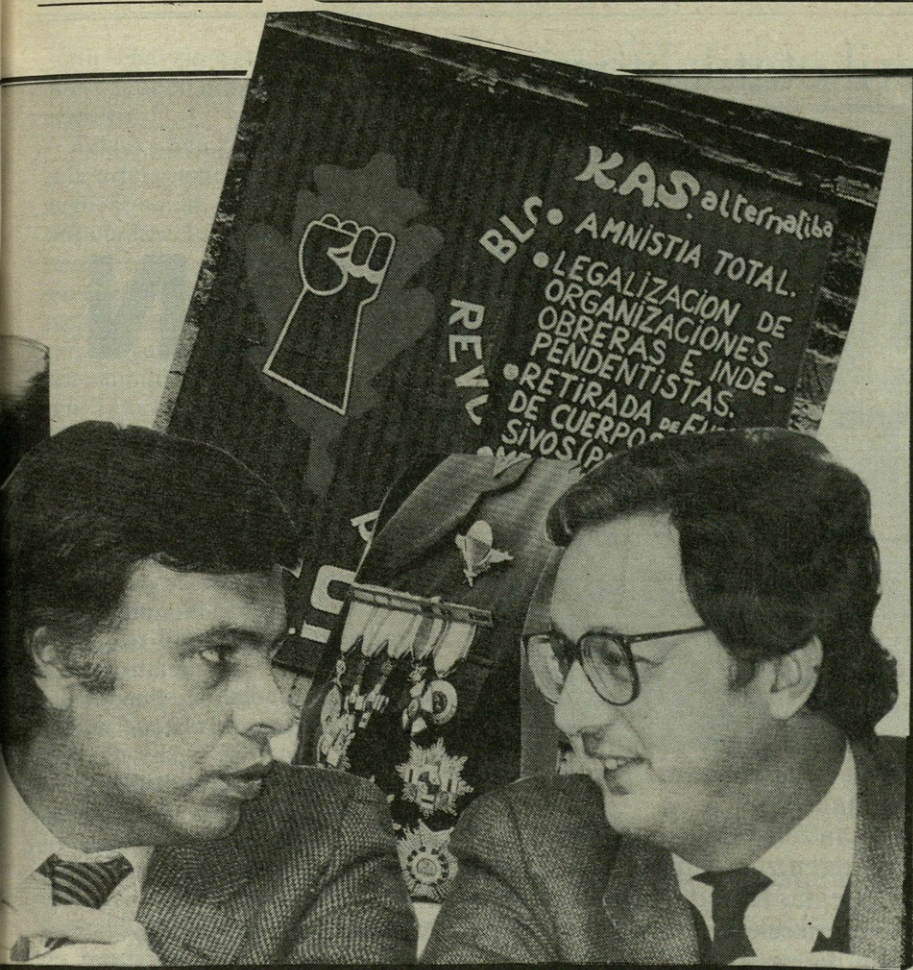
NEGOZIATU.. Norekin eta

dion sostengua emendatu da; eta Espainan gertatuko diren urrengo hauteskundeetan eskuindarrek irabaziko dutelakoan, eskuinarekin elkartzea hautatu du. Beren esperantzak argiak dira: Madrilen entzute ona izango duela, hemen bere oinarria finkatuko den bitartean. Beraz, orain PSOEkin duen gatazka guztiz mesedegarria zaio: jarrera eskuindarrak justifikatzen eta ekartzen dituen bitartean, espainolismoaren kontrako abertzale zintzoak direla forogutzen du. Horiek hola, PNVren bidez negoziatuko zen bakea garaipen politiko itzela gerta dakiok, bai Euskadiko uste publikoen aurrean, bai eta ere Madrilen gobernatuko duen eskuin zibilizatuaren ustekunde. Desadan, halere,

bake honek mugak dituela: PNVren arabera, iraultzaren aurrerapena suposa dezakeen edozein urratsa itun hontatik kanpoan gelditu beharko zen.

ETArek inguruko abertzaleentzat, jarrera ez da guztiz garbia. Etorriko zaigun etorkizun politikoak determinatzen du edozein jokabideren arrakasta posiblea. Eta etorkizun honi buruz, bi hipotesi desberdin eta kontrajarriak bota daitezke:

A: HIPOTESI OPTIMISTA: Honen arabera, iraultzaren garaia edo, behintzat, haustura mailan, krisi ekonomikoak langileen jarrera iraultzaileak berpizten ditu, eta Espainan egin-



Bai ala ez? zertarako?

dako deszentralizazio txirtxila nazio menperatuen mogimendu erradikalak azkartzen ari da. Politika mailan, burgesia eta armadaren azken kartutxoak erretzen ari dira, alferrik gainera: ZEN planak porrot egingo duenean, beste irtenbiderik ezean gertatuko dira gobernuak. Hipotesi honen arabera, negoziatzerik ez da behar. Bai, KASen bost puntuak eskeindu eta errepikatu behar dira; baina, ondo dakigunez, eskeintza hau ez da onarokorra izango indarren harremana abertzale iraultzaileen alde izan arte. Bitartean, balore sinboliko bat dauka. Halere, hipotesi honek borroka larri eta gogorak pairatu beharko direla gogorarazten digu; European, extradizioen arazoak erakusten digu ederki non gauden: abertzaleen borrokaren

funtsa nazional eta iraultzailea ez da gehiago demokraziek onartua, eta Estatu espainolak egindako eskubide demokratikoen ukatzean (hala nola, torturaren praktikan) finkatu behar da extradizioen aurkako borroka. Baina kinka larria pasatuko da, eta Estatu osoan hedatuko diren borrokek KASen puntuak inposatzeko lekuan ezarriko gaituzte. Bitartean, inongo amore eman gaberiko gatazkak iraunarako dituzte abertzaleen indarra eta herri sostengua.

Beraz, hipotesi honen arabera, negoziaketak ez dira premiazko gauzak: beste indarren harreman bat ekartzea da puntu nagusia, non negoziaketak guk nahi ditugun bezala egitea posible izango den.

B: HIPOTESI PESIMISTA: Gizarte mailan, krisiak mogimendu iraultzaileen ahultzea ekartzen duela suposatzen du; nazio menperatuetan diren borroka erradikalak, gizarte osoa makurtzeko gauza ez direla baieztatzen du; eta politikan, PSOE-ren hutsak eskuindarren erresuma ekarriko duela, inongo krisirik gabe, adierazten du. Honen arabera, abertzale iraultzaileen kontra egingo den errepresio basak ez du solidaritatezko mogimendu handirik sortuko, eta isolamendua emendatuko da, bai European, bai Estatuan, bai eta Euskal Herrian ere.

Horiek hola, negoziaketak premiazkoak ditugu, ez gure helburuak abandonatzeko, ez eta ere dagoen sistema zapaltzailea onartzeko, baizik eta borrokatzeko hesparru bizikorrak lortzeko. Independentzia eta autodeterminazioaren aldeko jarrerak legeztatuak eta inoiz ez zapalduak; lege antiterrorista eta bere ondorio osoak suntsituak; borrokalari guztiak askatuak; Euskadi, haren sena eta haren hizkuntza iraintzen dituzten praktikak baztertuak; errepresiorako indarren botereak klarki mugatuak.... Hau guzti hau negoziatu daiteke sozialisten politika basaren aurkako diren guztien laguntzaz: PNV, ezkerretako alderdiak, PSOE beraren ezker kritikoa... Eta, dudarik ez, Euskal Herrian lortuko duen herri laguntzarekin, horrelako jarrera geldiezina gerta daiteke. Baina, indarren harremana dena kontutan harturik, demokrazia burgesak onartzen ez dituen puntu guztiak baztertuak geldituko dira... Iraultzaileen lana ez da orain horrelako puntuak inposatzea, baizik eta bihar haien obratzea posiblea gerta dedilarako baldintza egikorrak oraintxe lortzea.

Eta, noski, hipotesi biak ez dira posible bakarrak, ez eta ere guztiz garbiak: egiaren parte bat dateke bakoitzean. Baina, nere ustez, guztiz beharrezkoa da abertzaleen arteko eztabaida eraikikorra, non etorkizunaren ikertze zintzo eta sakon bat egingo den, gure jarrerak ez soilki helburuek, baizik eta bide posibleek ere determinatzen.

BELTZA

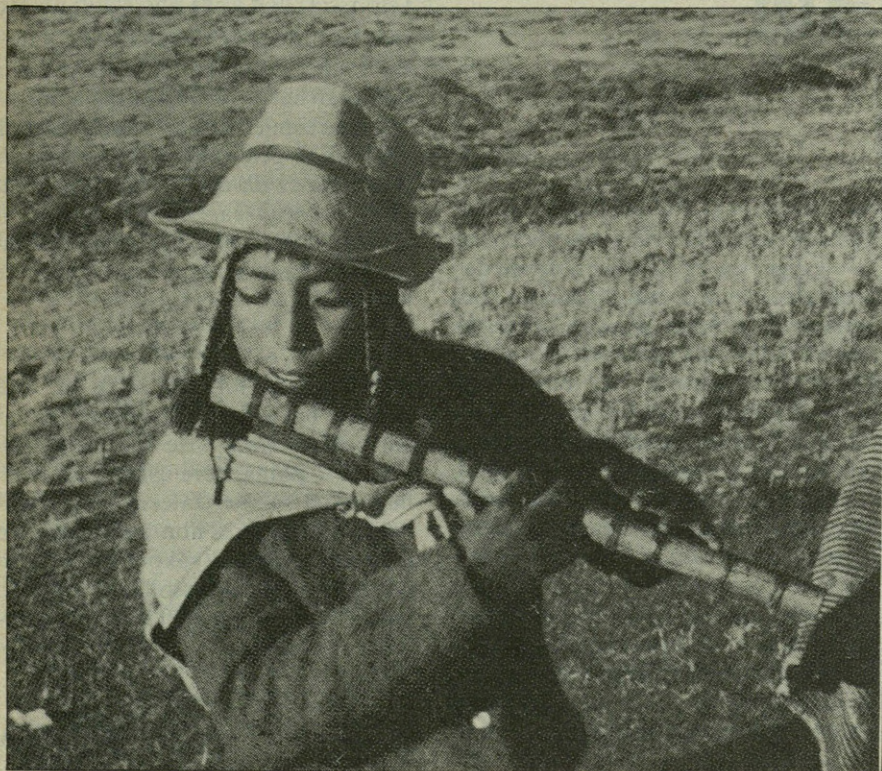
Artoa bezala, Ameriketatik etorria

PATATA, INKEN ALTXORRA

Elhuyarreko: L. M. BANDRES

Gaur egun normaltasun osoz ikusten ditugun gauza asko eta asko, ez gara konturatzen gureganaino atzo bertan etorritakoak direla. Nork pentsa dezake gure baserrietan hain ugari den eta janari euskaldun peto-petoak (morokila edo taloa, adibidez) egiteko erabiltzen den artoa Ameriketatik ekarria dela, eta beraz gure artean laurehun urte inguru besterik ez daramala?

Landare hau Ameriketatik ekarria izan zen garaian, arto hitzaren bitartez beste landare-mota bat izendatzen zen, gaur egun artatxe edo artatxiki izenez ezagutzen dena, alegia. Hau da, arto hitza hemengo betiko landare baten izena izatetik ekarri berria zen beste landare baten izena izatera iragan zen. Baina, ez zen artoa bakarrik izan Ameriketatik ekarritako landare berria, honekin batera toma-tea eta patata ere, besteak beste, handik etorriak ditugu.



Baten batek zera esan dezake: tira, tira, patata....? Hori inondik ekarritakoa bada Alemaniatik izango da noski!. Ba... ez. Ameriketatik ekarritakoa da eta gainera joan den mendera arte ez zen normalki elikagai gisa erabiltzen.

Gaurkoan, hain erabilia den eta elikaduraren ikuspegitik hain garrantzitsu den elikagai honen joan-etorriak ikustea egoki iruditzen zait.

Auzoko herriak patataz menperatu

Patatak Perun betidanik ezagunak izan direla esan daiteke. Patata, artoa-rekin batera, Inka indioen ia janari bakarra zen. Gaur egun erabiltzen ditugun patatak eta inkek jaten zituztenak ez dira guztiz berdinak, baina halere, gaur egunekoak haien ondorengoak baino ez direla esan dezakegu. Hain garrantzitsua zen patata inkentzat jaunkosa bat egokitu ziotela: «Pamamama» izenekoa, alegia. Eta patataren jaunkosa honi giza sakrifizioak eta guzti eskaintzen zizkioten. Ereiaro eta uztaroan ospakizunak egiten ziren eta bertako apaizek patata arraroenen zimurretan beren herriaren geroa irakurtzen zuten.

Inkek garai hartan liofilizazio-teknika ezagutzen zuten eta beraz, soberan zeuzkaten patatak gorde egiten zituzten. Hau lortzeko patatak gaueko hotzean eta goizaldeko intzetan jarri ondoren, eguzkiaren izpien azpian ipintzen zituzten beren barneko ur guztia atera arte. Honela, patatak pisua galdu eta harri koskor gogorren tankera hartzen zuten, baina modu horretan nahi zen denbora guztian gorde zitezkeen. Berritro erabili ahal izateko harri koskor horiek uretan

sartu behar ziren eta lehundu ondoren prest zeuden edozein janaritan erabiltzeko.

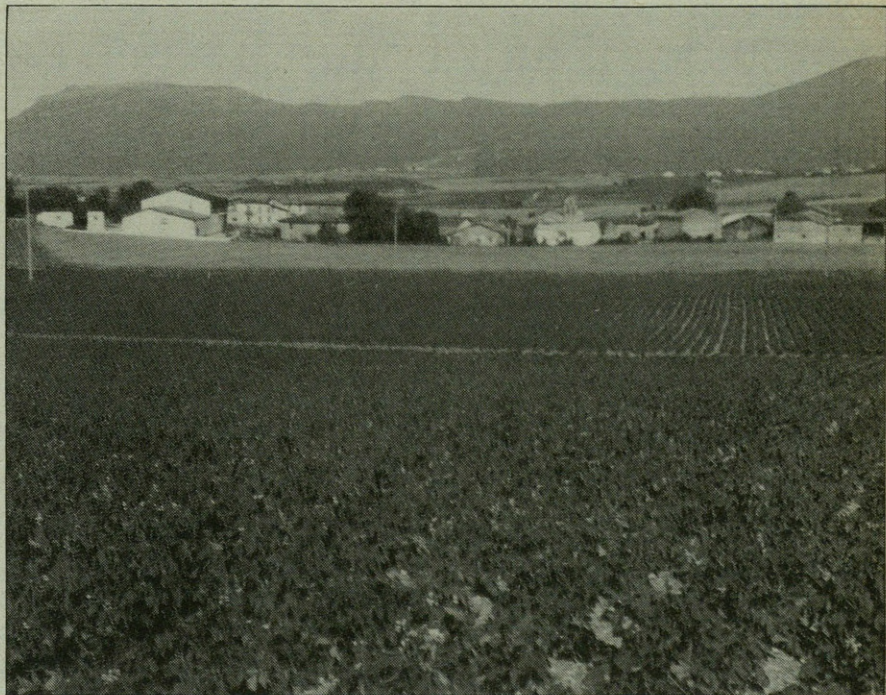
Teknika hau zela eta, inken ekonomia urteko uzten gorabeheretatik at zegoen; beraz, ez ziren gosearen beldur eta honela inguruko herrien gainean beren agintea ezartzea ez zen gauza zaila. Beste herri horiek ez zuten patata ezagutzen eta labore hazkuntzara mugatuak egonik, sarritan gosearen mamutzarra ikusi behar izaten zuten. Inkek, orduan, aukera ederra zeukaten haiek menperatzeko armen indarren bitartez, nahiz patata lehorrak ematearen truke eskatzen zituzten balditzen bitartez. Horregatik, batzuek diotenez inken benetakoa altorra patata zen.

Noble eta monjeen sendabide

Baina, utz ditzagun inkak eta beren gorabeherak patataren gureganako bidai luzeaz arduratzeko. Nahiz eta beste hipotesi batzuk ere existitu, hipotesi hedatuena arabera patata Europara Peruko menperatzaile Espainiarrek ekarri zuten. 1573an Sevillako «Hospital de la Sangre» izeneko ospitaleko gaixoen janarian agertzen da patata, beraz, urte hartan Espainian landare honen hazkuntza ezagutzen zela suposa daiteke.

Dirudienek, hamaseigarren mendearen erdi aldera patatak Felipe II Espainako erregearengana heldu ziren eta honek orduan gaixo zegoen Pio IV Aita Santuari bidali zizkion. Honek jan egin zituen nonbait eta gainera on egin zioten, zeren berak gaixo zegoen Silvry-ko Philipp kardenal holandarri ere bidali bait zizkion. Vienako Landaretegiak azkeneko honen bitartez lortu zituen patatak. Harrez gero esandako lau lurralde hauetatik, hots, Espaina, Italia, Holanda eta Austriatik Europako gainontzeko txoko guztietara zabaldu zen gure lursagarria.

Baina, ez dezagun pentsa patata elikadur ohituretan bat batean sartu zenik. Ez eta gutxiago ere. Hasieran patatak monastegietako ortuetan edo mediku aurrerakoi batzuen baratzean landatzen ziren bakarrik. Azkeneko hauek mila gaixotasunen sendabide bezala erabili zuten. Honez gainera, patatak nobleen lorategietan bere lekua hartu zuen, landare honen loreak apaingarri bezala jartzen ziren eta. Honela, piskanaka-piskanaka, sendabide gisa edo nobleen kutizi gisa XVII. mendeko jauntxoek nola edo hala pa-



tata ezagutzen zutela esan dezakegu.

Goseak hedatu zuen patata

Eta herriak? Ezagutzen edo erabiltzen al zuen janari-mota hau? Ezetz esan behar dugu. Dirudienek, hasieran herriak patataren sustraian sortzen diren erraboiak jan beharrean, kanpo aldera agertzen diren bikor edo aleak jaten zituen eta hauek pozointsuak direnez gero, buruko mina, sukarra eta dandarak sortarazi zizkieten. Beraz, landare hau janari gisa zokoratu izan zen.

Patatak bere arrakasta ezagutzeko Ameriketatik ekarritako beste zenbait produkturen bidea eraman behar izan zuen, hau da, garai egokiari itxaron. Patatarentzat garai egoki hori XVIII. mendean etorri zen. Mende honetan uztak bataz beste oso-oso txarrak izan ziren eta gosea Europan errege egin zen. Orduan, eta nahiz eta hasieran beldurrarekin, patata-landaketari ekin zioten europarrek beste biderik ez zegoen eta. Hau, Ingalaterran XVIII. mendearen bukaeran gertatu zen, adibidez. XVIII. mendean patata piskanaka-piskanaka Europako herri desberdinetako elikadur ohituretan sartuz joan zen eta XIX. mendean guztiz sartua bezala kontsidera dezakegu.

Hala eta guztiz ere Euskal Herriko zenbait lekutan orain dela oso gutxi arte patatak zerrientzat zirela esaten

zen eta gizakumeek ez zituzten jaten. Zorionez, hori gaingiduta dago eta gaur egun gure artean ere arraultza-pare bat patata frijituekin edo xerra patata-purearekin edonon eska daiteke.

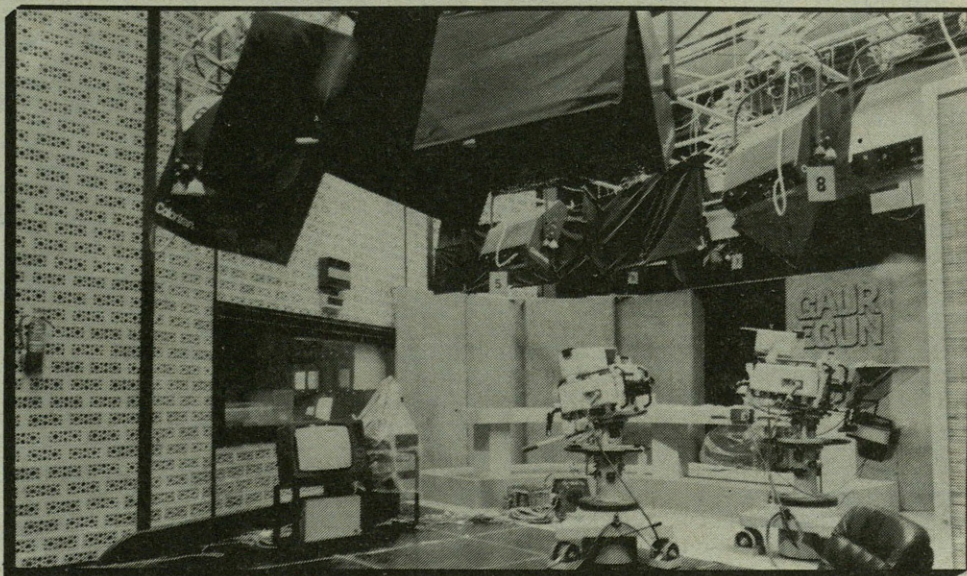
Euskal Herrian patata Nafarroako hego eta erdi aldean eta Araba osoan hazten da, bereziki. Behar bada Arabako patata-ekoizle ezagunena Aguiraingo herria izango da... Barkatu! Agurain ez, orain «Salvatierra» bakarrik dela erabaki dute bertakoek inkesta baten bidez. Agian egunen batean nire herrian guztiak daltoniko bihurtzen badira eta beren artean inkesta bat egiten badute ni nolakoa naizen erabakitzeke burugorri naizela erabakiko dute eta orduan honela izan beharko dut nahiz eta nire buruko ile guztiak beltzak izan. Baina, demokratikoki erabakitzen bada...

Orain ere joan egin nahiz haritik. Patatarekin hasi eta hizkuntzaren (Euskararen) arazo batera konturatu gabe pasatu naiz.

Horregatik hemen uztea hobe delakoan nago, bestela beste fardel bat sortuko zait eta zuek irakurri. Beraz, gaur gabeen afaltzerakoan eta gure etxe gehienetan ohi den bezala, patata-tortila jaten baduzue gogora zaitezte patata horrek zuen mahaira iritsi baino lehen Ameriketatik bidaia luzea egin behar izan duela. Ah, eta.... On egin dizuela!

Kargu berrikuntza haundi baten bitartez,
aro berri bati eman nahi diote hasiera

ETB, besteen parean ibili nahi lukeen telebista



ETB asmotan eta projektutan ez da inoiz urri ibili. Oraingoan ere, mementu honetan projektu ugari darabiltzate gogoan ETBko buruek. Areago, goi-goiko kargu guztiak jende eta izen berriez bete dira eta badirudi aldaketetarako garai guztiz aproposa daukagula uda honetako ondorengoa. Batzuren ustez, ETBren aro barri batek zabalduko lituzke ateak hemendik aurrera. Agian gehiegitxo esatea da, baina horren antzeko zerbait badagoela erraz susmatu daiteke.

Nahiz eta ETBko buruak behin eta berriz saiatu Euskal Telebista telebista normal bat dela demostratzen, garbi dago hori ez dela urrutitik ere horrela, hau da, medioen aldetik nahiz kalitate edota inzidentzia aldetik ETB telebista eskas bat dela, «eskas» horri zentzu pejorativo guztiak kenduz, noski. Izan ere, 1983.eko urtarrilean hasi eta oraindik ere barne-produkzioetarako zentzurik ez daukan telebista batek

nekez esan dezake funtzionamendu normal bat daukanik. Hutsegite teknikoak eguneroko ogia dira bertako programazioan zehar. Tresneria aldetik, behin eta birritan bertako tekniko eta langileek salatu dute bertan erabiltzen den infrastrukturen desegokitasuna. Azkenik, ETBk lortu duen arrakasta eta oihartzunari begiratu, ezin esan Euskal Telebistari

beste telebistei bezalako kasua egiten zaionik. Gauza asko dira ebidentziaren munduan ETBri normaltasun-estatusa eragotzen diotenak, baina joan gaitzen pausuz pausu.

Kargu berrien izendapena

Luis Iriondok bere erleboa ETBko zuzendaritzan Amatiñori pasatzeare-

kin batera, bestelako izendapen batzu izan ziren, nolabait telebista horretako buruzagitzaren panorama aldaerazi zutena: Jose Ramon Beloki, informatiboetako buru; Koro Lasarte, aurkezpen-arduraduna; Joseba Anasagasti, produkzio-buru; Martin Ibarbia, programa ez-informatiboetako buru gisa jarraitzen da; eta azkenik, Eugenio Iriondo, teknika-zuzendari modura.

Ekipo berri horren helburu nagusienetako bat pendiente dauden proiektuak eragitea izango omen da, horien artean nagusia San Migeleko zentrua martxan jartzea dagoelarik. Amatiñoren hitzetan. «**ETBk, hainbat arrazoiei politiko zirela-eta, ahalik eta azkarren irten behar izan zuen kalera, eta horrela atera ginen orain dela urte t'erdia pasa, halabeharrez eta ahalik eta azkarren. Eta atera ginen barne-produkzioetako zentrua zintzilik edukita. Barne-produkzioetako zentruarekin hasieran non kokatu hasi ziren eztabaidaz, batetik, eta gero uholdeen ondorioz, Euskal Herri guztiko finantziabidean**

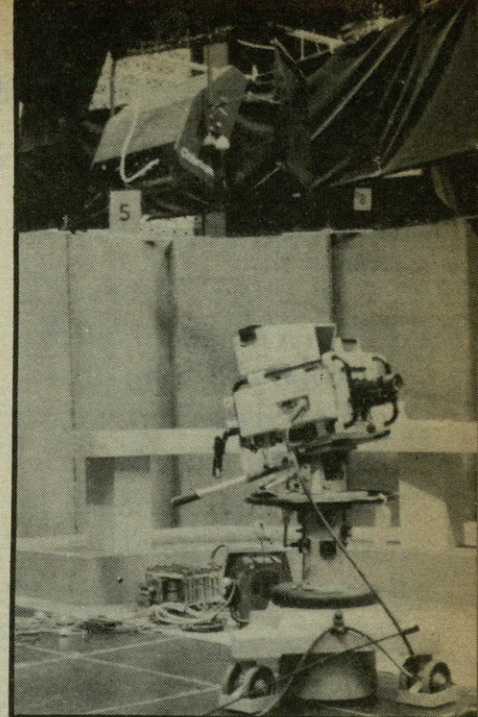
sortu den atzerapenaz, nik uste dut batzaz, beste zentru hori urtebetez atzeratu dela.

Audientziarekin bueltaka

Oraindik ere, beste urtebete edo gehiago itxaron beharko da Miramoneko zentrua (Donostiakoa) guztiz martxan jarri arte, bere 700 metrotako plato bat eta beste 300tako birekin. Bienbitartean, 200 metro karratu dituen gimnasio batetan ari dira barne-produkzioetakoak. Izan ere, «Programa-2»ko (hala deritzo informatiboak ez diren barne-produkzioetako programak biltzen dituen gorputzañi) proiektu gehienak zintzilik daude medio faltaz batzutan eta jende faltaz bestetan.

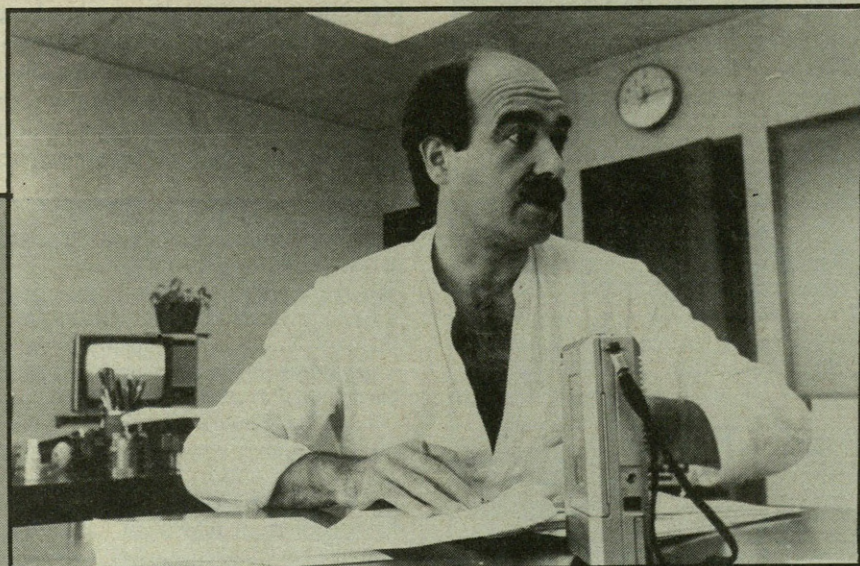
Barne-produkzioetako programa guztia martxan jartzeko ETB agertzen ari den ezintasun nabarmenez gain, badago datu derrigorrezko bat telebista honen inzidentzia neurtu nahi badugu: audientzia. Eta hemen badaude datu kontraesanguratsuak.

Alde batetik, ETBk berak erabilt-



Euskal Telebistak, laugarren kanalekoak, bide luzea dauka oraindik ere beste telebista normalekin homologatzeko.

zen dituen datuak daude. «Tecimedia» enpresak egindako inkesta batez baliatuz. Horren arauera, ETBk %21eko entzulegoa edukiko luke, 300.000 pertsona inguru gutxi gorabehera. Horrek esan nahiko luke TVEko bigarren katearen mailan ibiliko litza-tekeela. Baina bestetik badago beste datu bat, hots, «Estudio General de Medios» delakoaren sondeoa, eta horren arauera, iragan uztaillean ETBk jasotako audientzia %14,1ekoa litza-



Amatiño: «Telebista honek demostratu du euskal soziologia bat badagoela»

Luis Alberto Aranberri «Amatiño» ETBko zuzendari izendatu berria dute. Dena dela, garbi dago telebista horretako hastapenetatik bertatik bera izan dela animatzaile sutsienetako bat eta telebista-proiektu aldetik ideatzaile nagusia. Hitz batzu lapurtu genizkion bere izendapen berria aitzaki bezala hartuta.

ARGIA.— Jaio zenetik hona balantze eginez, zein alderdi nabarmenduko zenuzke ETBn?

AMATIÑO.— Nik, orohar, bi gauza esango nituzke. Batetik, Euskal telebista honek lortu du batzaz beste inor gutxi espero zezakeen maila (eta «inor gutxi» horren barruan sartzen ditut etxe barrukoak nahiz etxe kanpokoak). Horrek ez du ezer esan nahi, izan daiteke halere produktu eskasa, baina halere inork espero zezakeen baino hobea. Bai egindako produktoaz eta baita lortutako inzidentziak ere. Alde horretatik balantze positiboa egin behar.

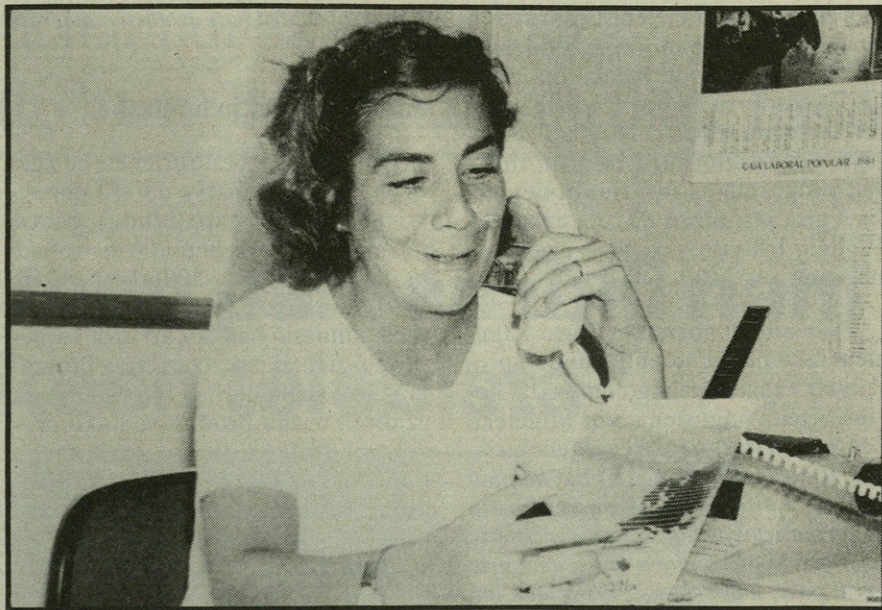
Dena dela, noski, proiektua proiektu bezala hankamotz gelditu da, hau da, euskal telebista telebista izango bada, eta euskaraz izango bada, euskal produkzio bat behar du, eta aitortu behar dugu ETBren produkzioa —informatiboak alde batera utzita— benetan murrizta izan dela. Zergatik? Bada, proiektu honek bi zutabe zituen (eta ditu, oraindik ere): bata Durangoko informatibotako zentru hau, eta bestea produkzio-zentrua. Produkzio-zentru hau

**ETBkoen datuen arauera,
300.000 pertsona dira
bertako audientzia.
"Estudio General de
Medios" en arauera,
200.000 besterik ez.**

teke, hau da, bertakoen kalkuluak baino 100.000 pertsona gehiago. Bi datu oso kontrajarriak, norberak nahi duenari jaramon egiteko aukeran.

«Hambourg» estudioen auzia

Euskal Telebistaren barruan atentzioa deitzen duen beste aspektu bat pertsonalaren urritasuna da. Izan ere, programazio-ordu berak betetzeko Catalunyako kanal autonomoan bostehun pertsonatik gora daudenean, ETBn erdia besterik ez daude. Horrek esan nahi du askoz jende gutxiagorekin (ez dago inon hain jende gutxiarekin horrelako programazioa egiten duen telebistarik), ordu eta programa pilo bat egin beharra dagoela. Koro Lasartek argitu zigun apur bat guzti



Koro Lasartek, ETBn prentsarekiko erlazioak estutzeko asmatutako kargu berria bere gain hartu du.

hori: «izan ere, hor lan-filosofia bat ere badago. Hau da, Catalunyako telebistan kableak mugitzeko edota horrelako beste lan xume bat egiteko nominan sartzen dute tipo bat, eta gurean berri pertsona batek lan desberdinak egiten ditu, guk ez dugu inor kontratatuko kableak mugitzeko besterik ez, esate batera».

Eta azken puntu honekin batera

planteiatzen den arazoa «Hambourg» estudio famatu eta zorionekoena da, hain zuzen ere, lanaren kontzepzio guzti horiek —teknologiaren aukeraketa eta muntaia orokorrarekin batera— alemandar horien asmakizuna bait da. Puntu hau izan da ere langileak eta zuzendaritza askotan enfrentatu dituen ETBko etxe-barruan. Langileek diotenez, «Hambourg» e-

atzeratu da eta oraindik ere denboralditxo batez atzeratuko da eta bistan da horrek murriztu egin duela hasierako proiektua.

AR.— Lehenago esan duzu lortutako inzidentziarekin pozik zaudetela. Datuak ikusita, hain optimista izateko arrazoirik al dago?

AM.— Beno, inzidentzia neurtzeko hainbat modu daude. Bat izan daiteke publikoarena, audientzia, eta nik audientzari bi alderdi ikusiko nizkioke, bata Euskal Herriko gizartearen eta beste eriskaldungoan. Beste eragin klase bat eragin politikoa izan daiteke. Bestalde, prentsan ere zer eragin izan duen neurri daiteke. Eta gero badago ere eragin sinbolikoa deituko nukeena, hau da, ETB sortzearekin batera gertatu diren zenbait gauza.

AR.— Banan-banan has gaitezen, bada...

AM.— Publikoarena, hasteko, azken batetan numero batzutan neurtzen da eta badirudi gure audientzia —bataz beste— 250.000-300.000 bitarte dabilela eta hortik ez dela jaisten ez goratzen,

halako gauza fuertarik ez badago behintzat. Horrek esan nahi du entzule aldetik gizarte mailan entzule gutxi direla, gutxi beste zenbait zifrarekin konparatuz gero, baina mahai-inguru bat ematen dugunean 300.000 pertsonaren aurrean planteatu beharko dugu Euskal Herrian sekula santan ez dela egin mahai-inguru bat hainbat jenderen aurrean. Eta horrek badu bere inzidentzia.

Gero, kontutan izan behar dugu beste bi kate daudela, eta hainbat arrazoiaren arauera erakargarriagoak, programa aberatsagoz edo behintzat garestiagoz. Eta pentsatzen badugu audientzia aldetik Espainiakoaren bigarren katearen pareko gabiltzala, uste dut badaudela arrazoiak baikor izateko.

AR.— Pasa gaitezen orain prentsan lortutako inzidentzia edo oihartzunera.

AM.— Nik esango nuke ez nagoela batera konforme. Eta ez naiz kexatzen jasotako kritikaz, nahiz eta zorrotzenak izan, nahiz eta maltzurkeriaz eginak izan. Zer esan denaz baino, zer esan ez denaz kexatzen naiz. Eta arrazoiak asko izan daitezke: hizkuntzarekiko arazoa,

utzikeria, edota komunikabideen arteko politika. Hor galdera bat dago: zer gehiago espero dezakegu euskaraz ez dakiten telebista-kronista batzuegandik edota kronika horiek egiteko jende euskaldunik ez daukaten egunkari batzuegandik? Gu beste hizkuntz galaxia batetan bizi gara eta euskaraz ez badakite zaila izango zaie ETBri buruz hitz egitea.

AR.— Prentsarekiko inzidentzia eskasak ezingo al luke esan nahi ETB oraindik ere telebista marjinal bat dela?

AM.— Beno, hor hainbat arazo daude. Orain arte gu gehiago arduratu gara produktua egiten, saltzen baino, eta saltzaile bezala euskaldunak garen aldetik saltzaile txarrak gara. Orain guzti hori aldatu nahiean gabiltza, eta prentsarekiko erlazioak estutzeko zerbitzua muntatu dugu. Eta gero dago ere lehenago aipatu dudana arazoa: kronista euskaldunik eza. Garbi dago komunikabideen aldetik ez dagoela interes naharmenik ETB promozionatzeko, azken batean beste komunikabide bat delako eta tartean konpetentzia eta publi-

«ETBk bere urte t'erdiko bizitzan, inork gutxi espero lezakeen maila lortu du»

koek muntatu dutena txapuza bat da eta experimentu bezala erabiltzen ari dira gero hortik zehar exportatu ahal izan dezaten. Zuzendaritzakoek, berriz, ETB martxan teknikoki «Hambourg»i esker baino ez dagoela, eta eskastasun eta gabezia tekniko horiek ez direla existitzen. Dena dela, gai honek askoz luzeago joko liguke eta tamalez hemen ezin horretaz luze mintzatu.

Etorkizunerako apostu

Orain arte esbozatutako panorama erdi-beltz erdi-nahasi horren erdian, dudarik ez dago ilusio mugagabe bat daukan zuzendari-ekipo bat hortxe lanean dabilela eta haiek direla ETB hau —kalitate hobeagoz edo txarra- goz— aurrera ateratzen ari direnak. Ilusio eta esperantza horren adierazgarri gisa Amatiñoren hitzak jasoko ditugu hemen: «*telebista hau telefista*

zitate gaiak daudelako.

Eta hor badago beste puntu bat, ETBk azken bi urte hauetan demostratu du euskal soziologia bat badagoela, euskaraz funtzionatu daitekeela, ez dela marjinala, horretaz ari den, bizi den, maite den eta borrokatzen den herri bat dagoela. Eta hori da, hain zuzen, nahita edo nahigabe, erderazko egunkariak behin eta berriz izkutatu diguten situazio bat. Azken finean, guk demostratu dugu posible dela Opus-eko klinikako gerente euskaldun bat aurkitzea eta euskaraz mintzatzen jartzea, edozein tokitan euskaldunak badaudela eta guk euskaldun praktikatzeko bihurtzen ditugula. Alegia, bere muga guztiekin, euskarak badaukala bere soziologia.

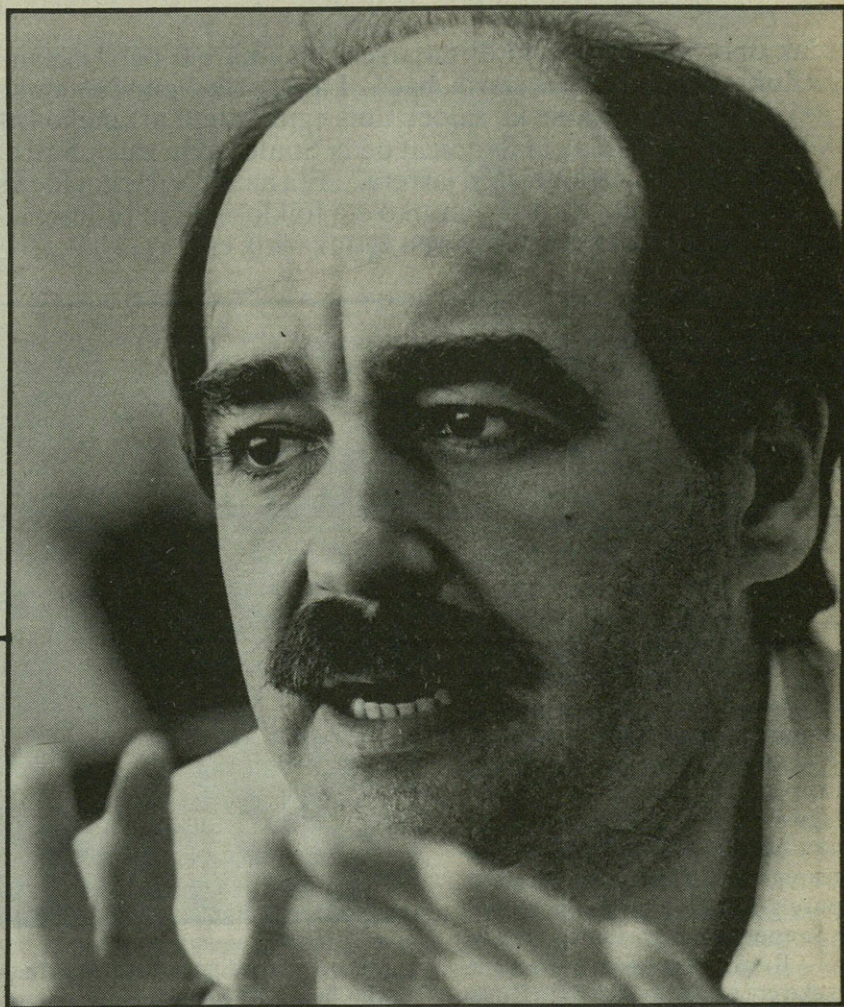
AR.— Lehenago esan duzu kronista erdaldun batek ezin diola ETBri halako segimendu bat eman. Azpiztituluekin eta erdarazko informatiboarekin, ezin al da esan euskaraz ez dakien pertsona batek lasai segi dezakeela ETBren programazioko parte haundi bat?

AM.— Beno, nik esango nuke ezetz, baina tira. Agian, horretara jarriko ba-

arrunt bat da, profesionala izan nahi duena, eta ahalik eta hizkuntzaren aukera haundiena egin duena. Hemendik aurrera teknikak ematen dizkigun baliabide guztiak erabiltzera joko dugu, bide horretatik ahal dugun telefista normalduena eta interegarriena burutzearren». Hitz horiek etorkizunerantz markatzen duten bide horretatik, hile honen bukaerarako martxan egongo den «satelite-bidea» aipatu daiteke, egunero-egunero Paris eta Bilbo lotuko dituen. Horrekin batera, TV-3 ka-

talarekin batera hasitako lankidetzakontratua eta bertako produkzio gisa hemendik piskatera martxan jarriko diren programa berri batzu, badi-rudi nolabaiteko aurrerapausuak izango direla telefista helduago bat lortzeko bidean. Euskal Herriak beharrezko duen telefista hori eskuratzeko bidean. Baina oraindik ere proiektuen saila haundiegia da pronostikoak egin ahal izateko.

J.L.



litz baliteke, baina problema da horretara jartzen den ala ez.

AR.— Azken finean, ETBk erdarari ematen dion lekua ikusita, noraino esan dezake bere buruaz telefista euskalduna denik?

AM.— Nik argi eta garbi esan dezaket ETB euskarazko telefista bat dela erdarazko programa bat daukana, eta hori edozein tokitan defenditzeko prest nago.

AR.— Azpiztituluak ez dituzu kontsideratzen erderazko bezala?

AM.— Hori ez dago ukatzerik, baina era berean inork ez du ukatzen Israelgo telefista hebraieraz ez denik, eta filme guztiak ingelesez eta frantsesez dira baina hebraiera eta araberazko azpiztituluez. Eta nik pentsatu dezaket hobe dela subtituluak kentzea baina hor problema da jendeari zer posibilitate ematen zaion maniobratzeko. Hau da, gero nor erresponsabilizatuko da kaxa hori lehertzen bada, eta gizarte honek ez badu onartzen telefista hori?

J.L.

Hegoaldekoak ere folklorista eta turismozale?

Udara bukatu da Zuberoan ere

Udak opor garai izan ohi diren arren, makina bat berri eskaini digu. Zuberoan ere aldaketarik bada. Lantegirik haundienetako bat itxi dute, gasa aurkitzeko saioek huts egin dute, Larrañeko herriak bere lurak direla eta Syndicat de la Soule-rekin duen borrokan aldatu egin da larraintarren jarrera.... Eta hala ere, Hegoaldetik arazo horiek ikusi eta Zuberoa mitiko eta folkloriko bat promozionatzen da. Baita ezker abertzalearen egunkaritik ere.

Lan egoera: geroago eta latzago

Gure herrialdeak, beste guztiok bezala, jasaiten duen arazo larrienetarikoa bat, lanaren egoera gero eta nekeagoa da.

Horren adibide nabarmen bat ematen digu «Biga» lantegiak azken garaioan ezagutzen duen hondamenak.

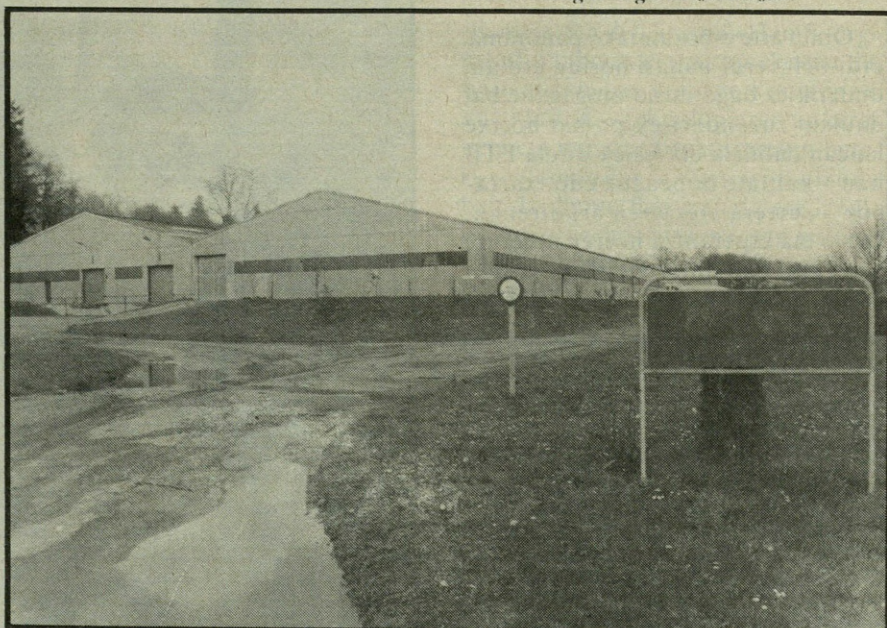
Ekainaren 4ean balantzea pausatu geroztik 77 langile kanporatuak izan dira (184eko kopuru oso batetatik). Lantegi hori, Mauleko kontseilari orokorra den Peio Roger-en eskuetan da eta gaur egungo egoera latz honetan erantzukizun oso bat leporatzen ahal zaio.

Nagusi baten helburua —edonork dakian bezala— langileen hustirakuntzaren bidez irabazien gehitzea da eta gure gizonaren kasuan hor dugu bere Senpere-ko bigarren egoitza lekuko... Baina bere lantegiaren kudeatzeko ere ez da gai izan Peio Roger eta bere hutsegiteak langileei jasana-rastzen dizkie.

Azken hauek haatik, aurpegi-emateko nahikunderik ez dute oraindik agertzen eta jokaera horren ulertzeko aski da jakitea halabehar edo ezinbertzeko sentikizunen barneratzera lortu dutela Mauleko lantegi nagusiok.

«Biga» lantegian ez ezik beste enpresa gehienetan ere gauzaok bide bera jarraiten dute: langile kopuruaren gutxitzea eta lanpostuak kentzea.

«Biga» Maulen: arazo larriak eta 184 langileen geroa zalantzan.



allende sokarrns

Geroa erabat goibeltsu agertzen zauku beraz Xuberoko ekonomi arloan eta honelako egoera baten aurrean aterabidea ez da amoremaitea izaiten ahal.

Etzaiak mahain inguruan jarri...

Xuberoko Sindikatuaren azken bilera nagusian, garrantzia haundiko berri bat zabaldua izan zaigu: beraren eta Larrainen arteko eztabaidak hasiak direla.

Jakin dugunez bi bilkura bederen

ukan dituzte elkarren artean eta Marzel Akozeberri Larraintar auzapezak beren jarrera zein den adierazi dauku: lur zatikatze proposamen bat egin dute sindikatuari negoziaketa oinarri bezala eta une honetan erantzun edo kontraproposamen baten zai daude. Ez dugu zehaztasun gehiagorik jaso ahal izan eta gauzak nola bilakatu erne egon behar da. Baina jadanik konstatazio hotz baten egitera bortxatuak gara: bere eskubideen berreskuratzeke abiatu egin zuen borroka bideari uko egiten dio Larrainek. Jokae-raldaketak horren arrazoiak ez ditugu



allende sokarros

Argazkiaren erditik Marzel Akoz, eberri larraitar auzapeza.

ezagutzen baina horiek — behar bada — izan daitezke bakartasun sentimendu batek sortutako beldurra eta ondorioz «errealismoaren» bidez ateratzeko nahia.

Geroak esanen, ona ala txarra gertatuko den beraientzat...

Xuberoa eta Erronkari: lurralde gerra

Ez dira gaurkoak Xuberotar eta Erronkariar abeltzainen arteko lurralde arazoak. Egia da ere gatazka horretan Xuberoko behi-saldo jabe ugarien ezaxolkeria nabarmena dela.

Joan diren Uztaila ta Agorrilan istiluak sarritan gertatu dira eta adibide bat baizik ez aipatzeko Erronkariko lurretan harrapatuak izan ziren 9 behi saldoen Izabarat eramaiteaz mintza gintezke. 100.000 pezetako isuna behar izan dute ordaindu Xuberotarrek beren abereen berbiltzeko...

Eta bortuko lurraldeen kudeatzaila den Xuberoko Sindikatuak, hona zera asmmatu duen arazoari konponbide baten aurkitzeko: bi tokitan muga burdin-bariez hertsotzea!!!

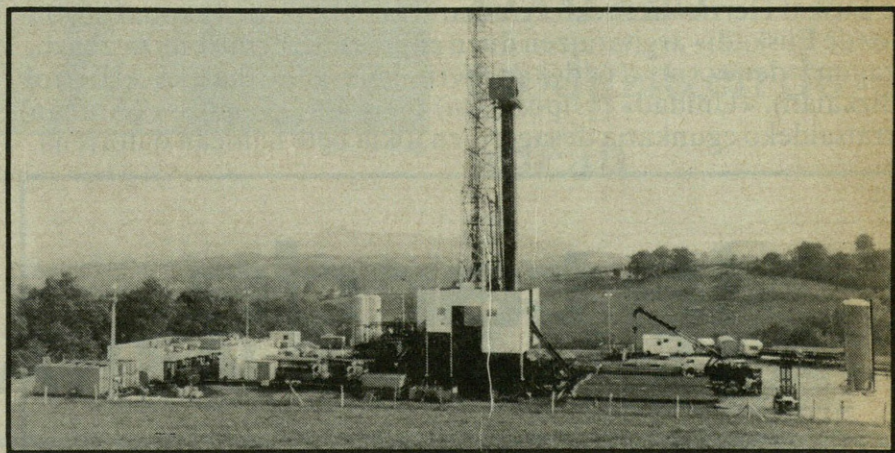
Benetan edozen zikinkeria ezartzen dauzkigute muga madarikatu horren zaintzeko...

Gas-bilakariak alde egin dute

Esso Frantziar petrolaetxeak Mitikileen duela hilabete batzuk hasi zi-

tuen bilaketa lanak bukatu egin dira, ezer positiborik lortu gabe. Azken instalazioak Abuztuaren 16an desegin zituzten eta orduz geroztik ez dugu. Xuberoaren ingurumeneari bitxi samarra gertatzen zen Derrik famatu hura ikusten, bidetik zehar ibiltean jende guzti gehien batek bazekian gasak aurkitua izanik ere, gertakari hori ez zela gure herrialdearentzat ekonomia garapen bide bat izango.

Behin baino gehiagotan Esso-ko kideek azpimarratu zuten gas aurkikuntza bat gertatzeko kasuan. Biarno-ko eskualdean dagoen Lacq-eko konplexurak zuzendua izango zela.



Gas bilakariak joan zaizkigu. Ez dugu gehiago Derrik-ik ikusiko Mitikilen. allende sokarros

Uztailaren 20ko «Egin» egunkarian «Xiberoaren enigma eta xarmak» izenburua zeraman 6 orrialdetako artikulua bat irakurtu dut.

Izugarrikeria bat!!!! Ez zaio beste izenik ematen ahal Joxean Agirre izenpetua zen idazlan horri.

Lehen lerroaldetik hasita azken hitzeraino, zozokeriak metatzera baizik ez du lortzen kazetari horrek.

Aspalditik ohartuak ginen Hegoaldeko jende ainitzentzat, Xuberoa alegiazko gauza bat edo mito bat bezala dela eta gu xuberotarrak kasik beste mundu baten-tako biztanleak bezala ikusiak ginela. Ikusmen hori ez dela Argia-ko kideena esan nahi dut haatik... ez oportunismoz baizik egia osoa bait da.

Ez dut hemen idatzi horren zatirik emango pentsatzen bait dut ARGIA-ko irakurle askok ikusi dutela eta gainera zailegi gertatuko bait litzateke «aukera» baten egitea alukeri bilduma horren barruan....

Edo bai... adibide bat bakarrik hartuko dut eta uste dut aski esanguratsu

izango denik.

Xuberoko pastoralaz mintzo den zati batean, Joxean Agirre-k honako hau dio: «Pastorala ez ezik, jendea publikoa bera ere ikustekoa da (.....)».

Beste mundu baten-tako gizaki bitxiak, bai egiazki.

Eta zer bizitza miragarria, Xuberokoa!

Herriak etengabeki husten ari, bortuko nekazariak ezin bizituz, lan arrenurak egunetik egunera biziagoak, euskara bere azken arnasetan.

Hiltzean dagoen herrialde baten ezaugarri itzelak. Xuberoaren benetako irudia nahitaez.

Baina guzi horien berririk ez duzeu «Egin»eko orrialdetan aurkituko. Pentsa! Horiek guziak garrantzia gutxiko zehazkizunak dira, kantua, dantza, maskarada pastorala, (hitz batez «folklore» Joxean Agirre-k dioen bezala) etabarrek alderatuta....

Amaierako gorde egin dut hobereena eta nere ustez artikulua horren (baita ere lehengo argitaratu diren beste batzuen) esangura eta helburuak argitzen dituenak. Iparraldeko edozein «Syndicat d'Initiative» bulego batean beren tokia ukanen zuten artikulua horiek, «Turismoa etxean» izeneko sailean argitaratu dira! Frantziako agintariak Ipar Euskadi eskualde berde bat izatera kondenatu dute eta ondorioz turismo antolakuntza bat aurreratu nagusiki. Ba dirudi «etxetiar» batzuk politika horretaz ongi moldatzen direla. Baina amets ez ari dira...

Allande SOKARROS

«La Voz de Euskadi»ren estualdiari
irteeratxo bat aurkitu nahiean

«La Tarde de Euskal Herria»,
erdal egunkari berria kalean

Irailaren 13an, arratsaldeko laurak aldean kaleratu zen «la Tarde de Euskal Herria» izeneko egunkari berriaren lehen zenbakia. «La Voz de Euskadi» argitaratzen duen enpresa berberak bultzatzen du, ezaguna denez, arratsaldeko berri hau, garai bateko «Hierro» (Bizkaian), «Unidad» (Gipuzkoan) eta «Norte Express» (Arabian) arratsaldeko egunkaria desagertuen tokia bete nahiean datorrena.



Hasiera batean «arratsaldeon» behar zuena azkeneko «la tarde».

artxiboa

Agerpen egunean eta hiriburuetan egindako prentsaurreen bidez azaldu zituzten beren asmoak «La Tarde»ren arduradunek: 24 orrialdeko arratsaldeko arin bat egitea, erabat gaztelaniaz, argazki ugariz hornitua eta goizeko egunkarien ispilu ezezik, beste tankera batekoa izan nahi duena: goizaldeko azken albisteak eskaintzeaz gain, ikuskizunen berri eman eta gizarte-gaiak tratatuko dituen, denborapasarako artikuluei ere tokia eskainiz.

Erdal egunkariz erabat aseturik agertzen zaigun Euskal Herriko merkatura azaltzen da «La Tarde» hau, eta ez du ematen bide erraza izango duenik. Prentsa idatziaren alorra aztertuz, fenomeno ezaguna da irakurle-kopurua ozta-ozta gehitzen dela, merkatu bereko egunkari ezberdinen arteko konpetentzia gogorra behartuz.

Kausa horren poderioz hondoratu da zenbait egunkari (PSOEkoen «Tri-buna Vasca», kasu), nekezian aurkitzen da beste zenbait, «La Voz de Euskadi» bera, esaterako, eta bada jabe-goz aldatu eta berragertzeko den «La

(1) Egunero saldutako egunkarien kopurua (milatan):				
	1980	1981	1982	1983
«El Correo Español-El Pueblo Vasco»	75	81	83	94
«El Diario Vasco»	52	60	61	67
«Deia»	51	52	48	50
«Egin»	40	49	42	42
«Diario de Navarra»	39	41	39	39
«Navarra Hoy»	--	--	--	13
«La Voz de Euskadi» (ez da daturik agertzen).				

Gaceta del Norte» ere.

Egia bada «La Tarde de Euskal Herria» arratsaldeko bakarra dela une honetan, ezin dezakegu ahaztu orainarteko arratsaldeko guztiek porrot egin dutela (aipaturiko «Hierro», «Unidad» eta «Norte Express», edo «Informaciones» Espainian), edo goizeko bihurtu («Diario 16»).

Egunkarien arteko konpetentzia-giro gordinaren adierazle dira hauen salmenta-datuak; hona hemen, OJD kontrolaren datuen arabera,

egunkari bakoitzaren azken urteotako salmentak: (1)

Datu hauen arabera, badirudi probintzia mailako egunkariak edota informazio lokalari tratamendu zabala eskaintzen diotenak agertzen direla sendoen. Baina badira Euskal Herrian saltzen diren Espainiako egunkariak ere, normalean irakurleen «bigarren egunkari» izaten direnak: «El País» (10.000 inguru saltzen omen du), «Diario 16»...

Erdal egunkarien merkatu erabat saturatu honetara azaltzen zaigu «La Tarde de Euskal Herria», arratsaldeko karia izateaz gain inolako planteamendu zehatzik ez duena, gaztelania hutsez idatzia, «La Voz de Euskadi»ren estualdiari irteeratxo bat aurkitu eta publizitate pribatu eta batez ere ofizialaren laguntzaren esperantzaz, egunkari berriaren arduradunek Bilboko prentsaurrean aditzaera eman zuten.

Bitartean, euskarazko lehen egunkaria argitaratzeko proiektuak konjelaturik dituztela gogora erazi behar.

K.L.



Baldintza onetan, cannabis-ak metro t'erdiko garaiera hartzen du.

laura mintegi

Baserri
bakar batek
8.000 kilo
produzitzen du
urtean

HATXIS-AREN BIDE LUZEA

30 urtetatik beheragoko bakarren bat egongo da, agian, inoiz porrorik erre ez duena, baina, seguruen, salbuespena da. Gaur egun edozeinek ezagutzen du hatxisa edo marihuana, baina gutxi non-dik datorren.

Marokko, produktore nagusia

«Cannabis» landarea jatorriz Indiako den arren, gaur egun munduan produzitzen den hatxis gehiena Marokko aldetik datorrigu.

Marokko, edo Maghreb, al-Magrib arabera, estatu gaztea dugu, zentzu guztietan, Afrikako nazio asko bezalaxe, kolonizatua izan zen XVIII. mendeko azken urteetan, eta XIX. mendean zehar, Frantzia eta Espainiako manupean, 1956. urte arte ez zuen bi metropoli hauengandik independentzia lortu, (martxoak 3an, eta apirilaren 7an), eta urte berean ONU barruan izan zen onartua. Bi urte beranduago, hau da 1958an, Arjeliarekin aintzinatik zituen muga problemak berpiztu zituen, Mauritania erreklamatu.

Baina bere gaztetasuna ez dagokio bakarrik politikari, baizik eta popula-

zioari ere bai. Marokkoko % 54ak 19 urte baino gutxiago du, eta hazkunde indizea % 26koa da. Beraz, populazio erdia baino gehiago oso gaztea da. Nondik bizi dira? Zein da pertsona hauen bizimodua? Gehiengo bat nekazaria da. Nekazaritza eta artzaintza dira bizimodu arruntak, azken hau, batez ere, bereberen artean (populazio osoko % 40a), nomadak edo erdi-nomadak.

Produziorako baldintzak

Nekazaritzak eskeintzen dituen produktoak, orografia eta klimatologiaren arauera banatzen dira Marokon zehar. Haran atlantikoetan ziruak (zerealak), mahastiak eta zitrikoak lantzen dituzten bitartean, Anti Atlas, Goi Atlas eta Rif-en artzaintza eta lantze ureztatuak dira nagusi.

Eta Rif honetan konkretuki, Mediterraneo itsasaldetik hurbil, «cannabis»a produzitzen da. Lurralde honetako mikroklima oso berezia da, eta landare honetarako egokiena omen. Itsasotik hurbil (zuzenean 50 km. inguru) baina bide batez oso altua: herri gehienek 1.500 metrotatik gorako altuera dute, eta mendiak 2.500 metro-taraino ailegatzen dira. Eguraldia, beraz, hotza eta sikua da udan, eta elurtua neguan.

Urtean hiru uzta lortzen dira, eta hazia landatzeko sasoirik onena martxoa da. Eguraldi ona egiten duenean, landareek pertsona baten garaiera har dezakete, baina normalean, metro t'erdia baino gehiago ez dute lortzen.

Marokkon ere, galazota

Rif osoan lantzen da cannabis-a, baina Al Hoceima-tik Chechaouen-erra (Xauen arabera) doan bidean zehar, 206 km inguru, ez da besterik ikusten, artzaintza alde batera utzirik, berrehun kilometro menditsu haue-tan, herriak oso txikiak dira, baina ba-

serriak han-hemenka sakabanatzen dira, eta bakoitza da hatxisa egiteko mini lantegi bat. Bataz beste, baserri bakar batek 4.000tik 10.000 kilotara produzi dezake urtero. Rif lurralde osoak urtean produzitzen duena, kalkulagaitza da.

Kantitate hauek harrigarriagoak dira hatxisa Marokkon debekaturik dagoela pentsatzen badugu. Baina nola debekatu nazio baten diru-iturri handienetarikoa bat? Herrian sartzen diren dibisak, turismotik, fosfatoetatik (munduko bigarren produktorea) eta meatzaritza datoz (beruna, burdina, kobalto, manganesoa, harrikatza eta petrolio), baina nekazaritzak ez du ezer eskeintzerik, hatxisa ezik. Beraz, «cannabis»a onartzen da, eta berautik ateratzen da kiffia, baina landarearen beste emaitza, hatxisa, ez du legeak onartzen, paperean behinik behin. Errealitatean dagoen egoera oso bestea da, Mendebaldeko herrietan prostituzioarekin egiten den bezalaxe. Marokkon hatxisa debekatua dago baina toleratua da, eta bertako polizia jokuaren barruan sarturik dago.



laura mintegi

Lan haundiena emakumeek hartzen dute heuren gain.

Emakumeek daramate produkzioaren zama.

Landaretik talegora

Sasoia heltzen denean, urtean hiru aldiz, landare guztiak moztu egiten dira, behekalde, eta azautan lehortzen ipintzen dira eguzkitan. Lehortuta daudenean, bi teknika desberdin segitzen dira kiffia (ontzi txikiko pipa luzeetan erretzen den belarra) eta hatxisa lortzeko.

Kiffia egin nahi bada, hazia inguratzeko duen zorroa, hosto eta adarretatik aldentu egiten da, eta arreta handiz, ola baten gainean txikitu. Besterik gabe, zur eta lurrezko pipetan erretzen da. Kiffiarekin lortzen den efektua, hatxisarena berarena da, baina agian arinagoa, drogarekin ez baita tabakorik nahasten.

Hatxisa lortzeko, azau lehorrak trama txikiko tela baten kontra astintzen dira, eta azpira pasatzen den hautsa, balda batetan batzen da. Hauxe da hatxisa, hatxis hautsa.

Geroago, beroaren bidez, hatxis olioia eta talegoa lortuko dira. Zenbat eta hobeagoa izan, beltzagoa izango da, konpaktoagoa eta usain berezikoa.

Hatxisaren kalitatearen arauera, izen desberdinak hartzen ditu. Hone-la, garbiena «zero zero» deitzen da, eta kalitate gutxiagokoa baldin bada, «zero bat», etab.

Salneurria biderkatutik

Marokkon hatxis kilo batek 800-1.000 dirham balio dezake (16.000-20.000 pza.). Kilo batek Europan 800.000-1.000.000 pza. balio du. Baina Europan saltzen dena ez da hatxis hutsa, nahastea baizik. Jena, starluxa eta beste zenbait gai izaten dira drogarekin nahastu egiten direnak. Beraz, salneurri igoera 1-etik 10-erakoa izan beharrean, 1-etik 15-erakoa da. Hau da, 15 bider garestiagoa drogazaleak kontsumitu egiten duena.

Garestitzearen arrazoiak zenbait faktoretan topati behar dira: muga pasatzeko ostopoak, bidetik ordaintzen diren komisiok, bitarteko ugariak, eta batzuren aberastea.

Nekazari batzuk «abuztua» egiten jakin duten arren, hatxisaren komertzializatzeko ez ditu Marokkoko nekazariak aberastu, agian miseriatik aterata, besterik ez.



laura mintegi

Kiffia egiteko, haziaren zorroa banatu, eta ola baten gainean txikitu egiten da.

Hatxisa Europan

Gure kale eta tabernetan saltzen den hatxisa ez da, beraz, produkzio lekuetan lortzen dena. Bitarteko bakoitzak, ez azkenik, kaleko gameiluak, aberastasuna kendu eta nahasgarriak jartzen dizkiote, baina hala ere saldu egiten da.

Gaur egun tendentzia bi nabari daitezke drogaz, gure gizartean. Espainiako parlamentuan droga bigunak despenalizatzea planteiatzen den bitartean, herrian bertan drogaren kontrako manifestaldiak antolatzen dira. Adibide hurbila dugu Bermeon, dirua erreztasunez erabili ohi duen herria izanik, drogaren kontsumoa oso handia izan da, eta ondorioak sentitzen hasi dira herri mailan.

Dena den Marokkoko baserritarrek segitzen dute, batz beste, 8.000 kilo hatxis produzitzen urtean, bakoitzak, eta heuren egiten duten guzti-guztia kontsumitu egiten da.

Laura MINTEGI



«Nafarroa Oinez 84»en euskara harresi zaharretatik gainezka ibili zela esaten ahal da, dudarik gabe. Garrantzizkoak dira zenbakiak, bai. Hamabost mila lagunetik gora bildu ginela Iruñeko ziudadelako horma tzarren artean. 200 ikasle baizik ez duen Herri Ikastolak 350 euskaltzale mobilizatu zituela egun baten funtzionamendurako. 1.400 bazkari prestatuta ere txartelik gabe geratu zela makina bat. Zazpi bat milioi pezeta bilduko zirela. Garrantzizkoak dira zenbakiak, bai. Baina ghettoa haustea izan zen garrantzizkoena. Eskola pribatu batek antolatutako pik-nik bihurtu nahi izan zuen zenbait komunikabidek, beste batzuek erabat «ahaztu» zutelarik. Harro dabilta Nafarroan jaun eta jabe diren «Ollarra» eta beste oilar guztiak, baina azken bi igandeotako ekintzak ugaritzen badira (euskara-independentsia-errefuxiatuak-gora hau ta bestea...) laster apalduko zaizkie gandorrak.

berriak

Sabin

Itxaro Bordak lehen poema liburua argitaratu du.— «Maiatz» taldeak liburuak argitaratzeari ekin dio berriki «Uhargi» deritzan sailaren bitartez. Marc Legassen liburu bat eta Itxaro Borda poetaren beste bat dira oraingoz kaleratu dituztenak. «Bizitza nola bait doan» izenburupean bildu ditu Itxaro Bordak 1974 eta 1984 bitarteko poemak, zenbait aldizkaritan aurrez argitara emanak, edizio txukun eta soilean «Uhargi» sailari segida emanez. Aipatzekoa da ere «Maiatz»ekoek Manex Lanathuaren beste poema liburu bat argitara eman zutela. Artitarapen hauen berri zehatzagorik eta zabalagorik aurki dezakezu ondorengo kultur orrialdeetan.

«Donostiako XVIII. Jazzaldia»ko diskoa kalean.— Ohizko bihurtu den bezala kaleratu du IZ diskoetxeak iazko jazzaldiko amateur sailean parte hartu zuten taldeekin grabatutako diskoa. Diskoa Donostiako Jazzaldiko komitearen laguntzarekin kaleratu du diskoetxeak eta bertan lau talderen konposizioak aurki daitezke: «Old Time Jazzband», «Celesta», «Clunia» eta «Swiss Jazz School Big Band». Ohitura honi jarraiera emanez ez legoke gaizki bertako taldeek ere honelako aukera izango balute. Dena dela, disko honek aurtengo jazzaldiaren ohiartzunak isildu baino lehen jazzaleak gozatuko ditu zalantzarik gabe.

Bizkaiko Diputazioak 50 milioitako subentzio berezia Euskaltzaindiari.— Euskara kontuetarako hain xuhur eta diru gutxiz aritzen den Bizkaiko Diputazioak milioi-kopuru berezi bat destinatu berria dauka Euskaltzaindiarentzat. Itxura denez, dirutza horrekin etxe berri bat erosi eta bertan mikrofilmazio-zentru bat eraikitzeko asmoa dago. Bertan, euskara argitaratutako guztiaren kopia mikrofilmatua gordetzea izango omen litzateke xedea. Bestetik, horrexen agindua aspalditik omen zeukan Euskaltzaindiak Joxe Antonio Agirre lehendakari ohiaren ahotik, eta orain Diputazioak hartutako erabakiak agindu haren betetzea izan nahi du, antza.

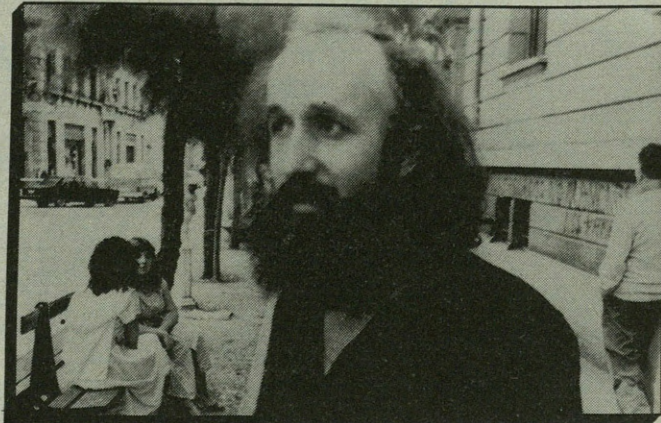
«Legazpiko Idazleak» antologiaren lehen bi atalak.— Legazpiko «Hots» aldizkaria ere ekintza berri batekin heldu zaigu oraingo honetan, liburugintzarekin hain zuzen. «Legazpiko Idazleak» izena duen antologiaren bi liburu argitaratu du «Hots» aldizkariak. Hiru belaunalditan banatu dituzte beratko idazleak eta horien lanaren erakustoki izan nahi du antologia honek. Erreseina biografiko interesgarri batzuek gain idazle horien zenbait lan argitara emandakoak eta argitaragabeak aurki ditzakegu. Horrelako ekintzek beste hainbat jende anima dezakeenez ongi etorria izan bedi Legazpikoen saio interesgarri hau.



Montxo Armendariz, «Tasio» ren egilearekin

«Nafarroako instituzioek ez dute zinemagintza laguntzen»

Montxo Armendariz zinemagile nafarra dugu, eta Donostiako Zinemaldian estreinatutako «Tasio» izeneko bere lehen filem luzea da. Gela 35 urte jaio zen Olleta herriskan eta gaurregun Iruñean bizi da. Elias Querejetak produzitu dio filmea eta horrek —besterik gabe— halako garanti gutun bat ematen dio produktuari.



Montxo Armendariz

A.— Lehendik ere eginak zenituen laburmetraia batzuk...

M.A.— Lau. Lehen «Barregarriaren dantza». Fikzio bat zen eta lagunek osatutako kooperatiba baten bitartez atera genuen aurrera. Ministerioak sari bat eman zion eta beste bat jaso zuen Bilbon. Ekonomikoki amortizatu genuen. Bigarrena «Ikusmena». Ondoren enkargu bat egin zigun Nafarroako Diputazioak, Xabi Otero eta niri Nafarroako Ikazkinei buruzko pelikula bat egiteko. «Ikuska» saileko dokumental bat ere egin da.

A.— Nondik nora etorri zitzaizun zinemarako zaletasun hori?

M.A.— Beti izan naiz «xalea». Horregatik hasi nintzen laburmetraiak egiten, lagunak enbarkada hauetan sartzen, batek bestera... Behin laburmetrai pare bat egin ondoren luze bat egin nahi izaten da. Baina ez da erraza izaten. Egia esan ez neukan esperantza handirik.

A.— Nola sortu zitzaizun gidoia egiteko gaia?

M.A.— «Nafarroako Ikazkinak» egin genuenean ezagutu nuen gizon batengatik dator ideia. Anastasio izeneko ikazkin bat ezagutu nuen. Bere kaxa bizi izandu den gizon bat. Libre. Bere erara. Gizon horren nortasuna errespetatzu istorio bat asmatu nuen.

A.— Gidoia egin eta diru bila...

M.A.— Urte t'erdi edo ibili nintzen diru bila Elias Querejetarekin topo egin arte. Gustatu egin zitzaion eta batera ihardun dugu geroztik aurrera. Nahiko jende aurkitu nuen interesatua proiektuan, baina hau arriskutsua izanez, zera esaten zidaten: «hire moduko eroren bat aurkitu beharko duk!». Eta Elias izan zen ero hori. Zerbait ona baldin badauka gizon horrek horixe da: gustatu egiten zaio arriskua. Ez da segurura doan gizona, sartu egiten da arriskuan nahiz eta pelikula komertziala ez izan, nahiz eta sexorik, biolentziarik eta morbosidaderik gabekoa izan.

A.— Eusko Jaurlaritzak ere subentzionatu du ezta?

M.A.— Bai, bai. %25 Eusko Jaurlaritzak subentzionatua da. Horrez gain Televisión Española-k derechos de antena guztiak erosi ditu. Hau da, TVEk egiten dituen proiektu horien artean erosi egiten ditu batzuk.

A. Eta Nafarroan nola dago zinemagintzaren asunto hau? Gobernuak edo Diputazioak ematen al du laguntzarik?

M.A. Ez, Nafarroan ez dago ezer maila honetan. Diru bila ibili nintzenean baziren nafar batzuk barku honetan sartuko lirakeenak Diputazioak esaterako lagundu izandu balu.

Diputazioak berriz ezetz esan zuen. Zinemarako ez zegoela dirurik.

A. Ze alde ikusi duzu gidoian idatzitakoaren eta pelikularen artean?

M.A. Larruquert-ek zera esan zidan behin: gauza bat zela idatzitako pelikula, beste bat filmatzen duzuna eta beste bat montatzen duzuna. Hau da azkenean geratzen dena. Gidoi teoriko-utopiko bat idazten duzu eta gero errealitatean jaso behar duzu hori. Aldaketa asko eskatzen dizkizu gero horrek. Eta aldaketak hobekuntzarako etortzen dira askotan. Beste batzutan handikap bat izaten dira. Gure pelikulan honelako asko egon da, baina gidoiaren mamia, hondokoa, lehen bezala geratu dela uste dut.

A. Aktoreekin eta nola konpondu zara zuzendaritza lanean?

M.A. Nire gusturako gutxiegi sartu dut eskua nahiz eta beraien esan gehiegixotan sartu dudala. Pertsonaia bakoitzari egokitzen ahalegindu nintzen. Pertsonaia nagusietara bereziki. Ea ze keinu zeukan bakoitzak mugimendu eta interpretazio aldetik... Horrean arauera egokitu behar izan gara.

A. Hau egin ondoren dexte errazago egingo zaizu beste proiektu berri batzutan sartzea...

M.A. Ez dakit, burura etorri ere ez zait egin. Azken bolada honetan buruan izan dudana gauza bakarra pelikula izan da, eta pelikula bukatzea. Ez ninduen larritzen ondorengoak. Gauza bat jakin nahi nuen, gauza ote nintzen edo ez pelikula egiteko. Orain oporrak hartu behar ditut.

A. «Suerte» piskat edo izan duzu ez? Zinemagile berri izan eta Sail ofizialean sartu dute zure pelikula.

M.A. Bai, bueno, baietz uste dut. Suerte izan daitekeela, baina ez dela suertea. Ofizialea joateak ala zinemagile berrien sailera joateak zerikusi handia dauka nire ustez pelikularen kalitatearekin. Kalitate horren arauera erabaki zuen epaimahiak sail ofizialean sartzea.

A. Iñaki Aizpururen Erreporteroak ez dute ba hor sartu?

M.A. Bueno, hau da, Zinemaldia nik ezagutzen dudana neurrian, eta ez dut askorik ezagutzen. Zinemagile berrien sailera edozein egile berri egindako pelikula etor daiteke. Kalitateaz aparte. Sail Ofizialerako berriz hautaketa bat dago, gutxienez «teorikoki». Epai bat dago. Hautaketa Batzorde bat. Honek hautatzen ditu Herri bakoitzeko filmak.

Pello SARASKETA



«Erreporteroak» kalean jada

Juanjo Landa eta Iñaki Aizpuru: «Hutsetik hasita egin dugu dena»

ARGIA.— Zein izan da zuen helburua pelikula hau egitera-koan?

IÑAKI AIZPURU.— Lehen helburua pelikula egitea. Hori-xe huen hasieran eta azkenean nahi genuena, pelikula egitea.

JUANJO LANDA.— Zine kontu hauetan ikasteko asmoa-ekin hasi ninduen eta objetibo hori dextente xamar bete dudala uste d at.

A.— Esperientzia ederra izan-gu zen ba hutsetik hasi eta dena zuek egitea. Gidoia prestatu, filmatu, aktore bezala ere bai, beste aktoreak ere berriak... Posible al da horrela pelikula bat egitea?

I.A.— Apustua horixe huen. Bestela hitzegina genian lehen ere Madrilgo produtora batekin eta haiek eskatzen ziguten ak-tore profesionalak jartzea, gi-doia ere ikutzea... Eta ikusi dia-gu gauza garena pelikula bat egiteko.

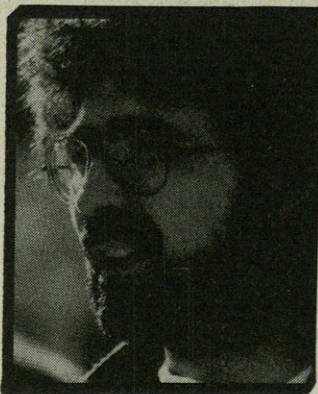
J.L.— Gustatuko zaik edo ez zaik gustatuko, eta garbi zegok meioratu zitekeela, sekula ez da bat zeharo konforme geratzen bere buruarekin, baina inork ez dik ukatuko maila bat eman diogunik, eta garrantzizkoena, oinak lurrean jarrita egin dugu-la lan, euskal zinemagintza posible batean pentsatuz, ez subentzioen «boom» edo lilura honek iraun dezakeen garaiaz pentsatuz.

A.— Zuen deklarazio gehie-netan azpimarratu izan duzue hori. Horrezaz aparte gauza bat interesgarria da muntaia hemen egin duzue ez?

I.A.— Alde horretatik in-frastruktura kontsegitzera jo genuen. Ez genuen lortu kama-ra bat erostea, dextente arindu-ko luke horrelako batek aurre-rantzian izan daitekeen produ-zioa, bestela alkilatuta oso ga-

Ezagunak dira gure artean Juanjo eta Iñaki. Urtebete bada **ARGIA**ko orriotara ekarri genituenekoa.

Errodaian ari ziren orduan. Orain berriz Donostiako Zinemaldian ikusi ahal izan da beren pelikula. Kostata, baina egina. Ilusio handiz lan egin duen taldea ikusi dugu. Erabat berriak zinemagintzaren mundu honetan. Aurrera begira ere zerbait egiteko gogoz.

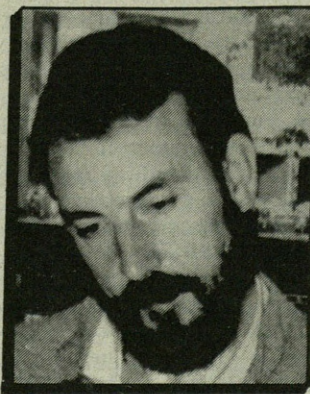


Juanjo Landa

restia ateratzen bait duk. Lortu genuen nahasketa mahaia eta pauso interesgarria duk hori. Dena dela laboratorioak, eta soinu-nahasketak etabar Ma-drilen egin beharra zeudek oraindik ere.

A.— Telebistako bi erreporte-ro. 1980-81. urteak. Ezker abertzalearen barnean planteatutako eztabaida. Nondik nora etorri zitzaizuen hori jasotzeko asmoa?

I.A.— Gauza bat esan nahi nikek, pelikulan jasotako ger-taerak niri gertatu zaizkidak. Esan nahi diat filmatzea tokatu



Iñaki Aizpuru

zitzaizkidala zenbait hilotz eta hileta. Inguru horren gainean zegok gero fikzio moduko bat marraztua.

Azpimarratu nahi dudana da errealista izaten ahalegindu ga-rela. Detalle gehienak jasoaz. Zenbait kasutan gertakizune-tan parte zuzena izan zutenak ere sartu direlarik pelikulan.

A.— Euskararen aldetik ere antzeko tratamendu bat eman diozue ez?

I.A.— Bai. Mutilen artekoa euskaraz doa, badakitelako. Telebistako bi neskek berriz ez

dakite, telebistan normala den bezala, eta horiekien gazteleraz konpontzen dira. Denetara er-dia baino gehiago euskaraz ze-gok.

A.— Lehen aipatu zenuten zailtasunak izango zenituztela bertsio orijinala distribuitzeko. Nola dago orain arazo hori.

I.A.— Arazoa berdin berdin. Kopia bat zeukagu erabat euskaraz Eusko Jaurlaritzarentzat. Distribuidoreak presioak egin dizkigu bertsio orijinala ez za-baltzeko eta bertsio bat erabat gaztelerara doblatu dezagun. Beraiek diotenez subtítuloak dauzkan pelikula batetara jen-de gutxiago joaten da ikustera, eta noski, toki gutxiagotara saltzen da. Guk ordea bertsio orijinala zabaltu nahi dugu. Orain Zinemaldian ikusitako bera. Gutxiago saltzen dela... zer egingo diogu!

J.L.— Hor dagoena betikoa duk. Zer gertatuko litzateke pe-likula bat erabat euskaraz egin-go bagenu? Eman dezagun subtítuloak jartzen dizkiogula. Ze posibilitate dauzka filme horrek zabaltzeko? Gaur egun oso gutxi. Distribuzioa eta exi-bizioa dira euskal zinemagint-zan aurrera begira landu beha-rreko beste bi puntu. Produzio mailan gutxi landu bada beste bi arlo horietan ezertxo ere ez. Oraindik ere euskal zinema arauzkotuko duen legerik ere ez dagoela esatearekin dena esana zegok.

A.— Pelikulak egitearen asuntura bueltatuz zer da ge-hien faltan botatzen duzuen aurrera begira?

I.A.— Aipatutako legediaz eta puntutaz aparte gidoiak ikusi nahi nituzke nik. Gidoilariak falta direla uste diat. Hortik au-rerra tirako genikek.

Pello SARASKETA

«Reduccions» aldizkarian euskal poesiaz ateratakoa dela eta

«Objetibotasun» gehiago zergatik ez?

Estimatzen dut Kortazar-ek han-hemen euskal kritikaren munduan egin duen lan zenbait. Hala ere, oraingoan irakurlego katalanari gure poesiaz eman dion ikuspegia, zoritxarrez, neurri batean, gure artean garaile den «partzialismoz» atondua dago. Denok dakigu euskal idazleen artean taldeak eta koto itxiak egin direla (eta daudela), eta batzuen goraipamen merkea besteen boikotaz tartekatzen da.

Obtetibotasuna mesprextatuz

Agian, Kortazar-ek hau ez du konszienteki egin (eta hala balitz hobe gure elkar kaxoarterako), baina objetiboki begirata euskal poesia modernoa honela soilik aurkeztea objetibotasuna seriooki mesprextatzea da. Beraz, Kortazar-en liburu honetan bere bizi guztian poesi-liburu «bakarra» idatzi duten poetak (eta batzuk, auzaz, poeta direla ere ahazturik daude) 1964-tik, gutxienez, poesiagintzan dihardugunona baino adierazgarriagoa izan da; haienganako goratzarrea gurekiko isilgune mesprextagarrienaz kontraezarri du. Behar bada, hau nere aldetik esatea behar litzatekeen umiltasunari «iraina» egitea izanen da, baina, barkatu, gure artean lotsagarrikeria aunitz dago, eta nik ezagutzen ditut herri honetan poesiaren «historietan» poeta goren gisa «autozitatzen» diren idazleak... Gure kritikagintzan mafia eta «taldeen» erako lana egin da dudarik gabe. Eta esan duzu, zergatik hau dena?

Kurioski, nik oraindik poesi-liburu bat bakarra 1963-an («Bide-giroak») publikatua nuenean «Lur» editorialak «Gerraondoko euskal poesiaren antologian» garaiko poeten

Irakurria berria dut «Reduccions» kataluniar aldizkariak garaiko euskal poesiaz argitara berria duen ale berezia. Titulua: «Poesia basca contemporània». Textuen komentarioak eta ikuspegi orokorra Jon Kortazar-en eskutik. Nik ondoren Kortazar-i zuzentzen diodana euskal idazle gisa esaten diet, eta inolaz ere ez mintzeko asmotan.

artean sartu ninduen. Handik hogetabi urtera, zortzi poesi-liburu publikaturik edukita, zure jarrera (joan den urtean Josu Landa-rena bezala) garbi boikotarena izan da. Hipotesi batez, euskal poesiaren produzio «fisikoa» bakarrik ebaluatu bazenuen (hots, argitarazio hutsa) ene kasuan, urte batzutan, euskarak bere alorrean eman duen sei poesi-luburutako kopurua gainditua zegoen. Zuk dakartzun autore zerrenda, batek ala bik ezik, inork ez dezake aurkez hainbesteko produziorik. Emaizta, ordea, zuk ene zortzi poesi-liburuei isiltasunik lotsagarriena eskaini diezula da. Orain hiru urte Joan Amenabar bere «Euskal poesia kultoaren bilduma»n, II (Ed. Elkar, 1981), gutxienez, moles-tatu zen olerkari nagusien fitxero bibliografiko bat ematen, bakoitzaren produzioa eskainiz. Zuk produzio «bibliograiko» hori ere ez. Gurekiko boikota izan dena, gaur poesian oso jarraipen «bakana» duten beste batzuentzat goratzarre bizia izan da. Zuk aztertzen dituzun hiru poetek, gutxienez, liburu bat bakarra produzitu dute.

Kritikak oinarria behar

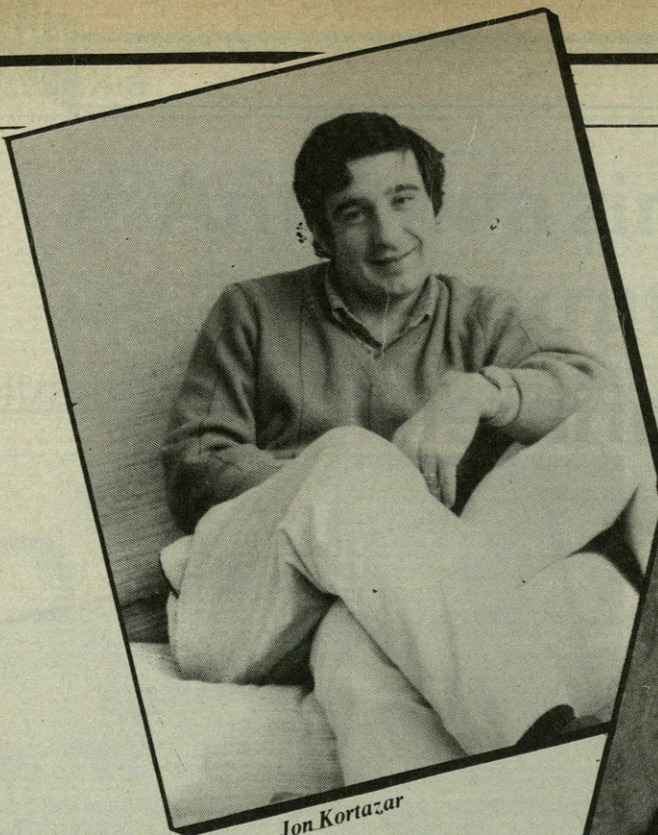
Gure artean, hots, euskal

idazleen artean, dagoen giro txarra ikusirik, alde batetik, ez naute hainbeste harritzen honelako portaerek. Agian, zuk ez duzu hau maleziatz egin; ni orain auzia objetiboki epaitzen ari naiz, ez subjetiboki. Hemen «taldetxo» faboreak uzten ez ditugun arte, alferrik esanen dugu Euskal Herria zintzoki eraikitzen ari garela. Bai, ene buruarekiko jarrera iraingarri hauek «Urdin eta burni»-tik hasi ziren, hots, 1965-etik, ene poesia sinbolista eta erdisurrealista poesia «sozial» baten mesedetan boikoteatua izan zenean, interes zehatz batzuen aitzakitan.

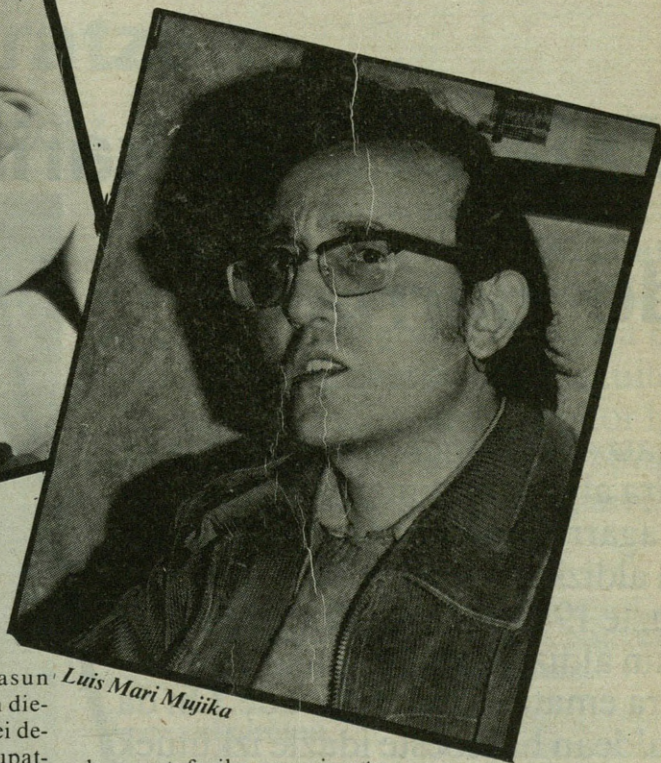
Bainan, esan dezakezu kritikagintzan ez dela produzio «fisikoa» epaitu behar, kalitatea baino. Bai, Kortazar jauna. Bainan, horretan ere zuk kritiko gisa obligazioa daukazu gure arteko «mafia» eta beste sare zitaletaz ohartzeko. Nire ustez, katalanek gure poesiaren errealtateaz aburua zure liburutegiko apaletan dauden obretatik aterako dute, soilik. Noski, zure aurretik erasoak hartuak ditut, eta, ia beti, «norabide» berdinekoetatik. Adibidez, behin J. Ramón Etzeaz-rreta-k (deus askorik probatu gabe, ezen-eta ez da serioa ene bi liburu orri baten geografian

aztertzea) egin zigun kritika gaitza («Jakin»-en, noski) hemen esango ez ditudan bi euskal idazle ezagunen kontsignapean mamitua zegoen. Nik oso ondo dakit zeintzuk diren bi idazle horiek. Itxuraz, zuretzat kontatu duen kritika bakarra, ene kasuan, hori izan da. Salta-tu egin dituzu, adibidez, ene poesiagintza J. M. Lekuona bateg, Arritokieta-k (eta honek badu bere izena, eta nahi duzue-nean esanen dizut), Lasagabaster-ek «Egin» batean eta beste batzuek esanak. Hona, exen-pluz, J. Mari Lekuona-k ene «Zortziko hautsiak» liburuaz baieztan zuena: «Zortziko Hautsiak» derizan lanak, hausi ditu gure kliteak, ohikeria zabarra baztertu nahiz. Eta landu ditu era berriak, hizkuntzari oihartzun ezohituak gehitu nahiz» (Bertako hitzaurrean). Lekuona 33 orritan zehar moles-tatu zen kritika hori egiten, eta ez, Ibon Sarasola bezala, hiru lerroen gune eskaxean. Lekuona-k ene poesian (metaforaren tratamenduan) salto edo jauzi kualitatiboa atzematen zuen.

Hori behintzat 33 orritan probatua dago... Zuk, ordea, orain hiru bat urte, «Pott Banda» aldizkarian gure aurka eginiko artikulua batean Sarasola-ren iritzia harrotzen zenuen soilik. Orain arte ez dut uste euskal literaturaren historia edo kon-daira hainbeste «eskematis-moaz» egin daitekeenik. Kritika bat textuekin pazientziatz (eta tremendismoan erori gabe) sartzen ez den bitartean ezer gutxi balio dute aitortpen har-roek. Hemen mafia aunitz egin da. Ni prest nago edozein kritika-tara; bainan, kritika horrek oinarri bat eduki behar du, eta serioa izan behar du (luzaduraz, formaz, sakontasunez, etabar), bestela «laguntxo» faboretan sartzen gara. Orduan poesia



Jon Kortazar



Luis Mari Mujika

«sozialaren» aupatzaileek simbolismo erdisurrealista baten arloan jarduten genuenoi boikota eskaini ziguten.

Interpretapen aupatzaile eta gratuitoak

Honelako jokabide «partzialistak» zauritu egingen dut, behar bada «modestia» pertsonala; barkatu, baina, horretara portaera zital zenbaitek bultzarazten nau. Josu Landa bat «Gerraondoko poesiaren historian» (Ed. Elkar, 1983) zure antzeko bidetatik ibili zen; seguraski, ez maliziaz, baina bai arinkeriaz. Han ere Otsalar, P. Zabçleta, Iztueta gisako poetetaz ezer ez.... Nire erantzun luzea «Egin»-en (1983-IX-20) aurki dezakezu. Ez, ez dut uste orekarik duenik zuk hainbat poesia «experimentalista»-ri (poesia «neuritutik» kanpo, metaforen lanketatik kanpo, halako disziplina estetiko batetik kanpo) ematen diozun tarte eta goratzarra. «Pott Banda»-ri, adibidez, ematen diozun erliebea orekatik kanpo dago (nahiz-eta kasu batzuk ongi egon). Hor azaltzen den poeta zenbait ez da gauza «zortziko txiki» bat neuriturik taxuz eratzeko. Baina, ez hori bakarrik, ezta ere irudi-mundua....

Ene zortzi poesi-liburuei («Kritika-saria» 1976-ean, eta Euskal Gobernuaren «Lizar-

di-saria» 1983-an) isiltasun errukigabeena eskaintzen diezun bitartean, beste batzuei derizkion interpretapen aupatzaile eta gratuitoak egin dizkiezu. Noski, librea zara (ni bezala salapen hau egiterakoan) nahi duzuna konstatatzeko. Badirudi gure herri koxkor honetan «delitoa» dela asko produzitzea; baina, zu ere adixkide, Kortazar, idazle oparoa zara, zorionez... Eta zergatik izan behar du «bekatua» oparotasunak hain gutxi idatzi den herri alfabeto honetan?

Zure jarrera nirekiko ikusita eskubidea daukat (eta berriro diotzut «modestia pertsonalari», agian, irain larria egiten diodala zuri ene poesi-liburuen produzioa gogarazteko, baldin-eta goian esanak gezurrak direla uste baduzu: «Bide-giroa»k (Ed. Sendoa, 1963), «Urdin eta burni» Ed. Añamendi, 1965; esan didatenez, orduan seminariotan gehienetakoa irakurri zen literatur liburua), «Hitzak ebakitzean» (Ed. Krisellu 1976; «Kritika-saria», urte berean, Bartzelona-n) «Zortziko hautsiak» (Ed. Vascas 1978), «Herria eta bidea» (Ed. Vascas 1978), «Arnas gaiztoa. Erromantzeen airera» (Ed. Krisellu, 1979), «Lehenaren ur sakonetan» («Egan», 1980, aldizkarian; Aingeru Irigarai zaharren iritzian gure artean mami-

dura metaforiko nagusienetakoa eduki duen obra), «Aire neurtuak» («Lizardi-sariak» Euskal Gobernuak 1983-an; laster argitaratzeko, inprentan). Denak kontatzen badituzu zortzi dira (eta barkatu, lagun, harrokeriazko «bekatua» egin badut). Zortzi liburu horietatik lau «poesia neurtuak» eginak daude, eta horrek disziplina bat eskatzen du... «Urdin eta burni», konkretuki, 1965-ean ateratu zen, eta, dudarik gabe erdisurrealismo baten andanan, hots, zuk I. Izagirre-ren poesiari egozten diozun surrealismoaren protagonismoa baino hamar bat urte lehenago. «Libro raro» deitu zion Añamendi-k orduan....

«Experimentalismoa», disziplina estetiko batetik igarota

Hemen «objetibotasunari» hobeto heltzen ez diogun bitartean idazlearen giro «zitalak» bere hartan jarraituko du. Kritikak inpartzialtasuna, jatorrasuna, sakontasuna eskatzen du. Eta zuk, batzutan behintzat, probatu duzu kritika serioa egiten badakizula. Baina, poesia modernoa balioztatzearen ez-

gintezke gera halako «experimentalismo» hutsen goratzarrean. Zure liburu honetan juzio zenbait ongi eginga dago, dudarik gabe; intuizio onak dauzkazu. Beste batzutan, ordea, (gure uste apalean) faborizismotan erortzen zara. Nire ustez, poesian iruditeria, metafora-ahalmena (eta «neurriaz» ere) balioztatu behar dira, mamiaren ondoan. «Experimentalismoa» ondo dago, baina disziplina estetiko batetik ere igaro behar du.

Hau zen, ene lagun, gaur esan nahi nizuna. Nik kritika merezi dutenei bakarrik egiten diet. Asko pentsatuta gero egin dizut (ezen-eta «ez egitekoaren» aldekoa egon naiz hilabete honetan). Barkatu gaizki esanak. Zoritxarrez jokabide «zitalak» gure artean ez dira gaur-gaurkoak; nik oso ondo dakit noiz hasi ziren...

Dena dela, idazle baten lanean obra idatzia da garrantzitsua. Denboraren galbaheak garbituko ditu gauzak, ez gure arteko jarrera partzialistek. Nik nahiago dut denboraren eta geroaren galbahe horretara jotzea. Besterik ez.

Luis Mari MUJICA

«Maiatz» aldizkariaren bide berriak

«Maiatz» batasuneko zuzendariak ez dira alperrik egon uda luze eta nekagarri honetan zehar. Jadanik, beren aldizkariko sei zenbaki kaleratu dituzte 1982.eko otsailaz geroztik; orain aldiz liburu formako obrak argitara emateko asmoz daude. On da, iparraldean hainbeste idazle izkutuek horrelako tresna bat ukan dezaten beren lanen nolazpait plazaratzeko.

Abuztu ondarrean beraz, bi liburu atera dituzte. Biak, Baionan, prentsaurreko batean aurkeztu zizkiguten. Bata da Itxaro Bordaren poema bilduma zintzoa, «Bizitza nola badoan» titulupean, geroxeago presentatuko duguna; eta bestea, Mark Legasseren «Concerto guerrillero pour un pays qui n'existe pas» Beltzaren hitzaurreko mamitsu bat dakarrena.

Mark Legassen lan hori, «Maiatz»en «Uhargi» sail berrian agertu baino lehen Donostiako «Txertoa» etxean karrikatua izan zen euskaraz eta kasteilanoz. Oraingoan, frantsesezko bertsioa daukagu. Hirurogei ta sei urte dituen idazle hau ez da presentatzen; eraman dituen borroka guztien eta idatzi dituen liburu ugarien bitartez aski ezaguna dugula erranen dugu bakarrik.

«Concerto guerrillero» hau Mikel Goikoetxea «Txapela»ri eskainia dago. Horrek liburuan erabiliak diren gaien gaurkotatuna frogatzen du ederki. Bai,

hiltzera abandonatu nahi ez duen gure Euskadi honen historia azaltzen du 1930. urtetik 1984. arte. Borroka luzea, esistitzeko mitoak behar ditu, ametsak eta erokeriazko bide dorpeak. Mark Legassek, herri borrokalariarentzat mito berriak sortzen ditu, guztiak mito zaharretan oinarrituz.

Obra osoa musika zati baten eran pentsatua da, konzerto moduan: Beltzaren preludea euskaraz, idazlearekin Irlandan egin ibilaldia asmatu bat duela lumaren hari, gero adagio, allegro, andante eta finale. Frantsesez erabiltzen duen hizkuntza ere musikala da, poetikoa, Bermio eta Gernikako ibar hertsietan arras ongi landua. Hitz bakoitzak itsas ur gazi gustua da-

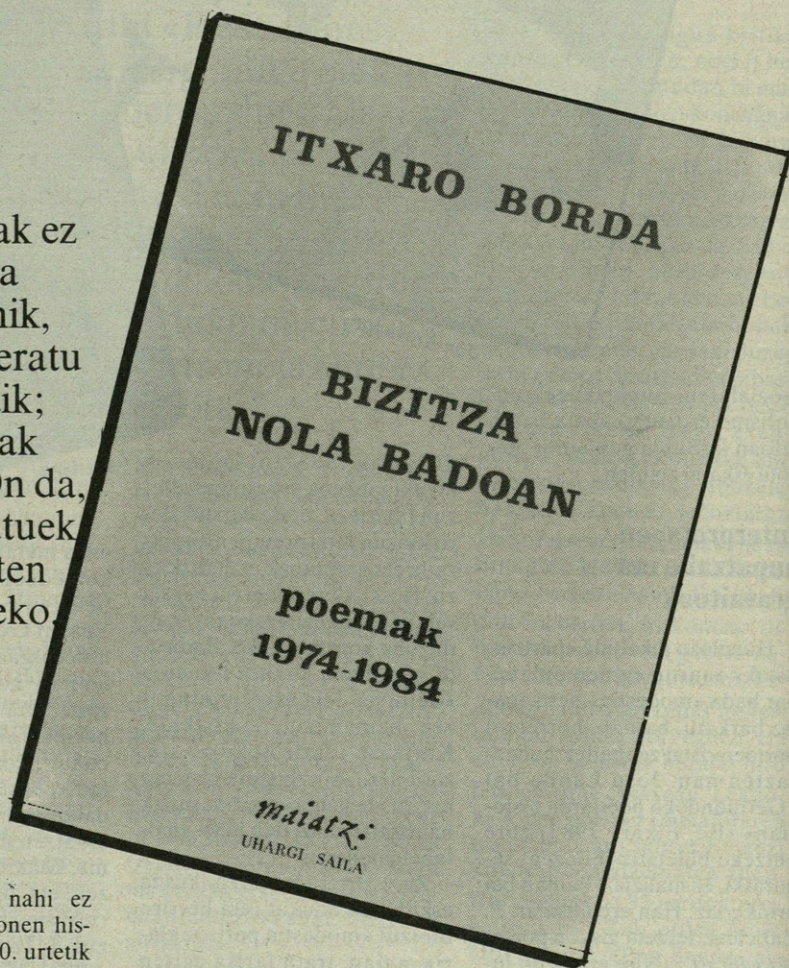
kar. Gure herriak, itsasoko uhi-nek bezala, ez du inoiz etsiko: «nere herria ez da sekula errendituko» dio azken solas gisa.

Irakurtu behar da, borrokan hil direnak, egunero euskaldun bizi direnak, gose grebalariak eta besteak ahanztearen bidetik baztertzen dituen Mark Legassen liburu-diska hau: bai diska, bere musikalidadearengatik.

Gaurko Euskadiren egoeraren lekukotasun hunkigarri bat da «Concerto guerrillero» hau.

Bururatzeko erran dezagun «Maiatz» batasunak «Uhargi» sail berezi horretan, urtean lau liburu ateratzeko xedea daukala. Iparraldeko idazle euskaradunak, erdaldunak ere noiztenka, eta horrela pentsatzen dute hemen dagon hutsa hein batean betetzeara.

Mari MANDOLIN





Antzerkia zirkuito berria urratzen

Biltzarreak bultzatutako inizatibaz



Antzerki Taldeen Biltzarrek ia ehun emanaldi antolatu ditu Gipuzkoan

Orain arte eragozpen asko

Orrialde hauetatik bertatik ere salatu dugu orainarte euskal antzerki taldeek jasan duten alboraketa, zenbaiten aburuz, eta zifrak hotzean begiratzuz hala ez bada ere. Aurtengo gertaeren lehen atal bat Eusko Jaurlaritzak antzerki taldeei eskeinitako laguntzetan daukagu. «Biltzarreak bederatzi milioi eta pikoko eskabide bat luzatu zuen hirutan bana dezakegun proiektu bat aurkeztuz, alde baterik aktibitate gunea deritzaguna, bestetik artxiboa eta bulegoa eta azkenik zirkuito iraunkorra. Azken honetan egiten genuen proposamena hau zen: Bizkaia eta Gipuzkoan hamar herri eta Araba, Nafarroa eta Iparraldean bost herri errekorrutako zituen zirkuito iraunkorra. Horrezaz gain, Biltzarreko talde bakoitzak bere eskabidea indibidualki egin zuen». Erantzuna ezagun da, bi milioi eta berrehun mila peztan guztientzat, Maskarada eta Kukubiltxo (biak profesionalki dihardutenak) alde batera utziz. «Diru hori zertarako zen

jakin nahiean jo genuen Jaurlaritzara, eta erantzuna kalifikazio juntak eman behar zigula izan zen. Junta hori irailan bilduko da eta orduan jakingo dugu». Bienbitartean dirurik ez eta aipatutako projektuan zehaztutako hiru atal horiei erantzun bat eman zaio, «erantzun horren arauera autonomia kentzen zaio Biltzarreari, guk zirkuitorako berrogeitamar mila peztan emanaldiko eskatzen genuen eta zirkuitoa beraiek muntatuko dutela erantzun digute, artxiboa beraiek muntatuko dutela eta ez dutela guk munta dezagun beharrik ikusten eta aktibitate gunezat Antzerki eskeintzen digute».

Biltzarreak aurkeztutako proposamen guztiak bertan behera utziko dituztela dirudi, «kuestio guztiak Biltzarrearen funtzionamendurako zenbat ematen duten arauera daude, hori da arazo nagusia, ze erantzun ematen dion Jaurlaritzak Biltzarreari». Kanpotik begiruta, nahiko argi dago Antzerki ez bezala Biltzarreak proposamen zehatzak egiten dituela antzerkiak bizi duen arazo la-

EATBk berriki Gipuzkoako Diputazioarekin zinatutako kontratubati esker urtea amaitu bitartean Gipuzkoako hamar bat herritan ia ehun emanaldi eskeiniko dira. Zirkuito zabalago baten lehen urratsa da EAZI (Euskal Antzerkiaren Zirkuito Iraunkorra). Zirkutio iraunkor honi buruz, eta inguruko arazoei buruz hitzegiteko egon gara Biltzarreko partaide batekin.

rriari aurre egiteko. Erantzuna, Biltzarreari nolabaiteko partaidetza uztea berak aurkezturiko projektuetan.

Beste zirkuitotan baztertua

Orain arte antzerkiak dituen atera bideetatik baztertua izan direla euskal antzerki taldeak errealidadea da, euskal antzerkia benetan errentagarria eta potentziatua dagoelaren itxura eta ustea oso hedatua badago ere. Bai Herri-Herri kanpainan eta batez ere Bilboko Albeniz teatroko programazioan hala gertatu da. «Herri-Herri» kanpainan antzerkiari dagozkion ia ehun emanalditatik hamabostera ez dira iristen Biltzarreko taldeei eskeini zaizkionak, Jaurlaritzako batek esan zigunez, arrazoin daukagu, nahiko deskuidatua ibili bait da kanpaina hori, baina datorren urterako gauzak aldatuko omen dira. Albeniz teatrokoa beste arazo bat da, hor negoziaketak Olaizolak eta Coordinadorak egin zituzten eta euskal antzerki taldeak Bilbora gasteleazkoen baldintza berdinetan joan zitezkeen nahi zuten». Beste datu bat da urrian Gasteizen ospatuko den Nazioarteko Antzerki Jaialdian ez dagoela euskal antzerki talde bakar bat ere programatua. «Zergatik?» da erantzunik jasoko ez duen galdera.

Euskal Antzerkiaren Zirkuito Iraunkorra Gipuzkoan

Gipuzkoako Diputazioarekin aurretik ere bazeuden kontraktuak eta orain EAZI horretan gauzatu dira, «Jaurlaritzari aurkeztutako projektuan, Udalek lokala jarri behar zuten, Diputazioak emanaldien diru-laguntza eta Jaurlaritzak lokalen azpiegitura egokitzea. Gipuzkoako Diputazioarekin lortu dugun kontratuan Jaurlaritzaren zatia bakarrik falta da. Azkoitia, Andoain, Bergara, Elgoibar, Hernani, Irun, Legorreta, Ordizia, Tolosa, Urnieta eta Oñati dira parte hartzen duten udalak; eta Biltzarreko taldeak ez ezik beste batzu ere sartzen dira, baldintza bakarra euskararena da. Oraingoz, Taupada, Txotxongilo, Kimalaxo, Maskarada, Keinua, Txo, Lizardi eta Bordaxuri sartu dira. Herri bakoitzean hilabeteko bi emanaldi izango dira, bata haurrentzat eta bestea helduentzat, horrek guztira larogeitabederatzi emanaldi ematen ditu lau hilabetetan». Zalantzarik gabe, ez dela beste inoiz horrelako aukerarik egon. Bizkaian ez dirudi horretarako aukerarik egongo denik emanaldi sueltotatzuz gain. Hala izanik ere, eta zirkuitoak aurrera jarraitzen badu bide latz baina esperantzatsu bat zabaltzen zaio antzerkiari.

M. ANTZA

herri antzerkia

● **Datorren urteko Pastoral Muskildin.** Sohütan aurtan egindakoari muskilditarrek hartuko diote datorren urtean erreleboa pastoral berri bat prestatutuz. Aurtengoa ez bezala pastoral berri izango dugu Allande Agergarai muskilditar gazteak prestatuko duena. Hogeitamabost urteko apez dugu Allande eta idatzi duen "Ohienart" pastoral berak burututako lehena. Jakina denez Ohienart Zuberoako abokatua izan zen Matalasen garaian eta hain zuzen Matalas ere pastorean agertuko da. Itxura denez, pastoral hau idazteko ideia Etxahun bururatu zitzaion, baina eri zelarik ezin izan zuen burutu eta Allande Agergarairi ideia jakinarazi zion. Kasik urte bete falta bada ere muskilditarrek ariko dira desafio honi erantzuteko prestatzen.

liburuak

● **Liburu mordoska argitaratzeko asmotan Xabier Kintana.** Garai batetan euskal kulturaren enfant terriblea izan eta gaurregun Unibertsitatean lanean diharduen Xabier Kintanak urte emankorra edukiko du aurtengoa liburugintzari dagokionez. Bospa sei liburu prestatu omen dauzka, inprimategirako bidean. Hasteko, "Hiztegi 2.000" best-sellerraren beste edizio berri bat. Bestetik, "Iruña Kafetegia" saria jaso zuen nobela laburra ere aurtan emango du argitara "Elkar"en eskutik. Sukaldaritza hiztegi bat, Georgiako poeten antologia bat, klaseko apunte batzu, eta selektibitateko azterketa-bilduma omen dira ere prestatu omen dauzkan beste batzu. Azkenik, "Egin" ateratako "Hobeki euskara hobean" delako artikuluen bilduma ere ateratzeko asmotan omen dabil.

● **Sail berri bati ekitekotan "Erein" argitaletxeak.** Datorren urteari begira hasi dira proiektu berrien asmoak jakinerazten eta "Erein" argitaletxeari dagokionez, gaurregungo gai monografiakoetaz ariko diren liburuak ateratzeko asmoak dauzka. Sail berri horren lehen liburu Euskal kantagintzaz izango litzateke eta itxura



euskal kulturaz

Sabin

TXU
TXU
MU
TXU
KA

denez Pako Aristi izango litzateke bere prestatzailea, testu-gorputzarekin batera zenbait elkarrizketa tartekatzeak intentzioa daukalarik. Sailaren segidak ildo beretik joko luke.

antzerkia

● **"Intxixu" taldea berriz ekiten prest.** Garai batean euskal antzerki talde ia ofiziala izan zena berriro ere taulagaineratzeko-tan dagoela dirudi. Eugenio Arozenak zuzentzen zuen taldeak gain-behera latza pairatu behar izan zuen, baina antza denez, dagoeneko lehen ere taldean aritutako zenbait partaideri esker, eta herriko beste gazte batzuren bultzadaz lanean hasi dira. Patxaraz hasi ere, inongo presarik gabe, oraindik prestatuko duten lana guztiz erabakirik ez badute ere saioak aurrera joko duela dirudi. Benetan pozgarria litzateke euskal antzerkiaren eszenan talde horren presentzia berriaz gozatu ahal izatea.

● **"Sebastopoleko Titiriteroak" antzerki taldeak baserria aurkitu du.** Aspaldian zebilen Donostiako titiritero talde hau baserri bila, baratza falta zitzaizela zioten, eta azkenean lortu dute baserria Tolosa inguruan. Altzon zehazkiago. Beren titiritero abilitateak hobekiago trebatuko dituzte han zalanatzarik gabe. Bestalde lehen hamaika baziren, gaur egun sei besterik ez dira gelditzen. Orain kaleratzen duten obra "Zu zara nire

bihotzeko azukre koxkorra" da. Baratza landuz antzerkirako inspiraziorik aterako dutela dirudi.

aldizkariak

● **"Tttu-ttuá" literatur aldizkariaren hirugarren zenbakia, prestakuntz garaian.** "Ttu-ttuá" Bilbo inguruko literatur ahots berriak jaso eta plazaratzeko asmoz jaio zen, eta bertako ardura-dun biek (Laura Mintegi eta Joanes Urkijo) jo eta fuego ari dira hirugarren zenbakia prestatzen. Dagoeneko ba omen dituzte lanak bildurik eta aurrerapen gisa esan genezake Faulkner eta Cavafis-en itzulpen bana argitaratuko direla bere orriotan. Bestetik, Tere Irastortzak emakume-literaturaz ihardungo du, eta zintzia-zikzioaren generoari buruz ere izango da zer irakurririk. Azkenik, Bittor Urangaren ipuinak ere aipamena merezi duelakoan gaude.

irratia

● **Irrati bakar bat Baztan guztirako.** Baztanaino ere ez da iritsiberria irrati libreen kalentura. Duela denboralditxo bat iadanik muntatu zuten irrati koskor bat Errazun baina erre egin zitzaion. Zorionez, gazteok ez dira dike sekoan geratu, eta honez gero beste haundiago bat zabaldu nahian dabilta, hau da, Baztango bailara osoa harrapatuko lukeen irraitia, edo hobe esanda, bailara horretako guztiek harrapatuko luketen irratia. Eta euskaraz, noski.

zinema

● **Angel Amigo ETBrako lana egin nahiean.** Bere azkeneko zinema-proiektuarekin porrot egin ondoren (Lau urtesasoietakoa bidaia) eremu berri batetara pasatzekotan dabil Angel Amigok, baldin eta ETBkoek lekuri uzten badiote. Bere asmoa hauxe litzateke: euskal literaturako hainbat nobela eta narrazio moldatu eta telebistarako bertsio zinematografikoa prestatu. Dagoeneko elkarrizketak nahiko aurreratuak omen daude, eta moldaketa horietarako literatur obren zerrendan aurrenak Anjel Lertxundi eta Arantxa Urretabizkaia bezalako idazleenak daude.

HARPI-
DEDUN IZAN
ZAITEZ!

aizu!

Ale baten prezioa: 150 pzta

Urte osoko harpidetza:

-Hego Euskal Herria: 1.500 pzta
(Euskadi sur)

-Iparr Euskal Herria: 100 libera
(Euskadi norte)

-Atzerria (extranjero): 2.000 pzta

Ale atzeratuak: -4, 5/6, 7 200 pzta.
-8, 9, 10, 11 300 pzta
-12, 13, 14/15 350 pzta

Izen Abizenak

Helbidea Tfnua

Herria Probintzia

Bankua/Aurrezki Kutxa

Sukurtsala

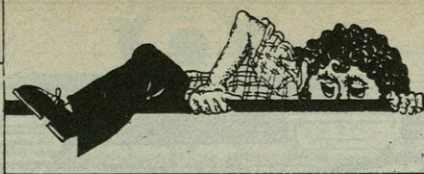
Kontu zenbakia

Izenpea (Firma)

AIZU! Astarloa kalea 2, 3^a esk.

Bilbo. BIZKAIA

Telefona 424 14 80



SEME ALABA KASKAGORRIAK

Badoa gizona zeharo preokupatuta sendagilearengana, seme alaba guztiak kaskagorriak atera zaizkiola eta.

— Lasai, gizona, hori ez da eta harritzekoa.

— Baina ez ni eta ez emaztea ez gara kaskagorriak eta errubioak are gutxiago.

Bestearen setakeria ikusita, halako analisi batzu egiten dizkio eta ezer ez zeukala esatean zera galdetzen dio:

— Baina, beno, zuek zenbat aldiz «egiten» duzue urtean zehar?

— Urtean zehar? Behin edo horrela.

— 'Motel! Orduan horregatik da! Herdoilagatik!

HILERRI BERRIA

Nafarroako Erriberako herriska batetan zeukaten hilerria oso txikia zen. Apaiza nazkatu rik zegoen jendea sartu ezinaz, eta halako batetan meza nagusi erdiko platican zera esaten die herritarrei:

— Herritarrok! Badakizue, geure hilerria topetaraino beterik dagoela. Bada garaia hilerri berri bat egin dezagun eta geure senditarteko eta lagunak behar den bezala ehorts ditzagun. Horregatik, ahal dezakeenak lur-eremu bat eskein dezan eskatuko nizueke.

Bazegoen herrian olibondo batzu zituen bat, baina bere axolagabekeriaz eta herrikoen maltzurkeriaz, oliba bat ere hartu gabe galditzen zer urtero. Herritarrek gauzez ohostu egiten bait zizkioten.

Horrela, bada, hartu eta apaizari errealatzten dio terrenua.

Obrak hasi, bukatu eta bedeinkazio egunean apaizak:

— Egun haundia da gaurkoa, eta bedeinkapena amaitu dugunez, hilerri berria posible egin duen On Antoniori pasako diot hitza.

— Herritarrok! Gutxi edo gehiago denok lapurtu duzue lur honetan olibaren bat edo beste. Ez zenuten orduan pentsatzen hezurak uztera ere hona itzuli beharko zenutenik.

(ondoko Oñatiko gertaera
hauek geure lagun Robertok
bidali dizkigu)

ANDRE BAT DON BIXENTERENGA NA

Andre bat Don Bixenterengana doa, umeak bentaja egiten ez ba eta:

— Don Bixentee!, ume honentzat egongo dira ba dinamita batzu bentaja egitekoak.

— Jessus ta Maria! Jessus ta Maria!. Zer esaten du andre honek? Zer esaten duzu?

— Ba esaten dute oso dinamita onak daudela bentaja egiteko!

— Enee! Enee! Eneee!. Bitaminak esango duzu.

— A!. Bai, bai... ze... o... zer.

Andrea pozik ulertu zionean.

OILOA SALTZEN

Garai haietan andre bat altzotxoan hartuta oiloa saltzen. Eta hark pentsatuko zuen ba!... andre batek:

— Oiga señora, qué hora es?

— Hamar errealetik behera ez!

— Que loca!

— Ez dago lokaaa!, atzo arraultzea egin zuen eta gaur beste bat puntan puntan daukaaaa!

AGUR JOXEPA ANTTONI!

— Agur Joxepa Antoni, lagun zahar nerea!, horixe da neskatxa guapa eta

dotorea!, baserritik etorritz gero koan e señorita formala zara zu...

— Ya te sabes Pello que la San Sebastián es preciso moldar un traje asteen.

— Zer? ez al dakizu ba euskaraz? Ojala etorri ez bazina zu.

— La costumbre que te tienes en casa de los amos! Yo que por hacer tener la promisión para la vascueneria no tengo apizion.

— Zer! Apiziorik ez duzula! Gezurra dirudi nahi duzula kasteilanoz mintzatu.

— La castelleneria es un idione que se aprende en la mitad de la mes, antes ni a txirindaras no pudiendo moldar y ahora sabo hablar como Madriiii! ibal, ibal, ibal.

— Beno, beno, beno, agur Joxepa Antoni eta egin diruaren jabe!

— Adios Pello, recuerdos a todos y hasta seberrrrr!

ARAOZTARRAK KANPAIAREKIN

Araoztarrak kanpaia haundia ba elizan, eta honetaz egin daiteke ba bi tiki...

— Bai, baina Arabara eraman behar.

— Aaaaa! bazekin batek Joxepa, han bizi dun ba, haretzek pittin pittin bat bazekin erdaraz edertto!, harekin joango gaitun.

Hartu kanpai haundi hori eta Arabara astoan arre!, heldu dira eta hementxe zegoen, hementxe, hementxe zegoen, zabaldu dute atea eta gizontzo bat liburutxo bat az hantxe, eta sartu ahalaz bat andre horrek:

— Un kanpan, dos kanpan, un repi-ke o...o din dan.

— Ke ize? ke ize? Betaurrekoak ipintzen bera.

— Hi, andre batek besteari zer esan din?

— Ke ize? ke ize? Gereziak heldu orduko egingo dituela. Bias kalean, erre! berriz Araotzera.

Gizon hori han geratu zen betaurrekoak ipinita, zertarako ekarri didate hauek kanpaitzar hau?



Viva Dioska

T. MANTEROLA

Ondo al dago galdetutzea
hogeigarren gizaldian:
Nora goaz gu?, pentsatu gabe
nortzuk garen apaldian.
Udan honetan ikusi ditut
gure Zarauzko aldian,
makina gauza euskaldun denak
jartzeko modun goardian.

Viva Dios eta Viva la Virgen
oihuka Musika Plazan,
bost ume koxkor ta hiru gizon
Jainkoaren alabantzan.
Kitarra joaz, gaizki kantatuz
hitzezinaz altabozan,
lurrean sartu nazaten azkar
hori horrela ez bazan.

Aldamenean zegoen batek
eintzun hizketa leuna:
«hori da sekta berria eta
gero ta gehio ezaguna».
Niños de Jesus ustet zirala,
hortan ez naiz jakituna,
esaten zuten «Jainkoa dator,
laister da bere eguna».

Kantatutzean ematen zuten
oiloa eta zerriya,
astoa ere juntatu ezker
jesukriston familiya.
jendea berriz plazaren bueltan
kendurik gabe begiya.
Edozer gauza tragatutzero
ditu da Zarauzko herriya.

Lenengo hitza neska batentzat
izena zeukan Eugeni:
«entzun zazute nere bizitza
jakitea da komeni.
Drogak galduta bizi nintzaden
orain kontentu nago ni,
Jaun Zerukuak ematen dizkit
makinatxo bat armoni».

Ondoren kantan berriro ere
hasi ziren kitarrakin
ni berriz lertzen nere barrenen
ezin eutsirik parrakin.
Fraile ta monja, apaiz ta hermano
guzi hoiien tabarrakin,
Ebanjeliyo berri hau ere
hilko da lengo zarrakin.

Bigarren neska gaxorik zegoen
hanka bat kanposantuan,
derrepentean boz bat entzun zun
trumoi zar baten moduan.
Jexuxito zan ta esaten zion
«utzi zan dena munduan,
konpañi ona eingo dinagu
eon hadi nere onduan».

Bukatu zuten ta han hasi ziren
liburuak saldu nahi-ta
nere onetik atera nintzen,
aguanta zak hoiien gaita!
Aurrena hitzezin ta gero saldi
aze negozio polita,
dirua bildu ta joango ziren
etxera bapo afaita.

Jende artean pasa ziraden
alkate ta kontzejalak,
parre batzuek egin zituzten
antzaz diru liberalak.
Hoiek ikusiz sufritu zuen
berriro nere magalak:
herrikoekin agintariak
ez dira ez hain makalak.

Jainkuan partez izango balitz
plaza hortan politika,
mitina, batzar, manifestazio,
gure jendean kritika.
Aguro asko hantxe genitun
gure ertzainak korrika,
porrakin joaz, mangakin bustiz:
«Akabo zuen musika».



Gogoak ez dira aski negoziaketarako

L. BASTIDA

MADRILGO periodistek beren izkribuen sinesgarritasunari ez diote prezio haundirik jartzen. Atzo esaten zutena gaur ahaztua dute. Bihar esango dutenak ez die biharamunerako baliio. ZEN plana hasi zenetik, gobernuaren eskutik sortutako agentzia konfidentzial baten esku dabiltzala apustu egin daiteke eta, honen zerbitzari fidel, bere beharrek agintzen dutena besterik ez dute egiten.

«Interviu», «Tiempo», «Actual» eta oraindik lotsa gutxiagoko «Cam-bio16» dira zerbitzu politiko honen aintzindari.

Makina bat etekin atera diote egoera honetan Euskal Herriaren arazoari. Eta arazoak bizirik dirauen bitartean hor edukiko dituzte astero lauzpabost orri Euskal Herriari eskainiak, beren lerden gaiztoenari etekin haundiena ateratzeko prest.

Bihoa hau aurretik, gaitzat hartu dudana negoziaketa hori giro horrek mugatua azaldu bait zaigu udara honetan.

Urte osoa militar jendea lasaitu nahian ETArekin inoiz negoziatu ezin daitekeela zazpi haizeetara aldarrikatu ondoren, hor ari zaizkigu non eta nola negoziaketa posibilitatei tartea disimuloan zabaldu nahian.

Gobernuak bere maniobra-posibilitateak zabaldu nahi dituela? Gaur «El País» izango da filtrazioaren protagonista, bestean «Tiempo», bestean... Atzo negoziaketara itxia zegoen ateak gaur tratamendu politiko bat behar du. Irtenbide politikoetara prestatu behar den jende horri berari estradizioak ETaren jarrerak aztarna politikorik ez duelako direla posible erakutsi behar zaio. Hau saltsa!

Gaur egun frankismopeko kaze-taritzak likits hartaz esaten zena esango da laster transizioko kazetaritzaz. Eszepziorik bilatzekotan ezin oso urrutira joan eta hauek ere aleka.

ASTE hauetan kazetari azkarrenak iadanik negoziaketa horren muga politikotiaz ari

dire. Gehienak, halaz ere, negoziaketa hitzaren triapak hamaika aldetera luzatu nahian dabilta, negoziaketa horri ETaren erréndizio-kutsua eman nahirik. Politiko eta komentaria maltzurrek dena den bilatzen diote Barne-araozetaiko Ministraritzaren saio politiko bat besterik ez den horri beste zentzu bat: manio-brabilitatea birreskuratzeko sozialisten ahalegina.

Gobernu frantsesak Espainiakoa-ri inposaturik ala haien kasa, sozialistak Estatuko indar faktiko nahiz eskumar indarrei botatako pultsoa litzateke jarrera hau. Sozialistek begibistan daukate KAS puntuetako zenbait atalek eta Espainiako demokraziaren sendotasunak duten zerikusia eta intentzio garbirik sinesten ez badiogu ere, Estatu mailan aurrera jotzeko eta bide batez KAS puntuen inguruen egin daitezkeen proposamenei erantzuteko manio-brabilitatea lortu behar dute. Benetako arazoa hori bait da. Gobernuak ez du urratsik aurrera emateko ahalmenik. Perspektiba historiko batetan aitzakia bilatuz, mementuzko politika guztia eskubiaren menpe jartzeko gauza izan direnek ez daukate horrexegatik negoziatzeko ahalmenik.

Ahalmen falta honek negoziaketak gaitzesten dituela ikusteak eta indar faktikoen oposizioak esplika dezake ETari ahulezia leporatu beharra. Hortik hasten dira ETaren ahulezia edo indar-egoeraren aurrean dauden elukubrazio zenbait. Baina hasiak dira atzo bertan ahulezia ari zirenak gaur bestelako arrazoi posibleak bilatzen. Batzuren ustez, Mitterrandek deportazio eta estradizioak eman ditzan dagoen beldurak mugatuko luke ETaren mugikortasuna. Beste batzurentzat, ait-

zitik, sozialistek daukaten manio-brabilitate urri hori ez gehiago mugatzeak behartuko luke ETA gaur egungo jarrerara.

Edozein interpretazio egiten dela, gutxi nahasten dute erakunde armatuak 25 urtetan jasan dituen egoera gogor eta zailak herri honek bere erreibindikapen nazionalaren atzetik egin dezakeen indarrarekin.

NEGOZIAKETAK planteiatu ezin hau litzateke demokrazia faltaren lekuko isila. Horretan bait dago koxka.

KAS puntuen ezaugarri nagusia beren izaera demokratikoan datza. Iraultzaile edo erradikal zentzua erasteak ez dio ene eritziz laguntza haundirik ematen puntu horiek egun politikoki duten baliagarritasunari. Euskal Herriko minimo demokrati-koak direlarik —eta hau Karlos Garaikoetxeak berak KAS puntuak estatutoaren sakontzearekin lortu daitezkeela esatean onartzen du—, Espainiako demokrazia kontsentsatuaren mugak salatzen ditu. Hausturarik egon ez, eta erreformak bere gain hartu dituen kontraesanak. Estatu mailan indar demokratikoei faktikoen gainetik ireki dezaketen tartean negoziatu daitezke gaur egun KAS puntuak. Ez bestela. Estatu mailan demokrazia sendotzeko bidean KAS puntuak ezinbestekotzat ezartze horrek bihurtu dezake negoziaketa etekin baliagarri Euskal Herriko mugimendu abertzaleari.

HAU onartua dagoela dirudi. Behinik behin susmoek gora eta behera egiten duten neurrian inork ez dio hemen muzin egiten negoziaketei buruzko zurrumurruari. Inork ez luke negoziaketaren trenea galdu nahi. Hasi PNVtik eta ezker abertzaleraingo.

Horretarako, Madrilgo prentsan armak uzteaz ari diren kazetari berek treguaz hitzegiten hasi behar badute, orain arte botatakoak konjutan ere ez dituzte hartuko. Eta aurpegiaren keinu berberarekin ideia-aren jabetza eztabaidatuko dute beraien artean.

Horixe da Auzmendi. Bitxia. Berezia.



Donostiako estiloa.

**kirolzaleen
zerbitzutan**



miner

donostia



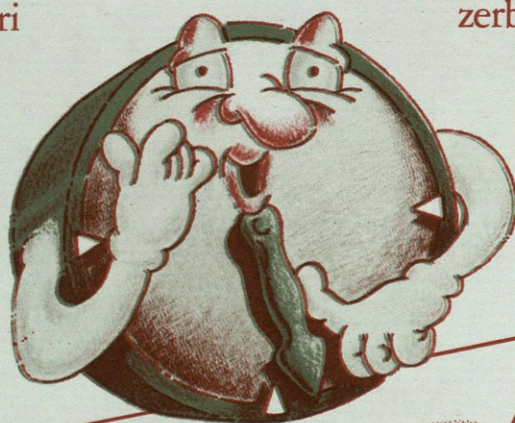
271050 eta 270447

30 segunduren buruan zeure eragiketak eginik daude.

"Tarjeta 24 CAP" txartelaz
gure Kutxazain Automatikoak
erabiliaz dirua atera, dirua sar,
taloi edo txeke, zure
kontuaren laburpena
eska, talonari berri
bat eska eta hori
dena
herrenkan
jarrita itxoin
beharrik gabe,

denbora asko aurreztuz.
30 segunduz behetik, eta batere
konplikaziorik gabe, Gure
Kutxazain Automatikoak
egunaren 24 ordutan
zerbitzeko

baitauzkazu, nola
funtzionatzen
duen pausoz
pauso azaltzen
dizute.



Kutxazain Automatikoa



CAJA DE AHORROS PROVINCIAL DE GUIPUZCOA
GIPUZKOAKO AURREZKI KUTXA PROBINTZIALA